

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

ČESKÉ SOCIÁLNÍ
PODNIKÁNÍ

Příklady dobré praxe
v sociálním podnikání

WWW.CESKE-SOCIALNI-PODNIKANI.CZ

Příklady dobré praxe v sociálním podnikání

Text zpracovali: Marie Dohnalová, Petra Francová, Eliška Hudcová, Roman Juříček, Gabriela Kurková, Lenka Malá, Markéta Vinkelhoferová, Petr Vyhnánek
Editace: Lenka Malá
Grafické zpracování: DeerTech IT s.r.o.
Fotografie: archivy sociálních podniků,
Praha - Staré Město (Foto TL Team, <https://www.canva.com/pro/>)
Jihozápad - Červená Lhota Foto (Artush Foto, <https://www.canva.com/pro/>)
Střední Čechy - Skanzen Přerov nad Labem, Severozápad - Karlovy Vary, Jihovýchod - Pavlovské vrchy,
Střední Morava - Jeseník (Foto Linda Plachá 2022)
Moravskoslezský kraj - Ostrava Foto, Severovýchod - Adršpašsko-teplické skály (Getty Images Pro, <https://www.canva.com/pro/>)

Vydalo: MPSV ČR, Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2, Praha 2022
Náklad: 300 kusů
ISBN: 978-80-7421-270-3

Publikace vznikla v rámci projektu Podpora sociálního podnikání v ČR pokračuje, registrační číslo CZ.03.2.6 0/0.0/0.0/15_016/0006098.

Vážení a milí čtenáři,

přínos sociální ekonomiky je celosvětově uznávaný a je plně v souladu s cíli udržitelného rozvoje. Sociální ekonomika a sociální podnikání jsou nejen prioritou EU a EK, ale také Vlády ČR, která počítá s přijetím zákona o sociálním podnikání. Toto téma je také součástí řady vládních strategií, je však třeba sesadit je z nich na zem, podpořit celý ekosystém a posílit zejména jeho praktické fungování.

Sociální podnikání spadá ve většině evropských zemí pod sociální resort a u nás se mu dlouhodobě věnuje MPSV. Je však třeba neustále pamatovat na to, že se jedná o podnikání, regionální rozvoj, environmentální udržitelnost a aktivity na místní úrovni. Aby mohly sociální podniky v terénu dobře fungovat, je třeba rozvíjet a kultivovat celé prostředí ekosystému sociálního podnikání.

V rámci projektu Podpora sociálního podnikání v ČR pokračuje vznikla tato publikace, která se příjemnou formou snaží ukázat, kam se segment sociálního podnikání v ČR dostal od svých prvních krůčků až po současnost. Sociálním podnikatelům i těm, kteří si s touto myšlenkou teprve pohrávají, nabízí inspiraci v podobě informací, příkladů dobré praxe, sdílení zkušeností a příběhů o tom, jak sociální podniky fungují a jak pomáhají.

Povědomí o sociálním podnikání v ČR není nejlepší. Přitom důležitost tématu osvěty a propagace sociálního podnikání je neustále zmiňována ve všech doporučeních jak na úrovni EU, jednotlivých členských států, tak i ČR. Jedním z cílů publikace je ukázat těm, kdo o sociálním podnikání slyší poprvé, že jde o smysluplnou aktivitu, která může přispět k řešení celé řady problémů dnešní doby.

Pokud vás bude publikace inspirovat k sociálně podnikatelské aktivitě nebo motivovat k podpoře tohoto křehkého segmentu, pak splnila svůj účel.

Za tým projektu Podpora sociálního podnikání v ČR pokračuje

Gabriela Kurková

Obsah

Historie sociálního podnikání v ČR	6
Ekosystém sociálního podnikání v ČR v roce 2022	14
Sociální podnikání v číslech - shrnutí dotazníkového šetření 2022	20
Zaměstnávání OZP	24
Nové a zelené trendy v sociálním podnikání	32
PRAHA	37
Střední Čechy	51
Severozápad	63
Severovýchod	73
Jihozápad	87
Jihovýchod	101
Střední Morava	113
Moravskoslezsko	125
Závěr	136

1 Historie sociálního podnikání v ČR

Úvod

Sociální podniky jako subjekty sociální ekonomiky charakterizuje takový přístup k podnikání, který trvale propojuje veřejný (společenský) zájem, ekonomický výkon a demokratické řízení.¹ Tím se liší způsob jejich podnikání od komerčních společností. Sociální podniky provozují obchod i poskytují služby. Často spolupracují s místními úřady a s dalšími lokálními subjekty při poskytování veřejných služeb. V místním hospodářství i v zemědělství, v gastronomii a nabídce bio potravin, ve zdravotní a sociální oblasti a v mnoha dalších volnočasových i kulturních aktivitách.

Jde o soukromé subjekty (podniky nebo organizace), které jsou ve svém rozhodování nezávislé na veřejných institucích, reagují na potřeby a požadavky svých členů a na potřeby zájmu společnosti. Sociální podniky naplňují vizi „lidské ekonomiky“ a s podporou místních institucí, podniků a neziskových organizací jsou přínosem pro stabilitu v regionu.

Mohou být nástrojem snižování nezaměstnanosti, podpory sociálního začleňování i zmírňování dopadů ekonomické krize tím, že zaměstnávají osoby, které měly dosud příjem ze sociálních dávek, anebo využíváním místních lidských i jiných zdrojů. Začleňování znevýhodněných lidí prostřednictvím jejich zaměstnávání je typické pro integrační sociální podniky (Work Integration Social Enterprise), které vytvářejí nová pracovní místa pro osoby, jež jsou znevýhodněné na trhu práce. Integrační sociální podniky dosud převažují v českém pojetí sociálních podniků, přestože se v zahraničí zdůrazňuje širší pojetí. V tomto širším pojetí jsou sociální podniky spojeny s inovacemi, které přispívají k naplňování cílů udržitelného rozvoje a propojují tři cíle – sociální, ekonomický a environmentální (3P – People, Profit, Planet).

Sociální podnik

V České republice vytvářejí některé skutečnosti vhodné podmínky pro zakládání a rozvoj českých sociálních podniků a výzkumy potvrzují skutečnou existenci sociálních podniků.

Zahraníční koncepty a zkušenosti, zejména ze zemí Evropské unie, slouží jako základ pro rozvoj sociálního podnikání v České republice – která byla první zemí ve střední a východní Evropě, kde se konala v roce 2002 mezinárodní konference na téma sociální ekonomiky. Jedním z výstupů této konference byla i tzv.

¹ Social Economy Europe. Dostupné na: <https://www.socialeconomy.eu.org/>

„Pražská deklarace“, která vyzdvihuje tři hlavní rysy sociálního podnikání. Sociální podnikání není založeno na kapitálu, ale na participativní demokracii. Cílem není maximalizace zisku, ale vzájemná solidarita. Sociální podnikání může významně přispět k začlenění znevýhodněných osob do společnosti.²

U nás je užíván termín „sociální podnik“ (SP) a „integrační sociální podnik“ (ISP) nebo „environmentální sociální podnik“ (ESP), nicméně dosud není právně uznán. Sociálním podnikem se označují subjekty různých právních forem včetně nestátních neziskových organizací a podnikající fyzické osoby, které se ztotožňují s principy sociálního podniku.

V kapitole o historii sociálního podnikání v České republice uvedeme skutečnosti ze spolkové činnosti a z oblasti družstevnictví. Právě tyto dvě právní formy (spolky a družstva) představují celosvětově významné právní formy sociálního podniku.

Tradice spolkové činnosti

Vysoký počet spolků za první Československé republiky do značné míry navazoval na tradici započatou v 19. století. Československý stát převzal část rakouské legislativy týkající se spolkové činnosti. Do roku 1848 vznikala řada společností, hospodářských spolků k povznesení produkce, mecenášské spolky, dobročinné organizace zřizující různé ústavy, podpůrné a pojišťovací spolky atd. i dělnické spolky.³ Významný byl rok 1867, kdy byl vydán liberální spolkový zákon (Zákon o právech spolčovacím). V této době vznikají i potravní (konzumní) spolky, které měly za úkol levně skupovat a prodávat potraviny a tím zlepšovat situaci dělníků. Rozvíjejí se dobrovolné hasičské sbory a v 70. a 80. letech vzniká baráčnické hnutí. Ustavují se občanské a voličské kluby, ale i kluby sportovní.

V 70. letech 19. století se radikalizuje dělnické hnutí, které formuluje politické požadavky, a v 90. letech pak vznikají dělnické odbory. Po roce 1900 se dále rozvíjí zejména dělnické hnutí, ale i studentské a podnikatelské spolky. Vývoj svépomocných spolků výrobních, spotřebních, dělnických družstev, občanských záložen ve městě i spořitelních a úvěrních družstev na venkově byl spjat s rozvojem českého drobného a středního podnikání ve druhé polovině 19. století. Nová společenská vrstva českých bohatých podnikatelů hrála významnou roli v oblasti filantropie. Někteří z nich se proslavili jako mecenáši. Například známý architekt

² In Dohnalová, Marie. Sociální ekonomika v evropeizaci českého hospodářství. Studie Národohospodářského ústavu J. Hlávky č. 9. Praha: Národohospodářský ústav J. Hlávky, 2006. ISBN 80-86729-31-1.

³ Přehled a soupis dobových spolků provedl kolektiv historiků a byl vydán jako: Laštovka, Marek - Laštovková, Barbora - Rataj, Tomáš - Ratajová, Jana - Třikač, Josef: Pražské spolky: Soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895–1990. Praha: Skriptorium, 1998. ISBN 80-902151-9-X.

Josef Hlávka založil nadaci „Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových“, která působí dodnes.⁴ Další známý mecenášem byl Alois Oliva, který v roce 1896 založil Olivovu nadaci.⁵ V průběhu první světové války došlo k pozastavení spolkového života. V roce 1915 byla rozpuštěna Česká obec sokolská a odborové hnutí ztratilo mezinárodní záštitu.⁶

Koncem první světové války vznikla či svoji činnost rozšířila řada charitativních a dobročinných spolků s cílem zmírnit válečné následky. Byly to zejména Národní pomocná asociace České srdce, Československý červený kříž, Družina československých válečných invalidů, Masarykova liga proti tuberkulóze aj. V roce 1921 byla zaregistrována Armáda spásy. Řadu vlastních spolků měli legionáři, jejichž činnost zastřešovala Československá obec legionářská. Objevovaly se spolkové organizace bezvěrců a od 20. let rostlo mládežnické hnutí, rozvíjel se český skauting a v roce 1921 přišly pobočky mezinárodních asociací pro křesťanskou výchovu mužů a žen (YMCA, YWCA). Mohutně vzrostlo dělnické odborové hnutí. Spolky se orientovaly i na získávání subvencí od státu a od individuálních mecenášů. Kolem roku 1935 rozvíjely svoji činnost především spolky humanitární a podpůrné.⁷

Pokud jde o ekonomický rámec spolkového života, po celé období první republiky se střídaly etapy prosperity a krizí. Hospodářský vývoj s sebou přinášel značné těžkosti v sociální a finanční rovině. Tyto změny ovlivňovaly činnost spolků, které se musely podmínkám přizpůsobovat a aktivně na dané společenské problémy reagovat.

Tradice družstevnictví a svépomoci

Koncem 19. století dochází k propojování teoretických základů myšlenek solidarity s praktickou realizací. Nejstarším výrobním družstvem se vznikem v roce 1892 je družstvo Kovo Věšín. Následovalo První výrobní družstvo dělníků kloboučnických v Praze, Grafika, dělnické družstvo tiskařské v Plzni, Výrobní družstvo dělníků knihtiskařských, ozdobnických a kartonážních v Praze, Výrobní družstvo pekárny ve Slaném a řada dalších.⁸

⁴ Skovajsa, Marek a kol. Občanský sektor. Organizovaná občanská společnost v České republice. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-681-0.

⁵ Alois Oliva patřil mezi zakládající členy Měšťanské besedy, Sokola pražského, Hlaholu, Svatoboru, Besedy smíchovské a dalších spolků. In Puk, Miroslav. Mecenáš A. Oliva a jeho odkaz. Olivova nadace, 2006.

⁶ Lašťovka, Marek - Lašťovková, Barbora - Rataj, Tomáš - Ratajová, Jana - Třikač, Josef: Pražské spolky: Soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895–1990. Praha: Skriptorium, 1998. ISBN 80-902151-9-X.

⁷ Lašťovka, Marek - Lašťovková, Barbora - Rataj, Tomáš - Ratajová, Jana - Třikač, Josef: Pražské spolky: Soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895–1990. Praha: Skriptorium, 1998. ISBN 80-902151-9-X.

⁸ Němcová, Lidmila a kol. Vybrané kapitoly z českého družstevnictví. Praha: Družstevní asociace ČR, 2001. ISBN 80-238-7912-X.

Hlavně ve městech začala vznikat spotřební a výrobní družstva, často pod vlivem Františka Ladislava Chleborada, který byl prvním z propagátorů družstevních myšlenek u nás. František Ladislav Chleborad (1839–1911) usiloval o povznesení celého národa, zvláště nemajetných vrstev a dělnictva, jeho teoretická i praktická činnost má základ ve vlastenectví. Chleborad se věnoval způsobům svépomocného hnutí podle vzoru svépomocné snahy hnutí Rochdalských průkopníků. Byl iniciátorem založení a předsedou potravního spolku „Oul“ v roce 1868 jako spotřebního svépomocného dělnického spolku. Spolek vlastnil několik prodejen, měl vlastní pekárny, výrobní oddělení, veřejnou jídelnu, knihovnu aj. Postupně měl „Oul“ 2 660 členů, hospodařil se ziskem a v Praze vznikly „výrobní“ krejčovství, kožešnictví, obuvnická a strojní výrobní, kamnářství, stavebnictví, truhlářství. Z nich se do samostatných družstev oddělily kamnářství „Jíl“, strojní výrobní „Pluh“ a stavební „Štít“. Po vzoru „Oulu“ vzniklo v Čechách asi 300 podobných spolků spotřebních a výrobních družstev.⁹

⁹ Smrčka, Ladislav a kol.: Vývoj družstevnictví na území ČSFSR. Praha: Svépomoc, 1992.

Nedostatek kapitálu a neexistence českých bank poskytující úvěry středním a drobným podnikatelům byly ve druhé polovině 19. století vážným problémem. Určitým řešením peněžní nezávislosti byla vzájemná svépomoc. Místo spořitelny se v českých zemích zřizovaly více svépomocné (občanské) záložny, které byly právně nezávislé na státních a obecních úřadech a oproti spořitelnám byly v hospodaření se svěřenými penězi samosprávné.

Historicky první je vzájemná pojišťovna, jejímž cílem je vzájemná pomoc při finančním eliminování negativních důsledků nahodilosti na členy společenství (korporace). Hlavním kritériem činnosti tohoto typu pojišťovny nebylo dosažení zisku. Vychází se ze základní vzájemnostní filozofie: že škoda, která se stane jednomu členu společenství, má být nesena těmi ostatními, kterým se nestala.¹⁰

Koncem 80. let 19. století začala vznikat spořitelny a úvěrní venkovská družstva podle vzoru Raiffeisenových záložen, později v Čechách nazývaná „kampeličky“. Tento typ úvěrních záložen propagoval František Cyril Kampelík (1805–1872). Podporoval vznik různých spolků a propagoval účast v akciovém podnikání.

Činnost spotřebních a výrobních družstev se mnohdy prolínala s úvěrními družstvy. Vedle občanských záložen vznikaly a působily konkurenční záložny živnostenské, záložny německé, také později záložny dělnické, zaměstnanecké a profesní. Jako příklad lze uvést: První česká vzájemná pojišťovna Praha, Spolek kapitálu a důchody vzájemně pojišťující v Praze, Slavia, vzájemná pojišťovací banka v Praze, Rolnický vzájemně pojišťovací ústav v Praze – Rolnická vzájemná pojišťovna, Pražská městská pojišťovna, Česká vzájemná životní pojišťovna; z meziválečného období Svaz čs. Pojišťoven, Čs. Svaz společností provozujících dopravní pojištění, Atlas, vzájemná pojišťovna, Pensijní spolek zaměstnanců Banky čs. Legií a další.

Spolky a družstva v době socialismu

Po skončení druhé světové války v ovzduší nadšení ze svobody se rychle obnovují spolkové, nadační i družstevní aktivity. Změnu přináší únor 1948 a postupné přijetí myšlenky, že budování společnosti také prostřednictvím občanských a svépomocných organizací není žádoucí (socialistický režim přetrvávala pouze nadace Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových). Ruší se řada humanitních a podpůrných spolků a znárodnění likviduje akciové společnosti a pojišťovny. Zákon 68/1951 Sb. o dobrovolných organizacích a shromážděních umožňuje spolkům změnu na společenské organizace. V nich se sdružoval „lid k uplatnění svých demokratických práv a tím k upevnění lidově demokratického zřízení a k podpoře úsilí o výstavbu socialismu“.

Ustavující sjezd Ústředního svazu výrobních družstev se konal v roce 1953, a to následně po ustavujícím

¹⁰ Daňhel, Jaroslav. Kapitoly z pojistné teorie. Praha: Oeconomica, 2002. ISBN 80-245-0306-9.

sjezdu Slovenského svazu výrobních družstev.¹¹ Šlo o mezník ve vývoji výrobního družstevnictví. Ústřední svaz výrobních družstev byl založen formou družstva, byl členem Ústřední rady družstev, sdružoval rovněž krajské svazy a Slovenský svaz výrobních družstev. Zároveň byly přijaty stanovy krajských svazů, vzorové stanovy výrobních družstev a družstev invalidů. Ústřední svaz výrobních družstev se stal podle stanov přijatých ustavujícím sjezdem vedoucím a řídicím orgánem výrobního družstevnictví.

Sedmdesátá léta přinesla normalizaci a budování reálného socialismu. Stát od každého vyžadoval politickou a občanskou angažovanost diktovanou komunistickým systémem. Tento systém kontroloval i spolkový život, od dětských a mládežnických organizací, zájmových skupin až po „společensky prospěšné“ organizace. Politicky a veřejně aktivní společenské organizace mohly fungovat pouze v rámci Národní fronty, což platilo až do konce komunistického režimu v listopadu 1989.

Změna po roce 1989

„Sametová revoluce“ v listopadu 1989 přinesla občanskou svobodu a nastavení demokracie. Změna režimu vyvolala obnovu mnoha spolků i nadací. Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů přinesl možnost realizovat práva občanů na sdružování. Občanská sdružení, která podle něj vznikala, měla být především členskými korporacemi, jejichž cílem je naplňování vzájemně prospěšných cílů svých členů. Řada z nich navazovala na tradice a na dřívější spolky, které musely za socialismu ukončit svou činnost. Byla zakládána také nová občanská sdružení, která reagovala na nové potřeby lidí a společnosti a určovala si veřejně prospěšné cíle. V dalších letech byl schválen Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Proces politicko-společenských změn po listopadu 1989 se promítl také do družstevnictví. Prvotním úkolem bylo navrácení českého družstevnictví mezinárodním družstevním standardům, k plnému uplatňování tradičních mezinárodně uznávaných družstevních principů a k respektování družstevních hodnot. V roce 1992 byl přijat Zákon o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech (Zákon č. 42/1992 Sb.) a z něj pro družstva vyplývala povinnost transformovat se na subjekty odpovídající zásadám Obchodního zákoníku. Tím mají česká družstva rovnoprávné postavení s dalšími podnikatelskými subjekty. Nová právní úprava postavení družstva v české, resp. tehdy ještě československé legislativě iniciovala, že vedle tradičních družstevních odvětví bytového, spotřebního, výrobního a zemědělského, začaly být po listopadu 1989 rozvíjeny i další družstevní aktivity.¹²

¹¹ Němcová, Lidmila a kol. Vybrané kapitoly z českého družstevnictví. Praha: Družstevní asociace ČR, 2001. ISBN 80-238-7912-X.

¹² Svoboda, Jiří - Vávrová, Vladimíra. České družstevnictví po roce 1989 a jeho mezinárodní vazby. Praha: Družstevní asociace ČR, 2010, nepublikovaná studie.

Tento vývoj po roce 1989 představoval základ pro vznik dnešních sociálních podniků.

Impulem k dalším změnám se stal vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004. Zároveň k nám začaly výrazněji pronikat euroamerické myšlenky společensky odpovědného podnikání. Sociální ekonomikou se zabývaly tři vysoké školy - Fakulta sociálně ekonomická Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze a Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Tématu se začalo věnovat několik velkých neziskových organizací. Ty se posléze spojily do Pracovní skupiny pro sociální ekonomiku v neziskovém sektoru.

Další významný impuls pro rozvoj sociální ekonomiky představoval Program Iniciativy Společenství EQUAL, resp. jeho Národní tematická síť Posilování sociální ekonomiky, kterou ustavilo Ministerstvo práce a sociálních věcí v roce 2006. Díky tomuto inovativnímu programu vzniklo několik sociálních podniků a také tematická síť, v níž spolu začali nad tématem sociální ekonomiky diskutovat sociální podnikatelé, ministerští úředníci a experti. Účastníci setkání často debatovali o tom, co je sociální ekonomika a sociální podnikání. A z

diskusí vyplynulo, že na věc panují značně odlišné názory. Každý projekt spolupracoval s jinými zahraničními partnery a představu o tom, co je sociální ekonomika, přebíral většinou od nich. Ambicí této národní tematické sítě bylo zformulovat společné pojetí, které by integrovalo různé názorové proudy, a předestřít tuto svou představu k celonárodní diskuzi.

Proto bylo dohodnuto přizvat do pracovní skupiny všechny, kteří se tématu sociální ekonomiky a sociálního podnikání věnují a mají k němu co říci, aby se pak předešlo následným názorovým střetům. Pracovní skupina si ustanovila název Národní expertní skupina pro sociálněekonomické aktivity a vžilo se pro ni pouze zkrácené označení NESEA. V rámci NESEA vznikly první české definice a principy sociálního podniku,

kteří byly následně schváleny Národní tematickou sítí. Na její půdě se vyvinula odborná platforma těch, kdo se sociální ekonomice v České republice věnovali, povedlo se toto téma začlenit do připravovaných operačních programů a konsensuálním způsobem byl vytvořen základ českého pojetí sociální ekonomiky.

Poté, co skončil program EQUAL, byla na tomto půdorysu v roce 2009 vybudována Tematická síť pro sociální ekonomiku TESSEA. Nejprve působila jako názorová platforma pod Novou ekonomikou, o. p. s., poté pod P3 - People, Planet, Profit, o. p. s. a v roce 2015 se osamostatnila. Spolek TESSEA ČR, z. s. je střešní organizací pro sociální podniky v celé České republice. Současně neztratil svůj charakter platformy, neboť v rámci přidruženého členství sdružuje všechny, kdo se zajímají o téma sociální ekonomiky.

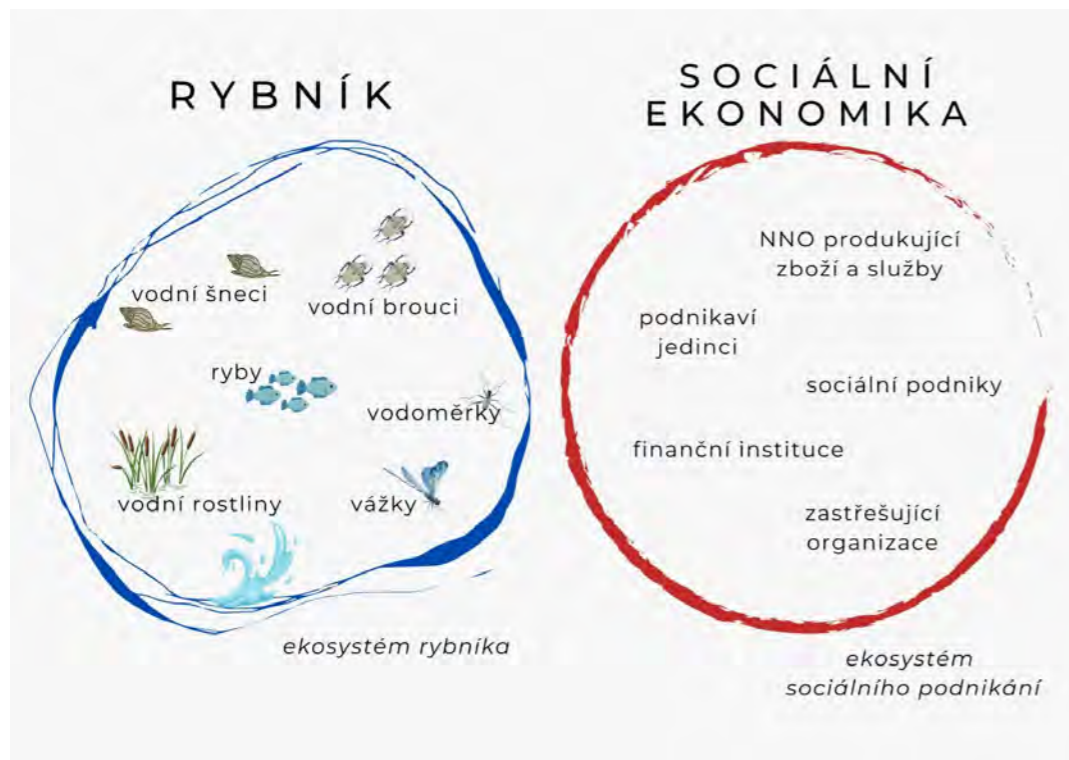

Společnost P3 přispívá řadu let k vytváření celkového systému nastavení a podpory pro sociální podnikání v ČR a zároveň funguje jako konzultantská organizace. Dlouhodobě usilovala o vytvoření podpůrného prostředí, které je pro rozvoj sociálního podnikání zásadní. Činnost P3 dala vzniknout mnoha iniciativám, které pak předávala dál. Několik let také koordinovala činnost Tematické sítě pro sociální ekonomiku TESSEA. Do roku 2018 spravovala největší portál o sociálním podnikání www.ceske-socialni-podnikani.cz, jehož součástí je mimo jiné i adresář sociálních podniků.

Iniciativu postupně stále více přebíralo Ministerstvo práce a sociálních věcí, které je v současné době také hlavním poskytovatelem poradenství v oblasti sociálního podnikání.

2 Ekosystém sociálního podnikání v ČR v roce 2022

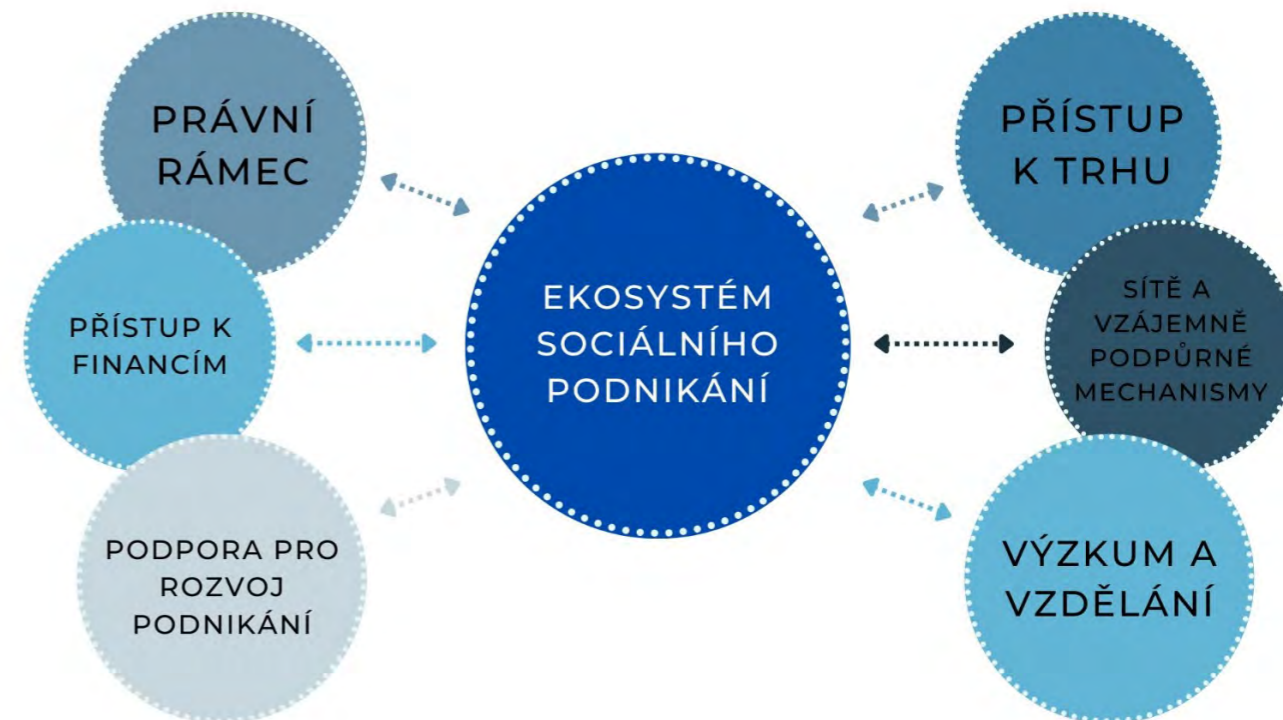
I když je sociální podnikání v ČR stále relativně novým pojmem a veřejnost většinou neví, o co se jedná, z předešlé kapitoly je vidět, že u nás již zapustilo kořeny a jeho rozvoj je na vzestupné lince. O tom, co vše je pro jeho úspěšný rozvoj potřeba a jak je na tom ČR v roce 2022, bude stručně pojednáno v této kapitole. Nejprve popíšeme vztah základních pojmů, ale nebojte se, nebudeme se pouštět do definic. Sociální ekonomika je pojmem, který se zejména v Evropě velmi často používá, o to více je však obtížné ji definovat. Můžeme si ji ale jednoduše představit jako rybník (tj. sociální ekonomika), ve kterém se pohybují živočichové v různém stádiu vývoje (tj. subjekty sociální ekonomiky) a pro jejich úspěšné soužití je důležitá výživa a kyslík (tj. zejména hodnoty). Rybník pomáhá vytvářet příznivé prostředí pro okolní krajinu (tj. sociální soudržnost). Sociální podniky jsou v tomto prostředí jen jedním z živočichů, můžeme si je představit jako ryby v rybníce. Než z rybího potěru vyroste velká ryba, tak to chvíli trvá, stejně jako trvá řadu let, než vznikne udržitelný sociální podnik.

U příoměru s rybníkem ještě chvíli zůstaneme a vysvětlíme si pojem ekosystému sociálního podnikání. Aby rybník mohl vzniknout a plnit svou funkci, potřebuje k tomu vodu, vzduch, sluneční světlo a také lidský um a práci. Pro jeho existenci je důležitá souhra všech těchto faktorů, které musí tvořit fungující ekosystém. Pro sociální podnikání je tímto vnějším podpurným prostředím ekosystém sociálního podnikání. K tomu, aby se rybám v rybníce dobře dařilo, je třeba dělat mnoho věcí a nestačí jen starat se o ryby jako takové. Stejně se to má i se sociálními podniky. Sociální podniky jsou pouze nejviditelnější součástí celého systému, tak jako ryby v rybníce. Aby se jim dobře dařilo, je třeba starat se o celé prostředí, v němž fungují.

Co se týče členění ekosystému sociálního podnikání, existuje celá řada přístupů. V této publikaci budeme pracovat se schématem popsáním v následujícím obrázku, které již MPSV používá ve svých dotazníkových šetřeních sociálních podniků.

FUNKČNÍ EKOSYSTÉM SOCIÁLNÍHO PODNIKÁNÍ

Sociální ekonomika a sociální podnikání jsou na vzestupu jak celosvětově, tak i v Evropě. Evropská komise klade na rozvoj sociálního podnikání velký důraz, což se promítlo i do přijetí Akčního plánu pro sociální ekonomiku v prosinci 2021. Jeho prostřednictvím nabízí členským státům podporu při rozvoji všech složek ekosystému. Lze k tomu využít evropské fondy, tak jako k tomu docházelo již v předešlých letech.

Sociální podnikání se v ČR rozvíjí s podporou evropských financí. Jedná se zejména se o Evropský sociální fond, z něhož byla financována řada aktivit podporujících ekosystém. Česká republika nepatří v EU mezi premianty v sociálním podnikání, ale situace se postupně zlepšuje. Ekosystém sociálního podnikání lze považovat za slabší, neexistuje ale jeho systematický popis. Ke zhodnocení jeho úrovně lze použít nástroj, který vyvinul OECD ve spolupráci s Evropskou komisí, ovšem zatím nebyl v ČR využit. Jmenuje se Nástroj Better Entrepreneurship Policy.¹³ Pojďme se nyní podívat na jednotlivé části ekosystému sociálního podnikání v ČR.

Co se týče právního rámce, posuzuje se celé legislativní prostředí, v němž sociální podniky působí. V ČR není speciální právní norma, která by určovala, kdo je a není sociálním podnikem. Sociální podniky si mohou zvolit právní formu dle svého výběru a poté se řídí legislativou, která upravuje fungování dané právní formy. Sociální podnik si může založit také živnostník, měl by mít ale aspoň jednoho zaměstnance. Jedinou právní formou, která je přímo určena pro sociální podnikání, je sociální družstvo. To je ale sociálními podniky málo využíváno. Sociální podnik je určen svými znaky, tj. způsobem svého fungování. Tyto znaky, které jsou vymezeny v evropské legislativě, byly převedeny Tematickou sítí pro sociální ekonomiku TESSEA do českého prostředí a v upravené podobě je používá MPSV v evropských výzvách na podporu vzniku a rozvoje sociálních podniků. Stalo se již běžnou praxí, že organizace, která se hlásí k sociálnímu podnikání, má obsažen ve svých základacích dokumentech článek se znaky sociálního podniku. Vzhledem k tomu, že většina sociálních podniků je integračních, tj. zaměstnává osoby se znevýhodněním, a to zejména osoby se zdravotním znevýhodněním, využívá podporu pro zaměstnavatele na chráněném trhu práce podle Zákona o zaměstnanosti (§78 ZoZ).

Co se týče politické podpory, sociální podnikání stálo až do nedávna stranou pozornosti politiků, přestože již od roku 2014 probíhaly práce na přípravě zákona o sociálním podnikání. Předešlá vláda měla ve svém programovém prohlášení podporu sociálního podnikání a ke konci jejího období byl do parlamentu předložen návrh zákona o integračním sociálním podniku, nestihl však být projednán. Stávající vláda se také hlásí k podpoře sociálního podnikání a v průběhu přípravy této publikace již začaly práce na intenzivní přípravě zákona o sociálním podnikání. ČR se tak snad již brzy připojí mezi většinu evropských států, které mají sociální podnikání legislativně upraveno. Dalším úkolem, který nás čeká, je vytvoření strategie sociálního podnikání. Jsme jednou z posledních evropských zemí, které chybí.

Hlavním finančním zdrojem pro vznik a rozvoj sociálních podniků byly od roku 2007 evropské fondy. Jednalo

¹³ <https://www.betterentrepreneurship.eu/cs>

se hlavně o ESF, v menší míře také o ERDF na úhradu investic. Za celé toto období, tj. od roku 2007 do roku 2020, bylo rozděleno z ESF 978 200 000 Kč na 290 projektů, včetně výzev Místních akčních skupin. V září 2022 bude vyhlášena nová výzva. Jedná se o nejdůležitější finanční zdroj na podporu vzniku a rozvoje integračních sociálních podniků. Kromě této grantové podpory mohou sociální podniky žádat od roku 2019 o úvěr v programu S-podnik. Jedná se o prostředky ESF, které rozděluje ve spolupráci s MPSV Národní rozvojová banka. Úvěr v celkové hodnotě 126 150 000 Kč získalo v tomto programu zatím 22 sociálních podniků (údaj k 31. 5. 2022).

Z Evropského sociálního fondu je také financován rozvoj celkového prostředí sociálního podnikání v ČR. Na začátku se jednalo o projekty nestátních neziskových organizací, posléze převzalo iniciativu MPSV a poskytuje podporu sektoru sociálního podnikání formou systémových projektů. Z nich je financováno zejména poradenství, stáže, hlavní portál sociálního podnikání www.ceske-socialni-podnikani.cz a propagace a mainstreaming. V roce 2023 bude zahájen návazný projekt, který bude výrazně zaměřen na podporu rozvoje sociálních podniků a ekosystému sociálního podnikání v ČR.

Sociální podnikání podporují dlouhodobě také dvě největší banky. ČSOB vyhláší již 10 let grantový program na stabilizaci sociálních podniků Start !t social spojený s poradenstvím. Česká spořitelna podporuje dlouhodobě vzdělávání sociálních podniků a financovala už řadu vzdělávacích programů v rámci svého sociálního bankovníctví. Sociálním podnikům poskytuje také úvěry, i když v současné době tuto aktivitu utlumila. Žádná česká nadace se systematicky nevěnuje podpoře sociálního podnikání, jednalo se pouze o nárazové akce jako např. program na podporu sociálních podniků zasažených pandemií COVID-19, kdy finanční podporu Nadačního fondu Avast rozdělovala Nadace VIA.

Velkým tématem je sociálně odpovědné zadávání veřejných zakázek, které by mohlo být pro sociální podniky důležitým trhem. Hybatelem odpovědného zadávání je MPSV, resp. jeho Institut odpovědného veřejného zadávání. I když Zákon o zadávání veřejných zakázek umožňuje různými způsoby sociální podniky zvýhodňovat a od roku 2021 dokonce platí, že zadavatel je povinen dodržovat zásady sociálně odpovědného zadávání a svůj postup řádně odůvodnit, sociální podniky získávají až na výjimky pouze zakázky malého rozsahu. Bariéry jsou jak na straně veřejné správy (obavy z komplikací a neznalost), tak i na straně sociálních podniků (nedostatek času pro vyhledávání a zpracování nabídek). MPSV v době přípravy této publikace zpracovává ve spolupráci s TESSEA nabídkové listy sociálních podniků pro catering a drobné dárky, které budou využity při stávajícím evropském předsednictví ČR. Celkově lze tuto složitou oblast charakterizovat tak, že i když se udělalo hodně práce a došlo k pozitivním změnám, odpovědné zadávání je stále příležitostí, která čeká na své využití. Průlomem by se mohlo stát přijetí Zákona o sociálním podnikání a vytvoření státem garantovaného registru.

Nabídka specializovaných služeb a podpory pro rozvoj podnikání existuje, není však vytvořen ucelený systém.

MPSV nabízí dlouhodobě možnost konzultací s lokálními konzultanty a experty, jedná se ale spíše o nahodilé konzultace. Podpora pro rozvoj podnikání, která je nabízena malým a středním podnikům, není sociálními podniky příliš využívána. Některé kraje jako např. Pardubický nebo Královéhradecký nabízejí sociálním podnikům zacílenou podporu. Je paradoxem, že téměř polovina sociálních podniků v dotazníkovém šetření považuje rozvoj poradenství pro již fungující sociální podniky za velmi důležitý, v reálném provozu na to ale jejich manažeři vzhledem ke svému velkému pracovnímu vytížení nemají čas. Jedná se o rizikový faktor, kterému by měla být věnována pozornost.

Sítování sociálních podniků je na vzestupu, i když stále nedosahuje potřebné úrovně. Vzájemná podpora a peer to peer aktivity jsou pro sociální podniky velmi přínosné. Pokud je využívají, velmi si je pochvalují, nejedná se ale stále ještě o standardní způsob jejich fungování. Na celostátní úrovni působí dlouhodobě TESSEA, která zastřešuje sociální podniky z celé ČR, propojuje je, podporuje jejich zájmy a prezentuje

je navenek. Disponuje silnou expertní kapacitou a mezinárodními zkušenostmi. Funguje také několik regionálních sítí jako např. Klaster sociálních podniků SINEC v Moravskoslezském kraji, Komora sociálních podniků v Jihomoravském kraji nebo Sociální podniky z Vysočiny v Kraji Vysočina. Sociální podniky se často síťují neformálně a vypomáhají si navzájem tím, že nabízejí výrobky a služby spřízněných sociálních podniků. Co se týče akademické sféry, výzkumu se věnují tři univerzity, resp. jejich fakulty - FHS UK, FSS MU a FF UP. Zapojení akademické sféry do sociálního podnikání dlouhodobě pomalu roste, její propojení se zastřešujícími a podpůrnými organizacemi je ale stále slabé a nahodilé.

Jak je vidět z předešlého textu, ekosystém sociálního podnikání se postupně zlepšuje, i když poněkud

klopotně. Zdá se, že rok 2022 by mohl být předělem na cestě k jeho rychlejšímu rozvoji. MPSV připravuje zákon a nový systémový projekt, o sociální podnikání se více zajímají politici na regionální i celostátní úrovni, Evropská komise bude nabízet prostřednictvím Akčního plánu pro sociální ekonomiku zvýšenou podporu... Vraťme se na konci opět k příměru s rybníkem. Aby sociální podniky, resp. ryby, mohly plnit svou společensky prospěšnou funkci, je třeba pečovat o celý ekosystém sociálního podnikání, tj. o celý rybník. Žijeme v době různých krizí, které na nás teprve začnou dopadat, a sociální podnikání může být důležitým pomocníkem při jejich řešení.

3 Sociální podnikání v číslech - shrnutí dotazníkového šetření 2022

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) v roce 2022 realizovalo dotazníkové šetření sociálních podniků v ČR. Cílem šetření bylo získat aktualizované statistické údaje o sektoru sociálních podniků v ČR a porovnat je s výsledky předešlého rozsáhlého šetření, které MPSV realizovalo v roce 2019. Otázky byly z velké části zachované kvůli porovnatelnosti výsledků, nově byly přidány zejména otázky týkající se pandemie COVID-19 a uprchlické krize související s válkou na Ukrajině.

Šetření je primárně postaveno na definici a principech integračního sociálního podniku dle MPSV, které byly pro účely dotazníkového šetření upraveny i pro neintegrační sociální podniky. Sběr dat probíhal v období od 10. 5. 2022 do 30. 6. 2022 formou telefonických rozhovorů v kombinaci s vyplňováním dotazníku on-line samotnými respondenty a respondentkami. Podmínkou pro zařazení do vyhodnocení bylo vyplnění alespoň 75 % povinných otázek. Platných dotazníků, které splnily tuto podmínku, bylo 105.

Klíčem pro vyplnění dotazníku byla existence IČO (tj. 1 dotazník = 1 IČO). Respondenti a respondentky pak v rámci svého dotazníku vyplňovali tzv. karty provozoven, resp. středisek. Pokud byl sociální podnik součástí větší organizace, vyplňovali dotázaní personální a ekonomické údaje pouze za část organizace, která se zabývá sociálním podnikáním. Součástí předložené zprávy je porovnání letošních výsledků s výsledky šetření z roku 2019 a v několika případech i s výsledky výzkumů starších. Přes polovinu podniků ve stávajícím šetření odpovídalo také na otázky v roce 2019.

Při celkovém srovnávání letošních výsledků se šetřením 2019 lze konstatovat, že došlo zejména k poměrně výraznému snížení počtu osob zaměstnaných v sociálních podnicích a ke zhoršení ekonomické situace sociálních podniků. Na datech z roku 2021 se tak již plně projevil negativní vliv koronavirové krize. Ostatní výsledky jsou při srovnávání velmi podobné a rozdíly většinou zanedbatelné.

Co se týče základního profilu zkoumaných sociálních podniků, **téměř polovina z nich měla právní formu společnosti s ručením omezeným a více než třetina měla některou z neziskových právních forem (obecně prospěšné společnosti, spolky a ústavy byly zastoupeny téměř stejným poměrem)**. Tři čtvrtiny z dotazovaných podniků byly samostatnou právnickou osobou, pětina jich fungovala jako součást větší organizace a 6 % podnikalo jako OSVČ. Průměrný počet provozoven na jedno IČO byl 1,9.

Nejčastější oblastí podnikání byl opět Obchod s 30 %, na druhé a třetí pozici se nově oproti roku 2019 objevuje s 26 % Textil - výroba, recyklace, re-use a Propagační a dárkové předměty. Pokles zaznamenala kategorie Úklidové služby a potřeby. Sečteme-li ovšem tři oblasti podnikání týkající se jídla, tj. 20 % Potravinářská výroba, 19 % Stravování a 16 % Catering, **lze říci, že gastroslužby jsou s 55 procenty tím, čemu se zkoumané sociální podniky věnují nejčastěji**. Jedná se o potvrzení poznatků z minulého šetření. Největším překvapením je kategorie Umělecká a řemeslná tvorba, kterou letos uvedlo 16 % podniků oproti nulové hodnotě v roce 2019.

Ve zkoumaném vzorku bylo 85 % integračních sociálních podniků, zbylých 15 % patří do kategorie tzv. obecných sociálních podniků, které nejsou primárně orientované na zaměstnávání znevýhodněných osob. Ve srovnání s rokem 2019 došlo k navýšení těchto „neintegračních“ sociálních podniků o 10 %.

Náhradní plnění nabízí téměř dvě pětiny dotázaných organizací. Necelá čtvrtina podniků má certifikáty a značky kvality. Členem nějaké sítě sdružující sociální podniky je polovina dotázaných podniků. Naprostá většina dotázaných sociálních podniků (93 %) se veřejně hlásí k tomu, že jsou sociální (společensky prospěšný) podnik. 54 % zkoumaného vzorku patří do kategorie mikropodniků, 34 % z nich jsou malé a 13 % střední podniky.

Co se týče podrobnějších údajů v oblasti zaměstnanosti, ve zkoumaných podnicích byl **průměrný úvazek všech zaměstnaných 0,78 a průměrný úvazek znevýhodněných zaměstnaných pak 0,64**. Ve srovnání s předchozím šetřením došlo k navýšení průměrného úvazku všech zaměstnaných o 0,11. Průměrný počet zaměstnaných jednoho podniku v roce 2021 čítal 24 lidí (resp. 19 plných přepočtených úvazků), zatímco průměrný počet znevýhodněných zaměstnaných byl 20 (při přepočteném počtu úvazků 13). Ve srovnání s rokem 2018 došlo k podstatnému snížení průměrného počtu zaměstnaných z 33 na 24, obdobně u znevýhodněných zaměstnaných z 22 na 13. Vysvětlení pro tento pokles lze hledat v pandemiích COVID-19, kdy byly sociální podniky nuceny snižovat počty zaměstnaných, aby toto složité období přežily. Dotázané integrační sociální podniky zaměstnávaly průměrně 71 % znevýhodněných zaměstnanců a zaměstnankyň, což je více než dvojnásobek povinných třiceti procent.

Naprostá většina dotázaných integračních sociálních podniků zaměstnává osoby se zdravotním postižením (92 %) a necelá polovina zaměstnává osoby dlouhodobě či opakovaně nezaměstnané (45 %). Toto pořadí platilo i v šetření 2019, u obou těchto skupin ale nyní došlo k procentním výkyvům – u osob se zdravotním postižením došlo k navýšení o 9 %, kdežto zastoupení osob dlouhodobě či opakovaně nezaměstnaných bylo naopak o 7 % nižší. Co se týče typů zdravotního postižení, podniky nejčastěji zaměstnávají osoby s tělesným postižením (77 %), s poměrně malým odstupem následují osoby s duševním onemocněním (70 %), a dále osoby s mentálním postižením (52 %).

V oblasti ekonomického fungování sociálních podniků z šetření vyplývá, že průměrný celkový výnos v roce 2021 byl 9,6 mil. Kč. Z důvodů koronavirové krize došlo od roku 2018 ke snížení průměrného výnosu o 3,4 mil. Kč, tj. o 27 %. **Zisk vykazala v roce 2021 necelá polovina zkoumaných sociálních podniků (48 %)**, zhruba nulu 28 % podniků. Téměř čtvrtina (24 %) pak hospodařila se ztrátou.

Více než polovinu celkových výnosů tvořily podle průměru z uvedených odhadů respondentů a respondentek tržby z vlastní ekonomické činnosti (57 %), s velkým odstupem následované příspěvky poskytovanými dle zákona o zaměstnanosti (21 %). **Dotace z evropských operačních programů tvořily pouze 10 %**. Sečteme-li tržby z vlastní podnikatelské činnosti s příspěvky ze zákona o zaměstnanosti, které nejsou v pravém slova smyslu dotacemi, protože se jedná o platbu státu za integraci osob se zdravotním postižením na trh práce, dostaneme se na 77 % příjmů z vlastní činnosti. Výsledky ze šetření 2019 jsou téměř stejné. Před třemi lety byl tento závěr překvapením, ale **nyní je již jasné, že sociální podniky si na svou činnost většinou vydělají a dotace představují pouze doplňkový zdroj jejich příjmů**.

Blok otázek na veřejné zakázky v podstatě potvrdil zjištění z minulého šetření. Dotázané podniky mají o veřejné zakázky velký zájem – **čtyři pětiny dotázaných podniků je považují za perspektivní zdroj příjmů – realita je ovšem odlišná. Více než polovina dotázaných se o zakázky neuchází a pravidelně podává nabídky jen 14 % z nich**. Alespoň nějakou veřejnou zakázku získalo přes polovinu sociálních podniků, které někdy nabídku podaly, většinou se ale jednalo o příležitostné zakázky na malé částky. S trochou zjednodušení lze říci, že sociální podniky mají ohledně veřejných zakázek velká očekávání, reálně toho ale nedělají dost pro to, aby tuto možnost mohly začít využívat. **Je třeba hledat cesty a odstraňovat bariéry jak na straně veřejných zadavatelů, tak i na straně sociálních podniků**.

Poslední část výzkumu mapovala, jak se sociálním podnikům daří, a to na úrovni jednotlivých subjektů i v rámci širšího ekosystému sociálních podniků v ČR. Přes polovinu dotázaných podniků ohodnotilo svou celkovou situaci středovou hodnotou, tj. že se jim nedaří ani dobře, ani špatně. Kladné odpovědi volilo 41 % dotázaných sociálních podniků, pouhých 7 % hodnotilo svou situaci negativně. Oproti minulému šetření se část původně kladných hodnocení přesunula do středu. Mezi své silné stránky řadily dotázané podniky svou schopnost integrace znevýhodněných zaměstnaných, pružnou reakci na potřeby trhu a kvalitu své nabídky. **Jako nejčastější slabé stránky uváděly podniky nedostatek peněz na dlouhodobější investice, nedostatek kapacit na propagaci a marketing a chronickou přetíženost vedoucích pracovníků a pracovníků**.

Přes polovinu respondentů a respondentek se zapojilo do pomoci v souvislosti s válkou na Ukrajině. Konkrétní formy pomoci přitom zahrnovaly celou škálu aktivit, kterých jsme byli svědky i na úrovni celé společnosti.

Část podniků přímo zaměstnala ukrajinské uprchlíky, poskytla ubytování či ho pomohla zprostředkovat, poskytla slevy na své produkty či přímo poskytovala např. jídlo zdarma skupině potřebných. Podniky se také aktivně zapojovaly do organizace pomoci ve své lokalitě.

Co se týče celkového pohledu na ekosystém sociálního podnikání v ČR, mezi respondenty a respondentkami **výrazně vede zájem o poradenství pro stávající podniky. Obdobně výrazný je požadavek na zlepšení podmínek příspěvků na zaměstnávání osob se znevýhodněním**. Minulé dotazníkové šetření přineslo stejná zjištění, tyto nedostatky tedy lze označit za dlouhodobé: potřeby sociálních podniků jsou známé, ale zůstávají chronicky neuspokojené.

Nakonec se vraťme ještě jednou k hlavním rozdílům v situaci sociálních podniků v roce 2019 a nyní – zejména co se týče poklesu v oblasti zaměstnanosti a hospodářských výsledků. Při interpretaci těchto údajů je třeba mít na paměti, že více než polovina sociálních podniků dlouhodobě působí v gastroslužbách, které byly pandemií COVID-19 velmi silně zasažené. Druhým faktem je, že **sociální podniky neměly v době koronakrize žádnou specifickou podporu, která by jim pomohla překlenout toto těžké období**. Z výsledků dotazníkového šetření je zřejmé, že se podniky snažily přednostně o to, aby redukovaly zbytečné náklady, protože jim šlo o udržení pracovních míst svých znevýhodněných zaměstnanců. Pokud docházelo

k jejich propouštění, bylo to děláno v nezbytné míře tak, aby byl zachován chod sociálního podniku.

Došlo k omezování některých jejich podnikatelských činností a investic, čímž z dlouhodobého hlediska oslabují udržitelnost svého podnikání. Je třeba hodnotit kladně, že i za těchto ztížených podmínek většina ze zkoumaných sociálních podniků udržela své aktivity v chodu, protože jim jde nejvíc ze všeho o zachování pracovních míst pro jejich znevýhodněné zaměstnance a zaměstnankyně a plnění integrační funkce. V době psaní této zprávy roste inflace, ceny energií a nastupuje ekonomická krize, takže za těchto okolností je na místě vyjádřit obavy z dalšího poklesu jejich hospodářských výsledků. **Sociální podniky vstupují do tohoto složitějšího období již oslabené dopadem pandemie COVID-19 a pokud se jim nedostane pomoci zvenčí, je zde riziko, že přestanou být schopné naplňovat svůj společensky prospěšný cíl**.

4 Zaměstnávání OZP

Jedna z věcí, s nimiž se často setkáváme, je nepochopení pojmu „osoba zdravotně postižená“. Většina lidí si hned představí vozíčkáře nebo nevidomé. A pro ty řada firem nemá práci už kvůli bezbariérovým přístupům nebo bezpečnostním limitům. Jenže kategorie osob se zdravotním postižením (OZP) a znevýhodněním je mnohem širší, patří do ní také lidé s alergií, s astmatem, po rakovině, s celiakií nebo s lupénkou. Firmy v zaměstnávání OZP vidí komplikace, obávají se pracovního přesvědčování vedení, předsudků v týmech, nutnosti stavebních úprav. Navíc nechť „komplikovat si život“ může firmu připravit o peníze.

Povinnosti zaměstnavatele

Každý subjekt na otevřeném trhu práce, tedy komerční firma, ale i státní organizace nebo nezisková organizace, která má v přepočteném stavu více jak 25 zaměstnanců, má podle Zákona o zaměstnanosti povinnost zaměstnávat 4 % osob se zdravotním postižením (OZP). Pokud zaměstná člověka ve 3. stupni invalidity, je to jako by zaměstnala 3 kolegy s nižším stupněm postižení (1. nebo 2. stupeň invalidity nebo osobu se zdravotním znevýhodněním).

Pokud OZP nezaměstnává, kompenzuje to:

Odvodem do státního rozpočtu ve výši 2,5násobku průměrné mzdy ve sledovaném roce za každou chybějící OZP. Nebo nákupem výrobků nebo služeb od zaměstnavatelů, kteří mají vymezeno více než 50 % chráněných pracovních míst pro OZP zaměstnance, a to ve výši 7násobku průměrné mzdy ve sledovaném roce za každou chybějící OZP - tzv. náhradní plnění.

Chráněný trh práce

Chráněný trh práce je tvořen zaměstnavateli, kteří zaměstnávají více než 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců a se kterými Úřad práce uzavřel písemnou dohodu o jejich uznání za zaměstnavatele na chráněném trhu práce. Tito zaměstnavatelé mohou poskytovat zboží a služby v náhradním plnění.

Mýty a pověry

Zdravotně postižený kolega je tzv. nepropustitelný

Zákoník práce již mnoho let neobsahuje žádná ustanovení o zvláštní ochraně OZP v pracovněprávních vztazích. Pro zdravého i zdravotně postiženého zaměstnance platí stejná pravidla.

Lidé se zdravotním postižením jsou častěji nemocní.

Statistiky to nepotvrzují. Zkušenosti z trhu práce naopak ukazují, že pokud je v kolektivu zaměstnán zdravotně postižený, motivuje to celý tým „zbytečně neomarodit“.

Zdravotně postižený zaměstnanec je méně odolný vůči stresu, zátěži.

Platí to pouze u individuálních případů. A ty lze eliminovat prevencí i správným individuálním přístupem během náboru i průběhu samotného zaměstnání.

U zdravotně postiženého je nutné počítat s nižším a nepravidelným výkonem.

Pokud je člověk s postižením na vhodném pracovním místě a ve vhodném kolektivu, lze vliv postižení kompenzovat až na úroveň, která nemá na provoz firmy žádný vliv.

Na pracovištích, kde jsou zaměstnanci s postižením, budou větší problémy s bezpečností práce a kontrolami.

Jedná se jen o předsudek, pracovní podmínky jsou posuzovány jako na jakémkoliv jiném pracovním místě.

Se zaměstnáváním zdravotně postižených osob je spojena vyšší administrativa.

Toto platí jen v případě, že zaměstnavatel využívá některých příspěvků a nástrojů Zákona o zaměstnanosti.

Kdo je osobou se zdravotním postižením (OZP)

Řečí odborných definic a zákonů je to člověk, který vlivem nemoci, úrazu nebo vrozených dispozic má omezenou možnost pracovat.

1. Osoba uznaná invalidní ve třetím stupni invalidity (s těžším zdravotním postižením - TZP), jde často o osoby, na nichž je postižení vidět nebo například před krátkou dobou prodělaly léčbu závažného onemocnění.
2. Osoba uznaná invalidní ve druhém stupni invalidity – v této kategorii může být třeba člověk, který má astma, roztroušenou sklerózu, nebo po léčbě rakoviny. Často se může jednat o omezení na první pohled nerozeznatelná, nicméně i tito zaměstnanci potřebují často specifický přístup a úpravu pracovních podmínek.
3. Osoba uznaná invalidní v prvním stupni invalidity – často není na člověku viditelné – jde o diagnózy jako třeba lupénka, porucha štítné žlázy a podobně. I zde vzniká potřeba specifického přístupu a nějaké formy podpory v zaměstnávání.
4. Osoba zdravotně znevýhodněná (OZZ) – nepobírá invalidní důchod, ale má nějaké zdravotní znevýhodnění – například celiakie, alergie, ale i porucha zraku či sluchu.

Víte, jaké diagnózy se pod pojmem OZP schovávají?

Psychické onemocnění

Mezi psychická onemocnění patří široká škála poruch, jako např.: poruchy osobnosti, poruchy nálad, schizofrenní poruchy, neurotické poruchy. Psychická onemocnění jsou charakteristická tím, že jedinec má problémy v projevech chování, komunikaci, sociálních vztazích, nikoliv však s intelektem. Lidé s psychickými poruchami mohou vykonávat jakoukoliv profesi, na kterou mají nadání, nebo se uplatňují ve vystudované profesi. Pro různé výkyvy zdravotního stavu ale bývá u této skupiny lidí problém s dokončením zamýšlených a stanovených cílů a činností, a to nejvíce ve stresových situacích.

Zrakové postižení

Řadí se ke smyslovému postižení. Osoby se zrakovým postižením jsou lidé s různými druhy a stupni snížených zrakových schopností. Poškození zraku ovlivňuje činnosti v běžném životě a běžná optická korekce

již nepostačuje. Zásadním problémem může být prostorová orientace, samostatný pohyb a komunikace (čtení, psaní).

Nevidomost představuje v současnosti jeden z nejzávažnějších problémů světa. Podle Světové zdravotnické organizace se počet nevidomých ve světě pohybuje okolo 45 milionů a 135 milionů osob je slabozrakých. Lidé v rozvojových zemích mají 5 až 10krát větší riziko oslepnutí než lidé z průmyslově vyspělých zemí světa. Příčinou jsou především špatné sociální podmínky a nedostupnost lékařské péče.

Sluchové postižení

Termín sluchové postižení zahrnuje tři základní kategorie osob: neslyšící, nedoslýchaví, ohluchlí. Termínem neslyšící člověk lze v Česku podle zákona č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve znění zákona č. 384/2008 Sb., (v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.) označit toho, kdo neslyší od narození, nebo ztratil sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči. Dále osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem.

Tělesné postižení

Tělesné postižení je zpravidla redukováno na poruchu pohybového a nosného ústrojí, tj. kostí, kloubů, svalů aj., nebo poruchu či poškození nervového ústrojí. Hlavním znakem takového tělesného postižení je celkové nebo částečné omezení hybnosti, které způsobuje velké obtíže v běžných činnostech. Jedná se o dlouhodobý nebo trvalý stav, který má dopad na sociální interakci, dále získávání zkušeností, oblast kognitivní, emocionální, duchovní a jiné oblasti.

Interní a imunologická onemocnění

Postižení a n emoci v nitřních orgánů n ebo nežádoucí procesy v lidském organismu. Nejčastějšími jsou kardiovaskulární onemocnění, onemocnění dýchacích cest, trávicího traktu, chronické infekce či stavy po transplantacích atp.

Onemocnění imunitního systému jsou většinou závažná onemocnění, vyžadující dlouhodobou, někdy celoživotní léčbu a specifický režim a přístup. Patří mezi ně například lupénka, a némie (chudokrevnost), poruchy štítné žlázy, diabetes mellitus, alergie, astma, revmatoidní artritida.

Onkologická onemocnění

Rakovina nebo též nádorové onemocnění je různorodá skupina chorob. Rozlišujeme, zda se jedná o novotvar zhoubný/nezhoubný, zda operované nádory mají či nemají další funkční dopad na lidský organismus, v důsledku rakoviny také může dojít k amputacím či resekcím (stomie).

Neurologická onemocnění

Onemocnění, která zasahují centrální, periferní nebo autonomní nervovou soustavu. Mohou být zasaženy např. kognitivní, motorické, senzorické, smyslové funkce. Patří sem například migrény, roztroušená skleróza, cévní mozkové příhody, epilepsie, Parkinsonova choroba.

A vyplatí se to? Co vám zaměstnávání OZP přinese?

V České republice žije více než jeden milion lidí se zdravotním postižením. Zhruba 450 tisíc z nich je v produktivním věku, zaměstnaných jich je ale méně než polovina. V průměru všech zemí Evropské unie je zaměstnaných osob se zdravotním postižením prakticky 2/3 z těch, kdo jsou v produktivním věku.

Čím to může být, že je míra ekonomické neaktivity u nás vyšší? Třeba tím, že se zaměstnanci v subjektech na otevřeném trhu práce nechtějí ke svému zdravotnímu postižení přiznat z obavy z nepochopení ze strany zaměstnavatele a kolegů nebo ze ztráty zaměstnání. Dalším důvodem může být to, že nechtějí speciální podmínky, protože vědí, že zvládnou svou práci stejně dobře jako zdravý člověk.

Záleží na každé firmě, jakou formu motivace nastaví. Pro někoho může být motivací už fakt, že „to ve firmě vědí“. Že se nemusí cítit provinile pokaždé, když jde k lékaři nebo je na nemocenské. A také, že kolegové už na něj nepohlížejí jako na „flákače“. Motivací mohou být i peníze. Zaměstnavatel tím, že zaměstnává osobu se zdravotním postižením, může získat slevu na dani z příjmů až do výše 60 000 Kč. Zároveň tak splní zákonnou povinnost zaměstnávat OZP a ještě tím ušetří další desetitisíce ročně.

Pokud má firma zákonnou povinnost zaměstnat jednoho člověka se zdravotním postižením, odvod do státního rozpočtu ji přijde za rok 2021 na 92 617 Kč ročně. Nebo může nakoupit komodity z chráněného trhu práce za 259 329 Kč bez DPH. Ale pozor. Pokud zaměstná, nejen že výše uvedené nemusí řešit, má navíc nárok na slevu na dani z příjmů, na příspěvek na pracovní pomůcku či vybavení. Zaměstnáním člověka s postižením tak může ročně ušetřit značné finanční částky pro sebe a zároveň přispět k vyšší kvalitě života mnoha osob se zdravotním postižením!

Další výhody z hlediska značky zaměstnavatele

Společenský přínos

Zdravotně postižený člověk odkázaný na sociální dávky znamená zátěž pro celou společnost. Když má práci, je pro ni naopak přínosem.

Sociální přínos

Pokud zaměstnáte OZP, pomáháte zdravotně postiženým udržet si duševní rovnováhu, získat pocit sebeuplatnění a společenské potřeby, ale také odbornosti. Díky posílení sebevědomí a psychické pohodě je objektivně vysledovatelné i zlepšení zdravotního stavu. Získáváte navíc pracovitě a loajální zaměstnance. Díky diverzitě pracovních týmů lze dosáhnout celkového snížení stresu na pracovišti, posílení sociální atmosféry ve firmě a snížení fluktuace zaměstnanců.

Konkurenční výhoda

Podle nejnovějších výzkumů nakupujeme stále častěji zboží od výrobců, o nichž víme, že se snaží chovat odpovědně. Totéž platí o zaměstnancích. I zde průzkumy ukazují jasný nárůst počtu těch, kteří preferují odpovědného zaměstnavatele a mají pak k němu větší loajalitu.

Kde začít aneb dobrá příprava ušetří váš budoucí čas

Velmi důležitým krokem při rozhodnutí o zaměstnávání lidí s postižením je důkladné zhodnocení situace ve firmě.

Následující otázky vám mohou pomoci odhadnout, zda je vaše firma připravena zaměstnávat OZP, respektive kde jsou její slabiny

- Kdo ve firmě podporuje zaměstnávání OZP (vedení, personální úsek)?
- Máte ve vedení někoho, kdo je zdravotně postižený (třeba s poruchou štítné žlázy)?
- Panují v týmech předsudky vůči OZP?
- Máte ve firmě možnosti sdílených pracovních míst či částečných úvazků?
- Nabízíte OZP nějaké benefity?
- Máte pozitivní zkušenosti s diverzitou, flexibilním přístupem k práci?
- Podařilo se v jiných případech a situacích prosadit změnu myšlení a přístupů a jakými postupy?

Pokuste se specifikovat následující body a odpovědět si na otázky:

- Proč chcete zaměstnat OZP?
- Jak tento cíl zapadá do celkové strategie vaší organizace?
- Jaký očekáváte přínos?
- Do jaké míry jste ochotni a schopni vyjít vstříc nestandardním podmínkám, které zaměstnávání OZP s sebou občas přináší?
- Pokud jste velká firma, specifikujte, jak budete motivovat své „náboráře“, aby si v rámci poptávaných pracovních sil všímali i OZP.
- Podle svých představ co nejpresněji vytipujte pracovní místo nebo pracovní místa, která připravujete

pro OZP včetně vašich představ o kvalifikačních a osobnostních požadavcích na kandidáta a základní představy, jaký typ a stupeň postižení by budoucího zaměstnance na dané pozici co nejméně limitoval.

- Budte připraveni svoje představy změnit a upravit podle konkrétních možností a schopností pracovníka, kterého zaměstnáte (úprava pracoviště a pracovní doby, velikost pracovního úvazku, možnost práce na dálku apod.).
- Popis pracovní náplně připravte (pokud možno) pouze v základních, pro danou pracovní pozici nezbytných parametrech. Detaily dopracujete podle konkrétních zdravotních omezení budoucího zaměstnance

Rozhodli jste se zaměstnávat. Co je třeba ještě zvážit při definování vhodných pracovních pozic?

- Může zaměstnanec na dané pozici využívat nějakou formu alternativního úvazku - možnost práce z domova, zkrácený pracovní úvazek, flexibilní pracovní dobu, možnost rozdělení pracovní doby nebo sdílení pracovního místa?
- Umožní zaměstnavatel přizpůsobit pracovní místo, náplň a způsob vykonávání práce individuálním potřebám zdravotně postiženého zaměstnance?
- Bude pro danou pozici zajištěn zástup (např. vzhledem k možné nutnosti častějších návštěv lékaře)?
- Je pracovní místo vhodné pro konkrétní zdravotní postižení (bezbariérový přístup, osvětlení, velikost pracovního místa, potřebné technologické vybavení)?
- Je pracovní pozice přiměřená pro konkrétní typy postižení (některé situace mohou být pro OZP nepřekonatelné; např. hodně stresu, nošení těžkých předmětů, nemožnost odpočinku, nutnost telefonování, nutnost práce s interními IT systémy...)?

Samotný typ a vážnost zdravotního postižení nemá často tak velký vliv, jak by se na první pohled zdálo. Přijetí a úspěšné pracovní začlenění lidí se zdravotním postižením musí být společným úkolem celé firmy včetně vrcholového vedení. Nelze tím pověřit pouze personalisty, pouze liniové manažery nebo jiné specialisty. Vyplatí se, pokud nic neošídíme.

OZP jsou dobří a spolehliví zaměstnanci, často zodpovědnější a loajálnější než ostatní. Mezi OZP lze najít osoby s všestranným i jednostranným talentem a potenciálem k rozvoji. Začlenění těchto lidí na běžná pracoviště má pozitivní vliv na chování, motivaci a sociální inteligenci ostatních spolupracovníků, kultivuje firemní kulturu.

5 Nové a zelené trendy v sociálním podnikání

Kdo se zajímá o nové a zelené trendy v sociálním podnikání, nalistoval na správné stránky. Důraz na ochranu životního prostředí a vnímání planety Země jako zdroje veškerého života, o který je třeba soustavně pečovat a předat v dobrém stavu dalším lidským generacím i mimolidskému světu, je nedílnou součástí českého sociálního podnikání již roky.

Z tohoto hlediska proto nemá smysl členit sociální podnikání na sociální a environmentální. Jedná se zkrátka o podnikání pro lidi a planetu současně. V době projevující se klimatické změny a snižování biodiverzity je nicméně řešení ekologických problémů v environmentálních sociálních podnicích cíleně umocňováno a je rovněž neodmyslitelnou součástí sociálního zemědělství a sociálních farem. Na sociálních farmách je „výrobním“ zdrojem příroda sama. Je tudíž zcela logické, že snaha o regeneraci a citlivou péči o ni, jakož i udržitelné soužití lidí a přírody, je zásadním předpokladem každé činnosti.

Sociální farmy a environmentální sociální podniky mají, kromě napsaného výše, několik dalších specifik. Asi nejvýraznější je jejich lokální ukotvenost, která platí zvláště pro sociální farmy a ty enviro-sociální podniky, které mají co dočinění s hospodařením na určitém kusu země. Zemědělství obecně, až na výjimky, je fyzicky vázáno k půdě. Farma či statek se zkrátka jen tak nepřestěhuje. To znamená, že ovlivňuje a je ovlivňována celým spektrem geografických, půdních, sociálně ekonomických, kulturních a duchovních podmínek daného místa. To je zásadní co do dopadů činnosti jak na životní prostředí, byť v malém, tak i na místní atmosféru, míru kooperace a hostility, důvěru a důvěryhodnost.

Environmentální sociální podniky i sociální farmy v českém kontextu jsou v naprosté většině mikro a malé podniky, které umí pružně reagovat na potřeby daného prostoru a komunity. V tom spočívá jejich síla, ale i jejich zranitelnost. Na základě své flexibility dokáží odpovědět na konkrétní výzvy, například v případě akutní potřeby zaměstnat křehkého člověka, který by jinak těžko hledal pracovní uplatnění. Nebo zajistit provoz obchodu s potravinami v malé obci či se postarat o pozemek v ochranném krajinném pásu.

Díky tomu mohou recipročně očekávat podporu místní komunity, jako tomu bylo konkrétně v průběhu lockdownů v době koronavirové pandemie. Do problémů se však mohou snáze dostat kvůli malým finančním rezervám, nedostatku odborníků v odlehlejších oblastech, v zemědělství pak v důsledku výrazných výkyvů počasí a jiných dopadů klimatické změny, pro nemoci zvířat nebo zpřetrhaný odbytový řetězec.

Sociální farmy i environmentální sociální podniky usilují o podporu lidí se znevýhodněním, kteří jsou leckdy v krizi či nouzi. Citlivě jim pomáhají postavit se zpět na nohy, obnovují v nich touhu pracovat a doprovázejí v jednotlivých krocích, které jdou této touze naproti. Tato podpora, včetně psychosociální, je navíc potřebným lidem poskytována dlouhodobě. Zaměstnanci na sociálních farmách i v environmentálních sociálních podnicích by měli být přednostně z řad místních obyvatel, přičemž dodavateli i odběrateli jsou nejčastěji lidé a subjekty z nedalekého okolí, včetně veřejných institucí a samospráv. Lokální přínos sociálních podniků a farem pro konkrétní region, ve kterém působí, je silně vnímaným benefitem, což zvláště umocnila doba covidová.

Co si ale vlastně pod environmentálními sociálními podniky a sociálními farmami představit? Oba typy organizací k sobě mají obsahově blízko, dokonce se ve svých aktivitách často překrývají. Klíčové jsou sociálně integrační prvky s tím, že sociální farmy, jak je zřejmé z názvu, mají výlučnou vazbu na zemědělství a venkov. Pro environmentální sociální podniky je automatická minimalizace tvorby odpadu a/nebo jeho cirkulární využití, šetrnost a používání nábytku či nádobí z druhé ruky, odběr energie z alternativních zdrojů, využití šedé vody atd. Velkou výzvou stále zůstává snižování papírové administrativy ve prospěch digitálních nástrojů.

Zjednodušeně lze říci, že environmentální sociální podniky kromě těch sociálních řeší environmentální problémy, které jsou:

- buď spojené s půdou, biodiverzitou, krajinou a hospodařením s vodou,
- anebo s nadměrným množstvím odpadu.

Mezi typickými enviro-sociálními podniky první skupiny jsou drobné zpracovatelské firmy, regionálně ukotvené, zaměřující se na potravinářství a kosmetiku. Nemusí jít pouze o výrobky, ale také o environmentální služby v podobě školení, vzdělávací kurzy, zážitkové a osvětové aktivity, případně ekoturistiku. Do druhé skupiny spadají re-use dílny a centra, které posílají znovu do oběhu nábytek a další předměty, jež by jinak skončily na skládkách, případně ve spalovnách. Bezobalové obchody, které fungují jako sociální podniky, propojují oba proudy: jednak ze své podstaty přispívají ke snižování nadměrného odpadu a jednak mají ve svém sortimentu lokální a často i bio potraviny a další regionální produkty. Zpravidla také slouží jako komunitní a vzdělávací místa.

Sociální zemědělství rozšiřuje spektrum zemědělských činností o důležitý sociální rozměr. Od přípravy půdy a setby po sklizeň a zpracování, od mláďete k mléku až po porážku, při péči o krajinu a vodní hospodářství. Všude tam dokáže sociální zemědělství zapojit lidi s nějakým typem znevýhodnění a dát jim šanci podílet se na něčem, co má skutečný smysl. Sociální zemědělství realizují sociální farmy, jichž existují po celém světě desítky tisíc a můžeme se s nimi setkat i v Česku. Jsou příležitostí pro lidi s handicapem žít svůj život

důstojně a plnohodnotně. Sociální farmáři jsou hospodáři, kteří komplexně vnímají odpovědnost k přírodě a krajině, ve které působí. Kromě zemědělské a obchodnické odbornosti citlivě přijímají lidi s horšími vstupními podmínkami a doprovázejí je při práci i v dalších životních peripetiích.

Zatímco environmentální sociální podniky jsou často podniky pracovní integračními, to znamená, že se vedle plnění environmentálních cílů soustředí na vytváření pracovních míst pro lidi se specifickými potřebami, kteří jsou odměňováni mzdou, sociální farmy se soustředí na širší paletu aktivit. Základem zůstává zemědělská produkce jako hlavní zdroj zisku, ale lidé se znevýhodněním, kteří přichází na statek, nemusí být jen zaměstnanci. Může zde probíhat také výkon sociálních služeb, nejčastěji v podobě sociálně terapeutických dílen, sociálně aktivizačních služeb, sociální rehabilitace, ale lze se setkat i s chráněným bydlením, domem na půl cesty či nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež a terapeutickou komunitou. Zemědělské činnosti pak jsou fakultativní, v žádném případě nelze hovořit o jakékoli podobě pracovního plnění. K poslední formě sociálního zemědělství náleží vzdělávání a edukace zaměřené rovněž na lidi s nějakým typem znevýhodnění. Existují dlouhodobé vzdělávací terapeutické programy na farmách, které zcela jistě nejsou k vidění v konvenčních zemědělských provozech. V sociálním zemědělství se dále propojují témata jako udržitelný a přátelský venkov, podpora odolných venkovských komunit, přímé producentско-spotřebitelské vazby, péče o přírodu a krajinu, biodiverzita, solidární a nepeněžní ekonomika a fair trade.

V nedávném mezinárodním šetření o přínosech pobytu na sociálních farmách pro osoby se znevýhodněním¹⁴ vyšly najevo jako důležité tyto oblasti:

- Aspekty práce: smysluplné a různorodé činnosti, nižší tlak na výkon, náročnější fyzická práce vnímaná jako benefit, práce venku, kontakt se zvířaty a rostlinami, struktura a rytmus činností.
- Sociální aspekty: sounáležitost se skupinou, možnost podílet se na společném díle a rozhodovat o něm, individuální a nehodnotící přístup farmáře, farmářova rodina a příslušnost k širší komunitě.
- Prostorové aspekty: neinstitucionální a neformální prostředí, venkovské a zelené prostředí, otevřený prostor a jeho variabilita, přizpůsobení prostředí na míru postižení a potřebám zúčastněných osob, možnost sledovat cykličnost sezón a času.

¹⁴ Šetření probíhalo prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s celkem 30 sociálními farmáři a farmářkami v Německu, Holandsku, Irsku a Česku v rámci projektu Social Work in Social Farming (Erasmus+, reg. č. 2020-1-DE01-KA203-005660, Nová karta (sofaredu.eu). Dotazy byly orientovány na skupinu osob se zkušeností drogové závislosti, osoby s mentálním, tělesným a duševním postižením, seniory a mladé lidi s nízkou kvalitací, mimo systém vzdělávání a oficiálního zaměstnání.

Vedle benefitů pro podporované osoby jsou zde i benefity pro zemědělce. Mezi ně patří: silný sociální kapitál, možnost vícezdrojové finanční i nefinanční podpory, někdy další pomocné ruce, vědomí vlastní potřebnosti pro společnost a odpovědnosti. A mezi hlavní přínosy sociálního zemědělství pro venkov a společnost náleží: kvalitní zemědělská produkce, udržitelné zemědělské systémy, lokální oběhová ekonomika, silnější a odolnější komunity, diverzita pracovních míst a prevence vyhledávání venkovských oblastí.

Sociální zemědělství v ČR realizují především stateční sociální farmáři a farmářky. Rozvoji, konceptualizaci a osvětě se již řadu let věnují členové Komise sociálního zemědělství na Ministerstvu zemědělství a Asociace sociálního zemědělství, z.s. K nim se v posledních letech připojila firma SoFarm, s. r. o. Jejich společným úsilím je dlouhodobá podpora sociálního zemědělství a sociálních farem na národní a mezinárodní úrovni, a to v ziskové, neziskové, veřejné i akademické sféře.

Environmentální sociální podniky byly finančně podpořené v rámci Operačního programu zaměstnanost - podpora sociální ekonomiky v letech 2017 - 2020, který administrovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí a také vybrané Místní akční skupiny (MAS). Koncept environmentálního sociálního podnikání propaguje a rozvíjí i web MPSV České sociální podnikání, kde příklady z praxe figurují v Adresáři sociálních podniků, objevují se zde články, videa i možnosti vzdělávání a síťování. Tématu se dlouhou dobu věnuje a na vývoji principů integračních a environmentálních sociálních podniků se podílela i Tematická síť pro sociální ekonomiku TESSEA.

Přestože počet environmentálních sociálních podniků a sociálních farem není v České republice příliš vysoký, často slouží jako unikátní příklady dobré praxe pro zahraničí. Zatímco v Evropě je například rozvinutý sektor re-use dílen a center jako sociálních podniků, jsou to české environmentální sociální firmy, které slouží coby inspirace pro Evropu, Ameriku i země globálního jihu. Sociální zemědělství i enviro-sociální podnikání si proto zaslouží veškerou veřejnou pozornost a podporu, chceme-li udržet spokojenou a spravedlivou společnost, vstřícný venkov a hlavně zdravou planetu.

PRAHA

Je jedním z osmi regionů soudržnosti v Česku. Jeho území je tvořeno hlavním městem Prahou. Sídlí zde velká část státních institucí a množství dalších organizací a firem. Má zde sídlo prezident republiky, parlament, vláda, ústřední státní orgány a jeden ze dvou vrchních soudů. V Praze působí celkem 12 univerzit (vysokých škol univerzitního typu).

Praha je vysoce ekonomicky vyspělým a bohatým regionem s vysokou životní úrovní, přičemž tímto vyniká nejen nad české, ale i nad evropské standardy. V roce 2019 z indexu kvality života vyplynulo, že Praha má druhou nejlepší kvalitu života v Česku.

Region NUTS 2 Praha je na úrovni 205% HDP v porovnání s průměrem EU. Jako jediný český region NUTS 2 je tak nad evropským průměrem.

Rozloha: 496 km²

Počet obyvatel: 1,28 mil.

Nezaměstnanost: 2,59%

MATURUS

Název:	Maturus, o. p. s.
Rok založení:	2010
Sídlo:	Praha
Předmět podnikání:	veřejně prospěšné podnikání v oblasti grafiky, nabídka tréninkového zaměstnání pro kreativní lidi s handicapem
Počet zaměstnanců:	7 (z toho 5 s handicapem)
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby s tělesnými handicapem nebo duševním onemocněním
Odkaz:	www.maturus.cz

Sociální podnik Maturus založila Nadace Jedličkova ústavu roce 2010 v rámci programu Nadace Vodafone „Rok jinak“. Cílem programu bylo budovat a podporovat kapacitu neziskových organizací prostřednictvím know-how z jiných sektorů. Nadace firmu založila za účelem zaměstnávání lidí s postižením za férových podmínek a posilování jejich kompetencí v tréninkovém programu. Samotný název Maturus vyjadřuje dospělý krok absolventů Jedličkova ústavu a škol a dalších lidí s handicapem na cestě do praxe. Sociální podnik Maturus nám představila jeho ředitelka Jitka Čechová.

Můžete popsat, čím se váš sociální podnik zabývá?

Maturus je grafické studio. Od začátku bylo naším cílem prezentovat se hlavně kvalitní prací. V týmu pracují grafici s handicapem i bez něj. Zároveň Maturus provozuje osmiměsíční pracovní trénink, kde zaměstnává další osoby s handicapem, které se pod vedením lektora vzdělávají v grafických dovednostech a dle svých schopností pracují na reálných zakázkách studia. Cílem programu je posílit jejich sociální i pracovní kompetence a tím zvýšit šanci na následné uplatnění na otevřeném trhu práce. Zákazníkům nabízíme širokou škálu grafických služeb od jednoduchých vizitek po

komplexní grafické manuály. Naší specialitou jsou autorské ilustrace. Důležitou část našich zakázek tvoří i novoročenky pro firmy, ať už tištěné nebo animované, vše na míru zákazníkovi. Díky takovým zakázkám se nám daří financovat provoz tréninkového pracoviště, které je nevýdělečné.

V čem jsou vaše služby výjimečné?

Ke každé zakázce přistupujeme individuálně. Naš zákazník má neustálý kontakt s grafikem a produkcí. Naši zákazníci získávají kvalitně odvedenou práci s přidanou hodnotou toho, že pomáhají.

Jací lidé nacházejí ve vašem sociálním podniku uplatnění?

Většinu týmu tvoří osoby se zdravotním znevýhodněním. Primárně projekt cílil na absolventy Jedličkova ústavu a škol, tedy osoby s tělesnými handicapem, postupně však do týmu přicházely i osoby s jiným zdravotním znevýhodněním, duševním onemocněním. To sice na jednu stranu nese vyšší náročnost, zároveň se to ale ukázalo pro všechny zúčastněné jako obohacující. V tréninkovém programu jsou čtyři osoby s handicapem a jeden lektor. V tréninku je základní pracovní náplň zvládnout grafické programy a zkusit si zpracování

zakázek. V grafickém studiu pracují další lidé s handicapem na pozici grafik a produkční.

Jak se vám daří navazovat vztahy se zákazníky?

Nejzásadnější část našich zákazníků je z byznys sektoru. Trvalo několik let, než se podařilo tyto vztahy navázat a následně je udržet. V začátcích může být informace, že zaměstnáváme OZP, i kontraproduktivní. Zákazník může mít dojem, že nedostane tak kvalitní práci. Spolupracujeme i s veřejnou správou a jednotlivci, nicméně ve výrazně menší míře. Máme i pár zákazníků z neziskového sektoru.

Ucházíte se o veřejné zakázky?

O veřejné zakázky se neucházíme. V oblasti grafických služeb jsou často vypisovány společně s tiskem. Maturus nemá vlastní tiskárnu a vzhledem k tomu, že u veřejných zakázek je kladen důraz na cenu, nejsme schopni často konkurovat.

Zároveň je pro nás důležitá kvalita odvedené grafiky a neradi bychom naše standardy snižovali za účelem snížení ceny.

Na co jste pyšní?

Jsme pyšní, že už více jak 10 let dokazujeme, že práce lidí s handicapem je stejně kvalitní, jako práce lidí tzv. „zdravých“. Pyšní jsme na každého jednotlivého absolventa tréninkového programu, který našel cestu ke grafice a dál v ní pracuje.

Co se vám naopak nedaří?

Nepodařilo se nám určitě spousta věcí. Zároveň každý neúspěch se ukázal jako důležitá součást naší cesty, poučení, nového nasměrování.

Co byste poradili někomu, kdo by chtěl začít sociálně podnikat?

Ať si dobře promyslí obě složky sociálního podnikání. Složku sociální, s kým budu podnikat, znám dobře cílovou skupinu, jaké hodnoty do práce sociálního podniku chci vnést. A tu podnikatelskou, která je stejná jako u jakéhokoliv jiného podnikání. Prostě si vše dobře promyslet a spočítat.

Jsme pyšní, že už více jak 10 let dokazujeme, že práce lidí s handicapem je stejně kvalitní, jako práce lidí tzv. „zdravých“.

ENVIRA

Název:	ENVIRA, o. p. s.
Rok založení:	2013
Sídlo:	Praha
Předmět podnikání:	provozování zahradnictví, výroba a prodej keramických výrobků, výroba a prodej dřevěných výrobků, provoz jídelny Toulcův dvůr
Počet zaměstnanců:	58
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se zdravotním postižením, nejvíce s duševním onemocněním, dále s mentálním, nejméně s tělesným postižením
Odkaz:	www.envira.org

Na významném území pražské městské části Hostivař se rozkládá Středisko ekologické výchovy Toulcův dvůr (Toulcův dvůr, z. s.), jehož jednou ze čtyř členských organizací je ENVIRA, o. p. s. Už jen tím se podílí na tvorbě zelené oázy nedaleko centra Prahy, kterou dlouhodobě hájí před stavebními choutkami velkých developerských společností. V úsilí o ochranu životního prostředí však jde sociální podnik ENVIRA mnohem dále. Ve všech svých provozech usiluje o maximální ekologizaci. Prakticky to vypadá tak, že vedení i zaměstnanci minimalizují odpad – nakupují bez obalu nebo ve velkoobjemových obalech a důsledně třídí odpad. Elektřinu odebírají od zeleného dodavatele Nano Energies, zalévají dešťovou vodou, v administrativě využívají výhradně recyklovaný papír a tonery, v jídelně se zákazník nesetká s produkty s palmovým olejem a firma se tak může pyšnit certifikátem 100 % bez palmového oleje. Všude jsou využívány výhradně ekologicky šetrné čisticí prostředky.

O jaké provozy se ve společensky prospěšné společnosti ENVIRA jedná?

Správa a údržba areálu: Péče o přírodní areál Toulcova dvora, který je certifikovaný jako Přírodní zahrada a vyžaduje

speciální údržbu. To znamená, že je třeba jej pravidelně sekat, uklízet, udržovat stezky, ohrady, zábradlí, informační tabule, vyhlídková mola atp. Obzvláště se pak zaměstnanci věnují nejcenějším místním lokalitám, tj. mokřadu s lužním lesem, květnaté louce a stepi, což podtrhuje environmentální rozměr sociálního podniku.

Zahradnictví: Šetrné pěstování zeleniny a bylin tradičními postupy bez mechanizace, pěstování trvalek a letniček na vazbu, zajišťování květinové výzdoby na svatby a slavnosti, tradiční sváteční dekorace, a navíc pěstování matečnicových porostů bylinných regionálních směsí, z nichž vyrábí osivo.

Keramická dílna: Jde především o výrobu ručně vytáčené a z plátů vyráběné užitkové keramiky – hrnečky, misky, aromalampy a další nádoby, které jsou k prodeji v areálu Toulcova dvora, na jarmarcích i akcích velkých firem.

Zdravá jídelna: V jídelně se připravují pokrmy hlavně ze surovin od místních dodavatelů, bez chemických přísad a dochucovadel, z čerstvé zeleniny vypěstované v zahradnictví. Peče se výhradně z másla a jediné bez palmového oleje. Denně jídelna nabízí dvě jídla, z toho jedno je vegetariánské a minimálně jedno bezlepkové. Podávaná káva je nakoupena od sociálního podniku Fair & Bio, družstvo. Jídelna také úspěšně zajišťuje služby cateringu pro svatby, oslavy, workshopy i porady ve firmách.

V jednotlivých provozech pracují lidé se zdravotním postižením i bez něho. Vzhledem k tomu, že zaměstnanci s postižením tvoří většinu pracovního týmu, může podnik nabízet náhradní

plnění. Od roku 2018 je ENVIRA Úřadem práce uznaným zaměstnavatelem na chráněném trhu práce, což dokládá sociální prospěch, jako další pilíř tohoto sociálního podniku. Vedle něj a environmentálního je velmi důležitý ekonomický pilíř, to znamená, že nadpoloviční část zisku se vrací zpět, aby z něj byl financován rozvoj podniku. A v neposlední řadě je třeba zmínit místní prospěch, protože služby a výrobky jsou směřovány především lidem z nedalekého okolí, stejně tak jako suroviny a služby dodávané do ENVIRA jsou hlavně od lokálních firem.

Hodnoty (dle Výroční zprávy za rok 2021)

- Vstřícnost k odlišnostem a specifickým potřebám jednotlivce.
- Zodpovědnost vůči zaměstnancům – stabilní a bezpečné pracovní místo pro osoby se zdravotním postižením (OZP).
- Respekt k životnímu prostředí – šetrné využívání přírodních zdrojů a udržitelných výrobních postupů.
- Důvěra zákazníka v kvalitní produkt.

Otázka pro ředitele Michala Jirsu:

Co vám v sociálním podniku ENVIRA přináší největší radost?

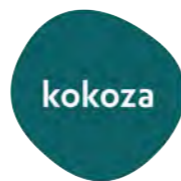
Především to, že práce, kterou dělám, je smysluplná a přínosná jak společnosti, tak životnímu prostředí. Dále nemohu zapomenout na své skvělé spolupracovníky a výjimečné prostředí Toulcova dvora.

KOKOZA

Název: **Kokoza, o. p. s.**
Rok založení: **2012**
Sídlo: **Praha**
Předmět podnikání: **propagace a práce s veřejností v oblasti ekologického zpracování bioodpadu**
Počet zaměstnanců: **kolem 30**
Cílové skupiny zaměstnanců: **TZP**
Odkaz: **www.kokoza.cz**

Obecně prospěšná společnost Kokoza začala oficiálně psát své dějiny podpisem zakládací smlouvy v únoru roku 2012. V ní se přihlásila k poskytování obecně prospěšných služeb, jako jsou například propagace a práce s veřejností v oblasti ekologického zpracování bioodpadu, městského pěstování a dalšího využívání odpadu a recyklace. Dále pak svoz a zpracování bioodpadu na území hlavního města Prahy, provoz ekologického kompostovacího zařízení, rozvoj dobrovolnictví.

A v neposlední řadě podpora zaměstnanosti osob se zdravotním a/nebo sociálním znevýhodněním a nabídka aktivit vedoucích k sociální integraci seniorů. Zároveň se společnost zavázala k tomu, že zisk plynoucí z vlastní doplňkové činnosti bude minimálně ze 75 % reinvestovat zpět do své činnosti.

Přijetím těchto principů a obecně prospěšných aktivit se Kokoza automaticky zařadila mezi hrdé sociální podniky s výraznou environmentální složkou a letos oslavila 10 let existence.

Na co se Kokoza ve své činnosti zaměřuje? Pomáhá lidem z města, školám a školkám, firmám, gastroprovozům, obcím a jiným subjektům pěstovat a kompostovat. Umí vymyslet kompostovací řešení na míru a odpovědně nakládat s bioodpadem i gastroodpadem, aby se z nesnědeného jídla a organických zbytků nestal odpad, ale zdroj pro další růst – vzácný kompost a přírodní hnojivo. Dokáže v kompostování a recyklaci podpořit nejen malou firmičku, ale také celou

Díky lokálnímu pěstování a kompostování totiž dochází ke zmírňování dopadů klimatické změny.

komunitu. Kromě naplánování a realizace projektu dovede nadále entuziasticky doprovázet organizace v udržitelnosti nastavených kompostovacích procesů.

Lidé z Kokozy školí o kompostování, pěstování a udržitelnosti, připravují a realizují workshopy a teambuildingové akce. Pomáhají firmám a obcím budovat komunitní zahrady s funkčními komunitami. Také soustavně upozorňují na důležitost lokálních a zdravých potravin, které lze získat vlastním úsilím nebo z blízkých zdrojů. Díky lokálnímu pěstování a kompostování totiž dochází ke zmírňování dopadů klimatické změny, což je pro Kokozu velmi důležité téma.

Společnost Kokoza není opuštěný ostrov uprostřed velkoměsta, ale dbá na partnerství a oboustranně prospěšnou spolupráci s cílem řešit společenské problémy spojené s misí Kokozy. Dosud se může pyšnit například těmito partnery: IKEA, Green Decor, Impact HUB, Pražská tržnice, Plastia, Skanska, Záhony pro školky, Kaufland či hlavní město Praha.

Koho zajímají témata kompostování, budování komunitních zahrad, pěstování nebo si chce třeba sám vyrobit ptačí budku, seedbombu, hmyzí domek či si koupit (vermi)kompostér a začít kompostovat, může navštívit e-shop Kokozy se širokou nabídkou pěstovacího a kompostovacího náčiní. Kromě toho má Kokoza i vlastní integrační dílnu, ve které pracují lidé s duševním onemocněním (v Kokoze jim říkají „partičkáři“), kteří umí stlouct kompostér, vyvýšený záhon, vyrobit bokashi směs nebo se postarat o kompostovací zařízení Rocket v Pražské tržnici. Osazují zelené střechy a starají se také o veřejný zelený prostor. Bez těchto rukou v hlině i v dílně by Kokoza nebyla Kokoza.

„Misi společensky prospěšného podniku Kokoza je inspirovat a šířit udržitelnost prostřednictvím pěstování a kompostování mezi lidmi ve městě. Důležitou součástí DNA podniku je však i sociální rozměr. Integrační dílna Kokozy zaměstnává lidi se zkušeností s duševním onemocněním, kteří realizují zakázky, komunitní zahrady, starají se o zeleň nebo truhlářii. Máme velkou radost, když vidíme, jak jim práce u nás prospívá a zvedá jim sebevědomí. Pro nás jsou velkým obohacením v přístupu k životu a způsobu přemýšlení,“ vysvětluje přístup Kokozy ředitelka Radka Pokorná.

BEN BECALEL

Název: **Ben Becalel, komunitní a výrobní družstvo**
Rok založení: **2017**
Sídlo: **Praha**
Předmět podnikání: **knihařská, kartonážní a vitrážová dílna, výroba a prodej**
Počet zaměstnanců: **4**
Cílové skupiny zaměstnanců: **lidé s duševním nebo fyzickým omezením**
Odkaz: **www.becalel.cz**

Sociální podnik Ben Becalel je kartonážní, knihařská a vitrážová dílna se sídlem v Praze, která od prosince 2017 zaměstnává lidi se znevýhodněním. Jak sociální podnik funguje a čím se zabývá ve své činnosti, na to vše nám odpověděla Dita Šnajdrová.

Jaká vize byla u zrodu sociálního podniku Ben Becalel?

Prioritou našeho podniku je umožnit lidem s různými typy znevýhodnění získat stabilní zaměstnání, příležitost uplatnit se na trhu práce, získat pravidelný příjem a pracovní návyky. Naplňování společensky prospěšného cíle zaměstnávání a sociálního začleňování osob se znevýhodněním na trhu práce je zaneseno již v úvodních ustanoveních zakladatelské listiny družstva. V současné době zaměstnáváme více než 50 % zaměstnanců s nějakou formou hendikepu.

Vaše zaměření je v segmentu sociálního podnikání poměrně unikátní, na co se ve výrobě hlavně orientujete?

Vyrábíme diáře, deníky, různé druhy krabiček, ale také opravujeme knížky. Můžete si u nás pořídit také brože, skleněné šperky, náušnice nebo aerária na květiny. Naše

výrobky jsou vždy originální ruční práce a vznikají v malých sériích.

Jakými cestami se vaše zboží dostává k zákazníkům?

Nabízíme je prostřednictvím našeho e-shopu, snažíme se ale i rozšiřovat na další prodejní místa. Jsme součástí platformy Breakfaststory, naše výrobky prodává například obchod Dobrodruhá v Olomouci či Knihkupectví Academia na Václavském náměstí v Praze, spolupracujeme s Akademií věd ČR, s knihařskou dílnou Sequensová, s prodejnou Animadecor a s organizacemi Diakonie ČCE, dílnou Eliáš a dalšími.

Kdo stál u založení sociálního podniku, jaká je jeho historie?

Náš sociální podnik vznikl transformací sociální dílny Becalel, kterou založila Židovská obec v Praze pro podporu znevýhodněných členů obce. Po osamostatnění se nám podařilo stabilizovat družstvo a díky grantu OP Praha Pól růstu jsme mohli zaměstnat a zaučit nové pracovníky a přijímat větší zakázky v kvalitě, která odpovídá reálnému trhu. Poskytujeme také náhradní plnění, které nám otevírá dveře i do velkých společností.

Vysvětlíte nám, co se skrývá za názvem sociálního podniku?

Sociální podnik Ben Becalel má své jméno podle Jehudy Löw ben Becalela, židovského rabína a učence, jenž působil jako vrchní moravský zemský rabín v Mikulově a později jako vrchní rabín v Praze za vlády Rudolfa II. Becalel je také jméno jedné z nejprestižnějších uměleckých škol na světě, izraelské Akademie umění a designu. Originalita našich výrobků tak navazuje na historii i moderní trendy.

Výroba vitráží není běžnou činností, kterou každý zná, odhalte nám něco z výrobního procesu.

Naše vitrážové šperky vznikají metodou tiffany, což je netradiční výtvarná technika založená na zpracování barevného plochého skla spojovaného měděnými páskami. Naše výtvarnice si na sklo nejprve nakreslí části šablony, ty pak vyřeže, zabrousí a jednotlivé části obalí do měděných proužků, které spojí pájkou a cínem. Výsledný produkt ještě vyleští. Zákazník si ho může připnout na klopou, zavěsit do prostoru nebo položit na stůl či poličku jako dekoraci.

Jak jste zmínila, výrobky jsou často limitované edice, některé se váží i k důležitým historickým mezníkům našich moderních dějin.

V roce 2019 kartonážní dílna vytvořila speciální „Edici svobody“ k 30. výročí sametové revoluce. Díky velkorysosti Tomkiho Němce, dvorního fotografa prezidenta Václava Havla, jsme vyrobili v malém nákladu 299 číslovaných kusů deníků

se třemi jeho ikonickými fotografiemi na titulní stránce. Velký úspěch měly tyto deníky v tzv. Balíčku svobody, kde deník s titulní fotografií doplnil sametový diář na rok 2020 a vitrážové věčko (ruka, která ukazuje symbol V a je zároveň trikolórou). Sametové diáře z této edice měly úspěch i samostatně, proto je vyrábíme i na další kalendářní roky.

Jaké jsou další speciální edice a výrobky, které u vás vznikají?

Každý rok také vydáváme speciální edici tzv. luachu - židovského kalendáře, který měsíce počítá podle Měsíce a roky podle Slunce, obsahuje kalendárium s židovskými svátky a časy šábessů. Naš samozřejmě obsahuje i klasické kalendárium. V portfoliu naší knihařské dílny najdete například i sérii deníků a diářů Botanica, která je naší poctou přírodě, léčivým bylinám a rostlinám všeobecně. Série True love je zase o lásce, přátelství, toleranci a humoru.

Jak si stojí dílna v dnešní době?

Koronavirová pandemie zasáhla náš sociální podnik velmi výrazně. Byli jsme nuceni omezit provoz, některá naše prodejní místa byla zrušena, nemohli jsme prodávat na trzích, někteří naši pravidelní zákazníci z důvodu omezování nákladů museli odříci slíbené zakázky. I v současnosti se stále potýkáme s výpadkem příjmů, proto se pokoušíme získat finanční prostředky na provoz i prostřednictvím fundraisingové kampaně na sociálních sítích.

Je možné nabídnout zájemcům i akce tzv. na míru, dle jejich zájmu? Je možné dílnu navštívit?

Přes všechny problémy je pro nás výroba a provoz podniku stále prioritou a budeme rádi, pokud se za námi přijdou zákazníci podívat přímo do dílny. Umíme připravit kartonážní či vitrážový workshop pro jednotlivce i menší skupinky. Jakákoliv poskytnutá podpora nám pomůže překlenout tuto náročnou dobu, stabilizovat družstvo a udržet jistotu pracovního místa pro naše zaměstnance.

HRAČKOTÉKA

Místo, kde si všichni rádi hrají.

Název:	Hračkotéka s. r. o.
Rok založení:	2010
Sídlo:	Praha
Předmět podnikání:	výroba a prodej hraček pro rozvoj motoriky a kreativity, zakázková výroba špendlíků, zrcátek a magnetů, provozování internet. obchodu a dvou kamenných obchodů v centru Prahy
Počet zaměstnanců:	9
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby s fyzickým a psychickým postižením
Odkaz:	www.hrackoteka.cz

Nápad založit sociální podnik Hračkotéka vznikl na mateřské dovolené. Kamarádky Barbora Vignerová a Jana Řehořková se znaly ze studií ergoterapie. Už na škole spolu plánovaly něco podnikat a na mateřské jim chyběly hračky, které by byly kreativní a zároveň výtvarně krásně zpracované. Takové hračky objevily ve Francii a jako první je začaly do Čech dovážet a prodávat. Cestu, kterou sociální podnik Hračkotéka ušel od svého založení v roce 2010, popisuje Barbora Vignerová.

Můžete zavzpomínat, jaké byly začátky vašeho sociálního podnikání?

Kamarád nám postavil malý e-shop a naše podnikání tak pomalu začalo. Sklad jsme měli v Jedličkově ústavu, kde nám každý pátek pomáhal vyřizovat objednávky člověk se zdravotním postižením. Velký zlom nastal v roce 2013, kdy jsme získaly projekt ESF a otevřely kamenný obchod ve Školské ulici v Praze. V rámci projektu zde probíhal také trénink pracovních dovedností. Začátky byly úsměvné a punkové, plné nadšení a učení se novým věcem. S kolegyní jsme měly zkušenost z neziskovek, které se zabývají podporovaným zaměstnáváním lidí se zdravotním postižením, ale vůbec jsme neměly zkušenosti s obchodováním. Myslím, že naše účetní s námi musela mít velkou trpělivost, než nás všechno naučila.

Co nabízíte svým zákazníkům?

Předmětem našeho podnikání je prodej hraček pro děti. Máme e-shop a dva kamenné obchody v Praze. Naše hračky jsou pečlivě vybírané, dbáme na kvalitu materiálu i zpracování. Volíme takové hračky, které rozvíjejí dětskou představivost, jemnou motoriku, kreativitu i estetické vnímání. Nabízíme hračky z Evropy, ale i z České republiky. Hračky ze dřeva a

papíru. Společenské hry, knížky, tvořivé sety, plyšáky, výtvarné potřeby.

Kolik máte zaměstnanců a na jakých pozicích pracují?

Máme 9 zaměstnanců se zdravotním postižením - převážně s fyzickým postižením, u některých je kombinované se smyslovým a někteří zaměstnanci mají psychické problémy. Zaměstnanci pracují na několika pracovních pozicích dle jejich možností. Máme paní na úklid, muže, který vyřizuje objednávky na e-shopu - připravuje zboží a vystavuje faktury. Další kolega skartuje dokumenty a polepuje jednotlivé zboží štítky. Nejvíce zaměstnanců pracuje přímo na obchodě. Komunikují se zákazníky, obsluhují pokladnu a doplňují, vystavují zboží.

Kdo je váš typický zákazník?

Naši zákazníci jsou jednotlivci. Maminky, tatínky, babičky, lidé, co hledají kreativní, neotřelé hračky pro své malé děti. Komunikace s nimi se během let, co obchod máme, velmi proměnila. Nyní se je nejvíce snažíme oslovit na sociálních sítích a pomocí pravidelného newsletteru.

Ve dvou se rozhodně podniká lépe!

Spolupracujete s dalšími organizacemi?

Spolupracujeme se sociálními podniky, vždy je příjemné sdílet zkušenosti a posouvat se dále, navzájem se podporovat. Sledujeme také vývoj legislativy, která se týká sociálních podniků.

Na co jste nejvíce pyšní?

Pyšní :-)) Asi na naše zaměstnance, kteří jsou u nás dlouhodobě spokojeni a na to, že už fungujeme přes 10 let, to je úspěch!

Potýkáte se ve svém podnikání s nějakými problémy?

Aktuálně bojujeme se vzrůstajícími cenami energií a nakupovaného zboží. Snad tuto velkou inflaci zvládneme včetně našich zákazníků, kteří se u nás i v tuto chvíli zastaví a nakoupí.

Máte radu pro ty, kdo by chtěli začít sociálně podnikat?

Určitě se spojte s někým, kdo už sociálně podniká, a nechte si od něj poradit. Nenechte se odradit administrativou, která může na začátku vypadat složitě. A ve dvou se rozhodně podniká lépe!

RESTART SHOP

Název:	Česká asociace streetwork, o. p. s.
Rok založení:	2014
Sídlo:	Praha
Předmět podnikání:	Obchod s darovaným zbožím (oblečení, módní doplňky, hračky, aj.) nabídka tréninkových pracovních míst (návuk kompetencí, apod.)
Počet zaměstnanců:	2 kmenoví pracovníci + 5 tréninkových pracovních míst s pol. úvazkem
Cílové skupiny zaměstnanců:	lidé se sociálními handicapy
Odkaz:	www.restartshop.cz

Restart Shop pomáhá mladým lidem, kteří neměli v životě moc štěstí. V obchodě s darovaným zbožím, který provozuje Česká asociace streetwork, mohou získat tréninkové pracovní místo a odstartovat tak změnu k lepšímu. Restart shop má dva kamenné obchody v Praze. O tom, jak fungují, jsme mluvili s ředitelkou České asociace streetwork Martinou Zikmundovou.

Kdo přišel s myšlenkou založit sociální podnik?

Jsme sociální pracovníce a pracovníci z nízkoprahových (streetwork) sociálních služeb. Viděli jsme, jak se klientky a klienti, s kterými jsme pracovali, obtížně prosazují na volném trhu práce. Přitom jejich snaha a potenciál byly značné. Neúspěchy je ale vracely zpět v jejich snaze o nabytí kompetencí a osamostatnění se od podpory a odborných služeb.

Můžete představit, čím se váš sociální podnik zabývá?

Jsme obchod s darovaným zbožím, prodáváme oblečení, knihy, hračky, drobný nábytek a vybavení domácnosti, šperky, sportovní potřeby i různé zajímavosti. Všechno, co prodáváme, jsme dostali darem, v naprosté většině od veřejnosti, od lidí, kteří bydlí nebo pracují v blízkosti obchodů.

V čem jste výjimeční?

Podporujeme lokální ekonomiku, udržitelnost. Věci, které by mohly skončit na smetišti, v kontejneru, u nás získají restart. Někdo další si je koupí a užívá. Pracujeme s lidmi v lokalitě, takže se minimalizuje náklad na přesouvání zboží. V obchodech máme celkem pět tréninkových pracovních míst, každé na půl úvazku.

Z jaké cílové skupiny jsou vaši zaměstnanci?

Lidé, co bojují se svou minulostí, mají nějaký sociální hendikep, například prošli ústavní výchovou, mají nedokončené vzdělání, léčili se ze závislosti, jsou po výkonu trestu, nebo mají za sebou různá životní traumata. Naprostou většinu spojuje nestabilní bydlení a dluhy, exekuce. Někteří přicházejí ze sociálních služeb.

Kdo u vás v obchodě nejčastěji nakupuje?

Zákazníci, stejně jako dárci, jsou lidé žijící nebo pracující v okolí našich obchodů. Když jsme začínali, představovala jsem si, že k nám budou jezdit naši příznivci, třeba přes celé město, ale není tomu tak. Samozřejmě skalní fanoušci nebo kamarádi zajdou do obchodu, přinesou dar, nakoupí, ale základnu tvoří lidé v okolí, běžná, nijak zvlášť angažovaná veřejnost.

Podařilo se nám za 8 let existence vyvinout metodu tréninkového zaměstnávání, s kterou se nám daří vracet tréninkové zaměstnance do života, podporovat je a dávat jim sebejistotu a odvahu řešit někdy opravdu těžké životní události.

Spolupracujete s dalšími sociálními podniky a neziskovkami?

Spolupracujeme s mnoha neziskovými organizacemi, které poskytují sociální služby. Od nich jednak přichází tréninkoví zaměstnanci, poskytujeme jim zdarma oblečení nebo vybavení domácností, pokud máme něco, co se v obchodě neprodá a oni to potřebují. Založili jsme PLATZ Platformu tréninkového zaměstnávání. Spolu s dalšími sociálními podniky chceme budovat a rozvíjet tuto metodu a snažíme se prosadit ji do veřejných politik. Tréninkové zaměstnávání sociálně hendikepovaných totiž na rozdíl od například zdravotně hendikepovaných nemá ze strany státu žádnou podporu.

Co považujete za váš největší úspěch?

Podařilo se nám za 8 let existence vyvinout metodu tréninkového zaměstnávání, s kterou se nám daří vracet tréninkové zaměstnance do života, podporovat je a dávat jim sebejistotu a odvahu řešit někdy opravdu těžké životní události. Podle analýzy, kterou jsme si nechali zpracovat, z 25 zaměstnanců, kteří prošli celým našim tréninkem, již 19 uspělo

na volném trhu práce. Metodiku tréninkového zaměstnávání i analýzu najdete na našem webu.

Je něco, co se vám nedaří?

Nedaří se zatím získat podporu veřejné správy pro tréninková pracovní místa. Proto jich je tak málo. Přitom neznám lepší investici! Na tréninková pracovní místa přicházejí lidé, kteří čerpají z veřejného pojištění zdravotní a sociální služby a dávky státní sociální podpory. Tím, že legálně pracují, začínají do veřejného pojištění naopak přispívat, jejich život se stabilizuje, kompetentně se starají o sebe nebo dokonce o další členy rodiny.

Co byste poradili začínajícím sociálním podnikatelům?

Navštívit sociální podniky, podívat se a poptat, jak kde fungují. Naladit vztahy se samosprávou, se stakeholdery v lokalitě a nezačít, pokud nechcete alespoň trochu riskovat a nejste nadšení.

Střední Čechy

Území regionu je tvořeno Středočeským krajem, součástí je 12 okresů. Region zcela obklopuje hlavní město Prahu a sousedí se všemi českými regiony, vyjma moravských. Demografický vývoj se začal výrazně měnit ve druhé polovině devadesátých let minulého století, a to hlavně díky výstavbě satelitních obytných celků v okolí Prahy. Počet obyvatel přibývá pravidelně od roku 1997 a na přírůstku se podílí především stěhování. Do regionu se vzhledem k dobré poloze přistěhovalo velké množství mladých lidí, kteří zde zakládají své rodiny.

Poloha regionu významně ovlivňuje jeho ekonomickou charakteristiku. Úzká vazba s hlavním městem a hustá dopravní síť činí polohu regionu mimořádně výhodnou. Region je pro Prahu významným zdrojem pracovních sil; doplňuje pražský průmysl, zásobuje ji potravinami, poskytuje jí svůj rekreační potenciál.

HDP na obyvatele v regionu Střední Čechy v roce 2020 vykazoval 89,4 % průměrné úrovně HDP na obyvatele České republiky, což ho řadí na 2. místo v rámci regionů NUTS 2 v Čechách.

Rozloha: 10 928 km²

Počet obyvatel: 1,39 mil.

Nezaměstnanost: 2,73%

ZELENÝ OSTROV

Název:	ZELENÝ OSTROV s. r. o.
Rok založení:	2006, zahájení provozu a činnosti 2013
Sídlo:	Dobřichovice
Předmět podnikání:	praní, žehlení a mandlování prádla, oprava oděvů a ložního prádla, sběrna čistírny oděvů a čistírny peří
Počet zaměstnanců:	16
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se zdravotním znevýhodněním, především poruchy sluchu
Odkaz:	www.zelenyostrov.eu

Zelený ostrov je sociální podnik, který zaměstnává osoby se zdravotním znevýhodněním, především s poruchami sluchu a neslyšící. Je zároveň uznaným zaměstnavatelem na chráněném trhu práce a poskytovatelem náhradního plnění. Základním krédem je v Zeleném ostrově kvalitně odvedená práce a vstřícný přístup k zákazníkům spojený s přizpůsobením provozu zdravotním omezením vlastních zaměstnanců.

Zaměstnávání zdravotně znevýhodněných osob na trhu práce má Zelený ostrov zakotvené již ve své společenské smlouvě. Celkem zaměstnává více jak 50 % zdravotně znevýhodněných osob, v roce 2022 je to více než 80 %.

Ilona Bedrnová, jedna ze zakladatelek Zeleného ostrova, ví, jak důležitá je spolupráce i s dalšími aktéry, kteří podpoří integraci zaměstnanců se zdravotním postižením na pracovišti.

Co považujete za důležité pro dobrou integraci vašich zaměstnanců u vás v Zeleném ostrově?

Jelikož mezi zaměstnanci jsou i neslyšící pracovníci, úzce spolupracujeme s dalšími organizacemi jako je např. Tichý svět o. p. s., organizací, která poskytuje neslyšícím všestrannou podporu. Vidíme, že u lidí se sluchovým postižením je důležitá dobrá adaptace na pracovišti a od počátku dobré zaučení a zvládnutí všech pracovních činností. V Zeleném ostrově využívají především služby pracovních konzultantů a společně se snaží o

integraci neslyšících zaměstnanců do pracovního procesu i běžného života.

Vykonávají vaši zaměstnanci pouze své pracovní úkoly nebo je zapojujete i do jiných činností?

Určitě nám jde o jejich maximální provázanost s chodem celého podniku. Na pravidelných poradách jsou zaměstnanci informováni o chodu podniku, o všech novinkách a během těchto sezení se i aktivně zapojují se svými nápady a postřehy do optimalizace běhu podniku.

Spolupráce s místními a otevřenost

Sociální podniky by měly přednostně uspokojovat potřeby místních. V Zeleném ostrově se to daří velmi dobře, protože mezi zákazníky jsou zejména obyvatelé mikroregionu Dolní Berounka a Zbraslavi. Služeb využívají místní organizace. Za dobu fungování se podnik dostal do povědomí celé oblasti a jeho služby jsou stále více poptávány. I proto se hlásí k principům sociálního podnikání a je jeho dlouhodobým cílem i nadále sociální podnikání rozvíjet. Lokální principy jsou naplňovány i vzhledem ke skladbě zaměstnanců, kteří mají své bydliště na území Praha západ či Prahy.

Případný zisk sociálního podniku je používán přednostně pro rozvoj sociálního podniku nebo pro naplnění společensky prospěšných cílů. V roce 2018 takto koupili novou sušičku, v roce 2019 se finančně podíleli na rekonstrukci provozovny na Zbraslavi. V provozovně Zelený ostrov jsou zaměstnankyně vedeny k cílenému třídění odpadu. Jako zakázku pravidelně šijí ekologické pytlíky na potraviny – na chléb, pečivo, ovoce, čímž naplňují ekologické poslání sociálního podniku.

Sluchové postižení je často společností vnímáno s různými předsudky. Kromě vytváření pracovních příležitostí pro tyto lidi se snaží v Zeleném ostrově i o další osvětu. V prádelně proto realizují společně s Tichým světem workshopy o práci neslyšících, určené pro veřejnost i pro zástupce sociálního

odboru městských částí. Sociální podnik Zelený ostrov se snaží aktivně prezentovat i na venek na odborných akcích pro neslyšící, jako příklad lze uvést konferenci neslyšících na Staroměstské radnici, kde vystupoval Zelený ostrov jako příkladný zaměstnavatel osob s poruchami sluchu.

Zelený ostrov je otevřeným pracovištěm, které chce ukazovat kvalitní práci osob se sluchovým postižením. I proto byl vybrán jako ukázkový sociální podnik ze strany MPSV pro návštěvy zahraničních delegací z úřadů a ministerstev, které se ve svých zemích věnují sociálnímu podnikání.

Co říkají o službách Zeleného ostrova jeho zákazníci?

Z ohlasů je patrné, že nejen služba, kterou sociální podniky poskytují, ale i další okolnosti jejich fungování jsou podstatnými faktory tvořícími jejich spokojenost:

“V prádelně si nechávám pravidelně žehlit manželovy košile nebo i upravovat oblečení. Sama to nestíhám, protože kromě starostí o děti také pracuji. Vždy jsem byla s jejich službami spokojená. Chodím sem ale i proto, že je to firma s dobrou myšlenkou. Je moc fajn vědět, že existují zaměstnavatelé, kteří dají šanci lidem s nějakým druhem postižení.”

“Zelený ostrov - to byl vždy můj sen - teď se mi sen splnil! Dům plný šikovných lidí, kteří pomáhají ženám s prací, která není moc oblíbená - perou, žehlí, šijí, jsou milí a usměvaví, co více si přát. Vydřž nám dlouho, Zelený ostrove!”

FAIR & BIO PRAŽÍRNA

Název:	Fair & Bio, družstvo
Rok založení:	2013
Sídlo:	Praha
Předmět podnikání:	pražení a prodej fairtradové kávy, gastro-sloužby, prodej udržitelných produktů
Počet zaměstnanců:	13
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se zdravotním postižením
Odkaz:	www.fair-bio.cz

Sociální podnik Fair & Bio pražírnu založilo v roce 2013 Fair & Bio družstvo v Kostelci nad Labem. Inspirací byly nejen české sociální firmy, ale i snahy fairtradových pěstitelů v zemích globálního Jihu hospodařit i pracovat šetrně k planetě i lidem. Ve fair trade jde nejen o důstojnou práci a férovou cenu, ale také o co nejkratší a jasnou cestu produktu od pěstitele ke spotřebiteli.

V případě Fair & Bio pražírny je to férová káva, která je v drtivé většině bio. Založením sociálního podniku Fair & Bio družstvo reagovalo hned na dva problémy najednou: nedostatek v Česku zpracovávaných fairtradových potravin a ztížené pracovní uplatnění osob se zdravotním postižením.

Vážení a balení kávy ve středočeské pražírně se ukázalo jako vhodná práce pro lidi s mentálním postižením, kteří by jen složitě hledali dlouhodobou práci v regionu. V době vzniku pražírny navíc v nedalekém Brandýse nad Labem poskytovatel sociálních služeb uvolnil budovu bývalého ústavu a několik desítek osob se zdravotním postižením našlo nový domov v chráněném anebo asistenčním bydlení v Brandýse a okolí. Tři znevýhodnění pracovníci v pražírně působí od samotného vzniku v roce 2013. Pracovní prostředí je nastaveno tak, že každý své úkoly vykonává podle svých kapacit.

Fair & Bio pražírna naplňuje i další principy sociálního podniku: environmentální jsou stejně důležité jako ty sociální. Od svého vzniku dbá na původ kávy a dalších produktů, které nabízí. Férová káva znamená vypěstovanou za důstojných pracovních podmínek, ale i šetrných pro životní prostředí. V posledních

Férová káva znamená vypěstovanou za důstojných pracovních podmínek, ale i šetrných pro životní prostředí.

letech Fair & Bio družstvo zavádí další ekologické aspekty do své činnosti: čtvrtinu kávy dodává bezobalově a zavádí prvky cirkulární ekonomiky v provozovně.

Sociální podnik vznikl se záměrem udržovat rovnováhu mezi sociální, environmentální a ekonomickou složkou. Maximalizace zisku není na prvním místě a když už vzniká, je reinvestován do udržitelných aktivit Fair & Bio družstva.

Organizace se aktivně zapojuje do prosazování udržitelnosti v praxi: její zástupci jsou vidět na akcích spojených s tématy fair trade, bio, sociální a cirkulární ekonomikou. Provozuje e-shop s blogem, kde publikuje tematické články. O Fair & Bio pražírně byly publikovány články a rozhovory v České televizi, Českém rozhlasu, Hospodářských novinách, Harper's Bazaar a dalších.

ETINCELLE

Název: **Farma Etincelle**
Rok založení: **2008**
Sídlo: **Smečno**
Předmět podnikání: **chov hospodářských zvířat, pěstování zeleniny a ovoce**
Počet zaměstnanců: **8**
Cílové skupiny zaměstnanců: **osoby s mentálním postižením nebo duševním onemocněním**
Odkaz: **www.etincelle.cz**

Ledecká zahrada a farma se rozkládá na 2 ha mírně svažité zemědělské půdy ve středočeské obci Ledce. Farma kdysi sloužila jako zahrada pro uživatele domova Bellevue pro osoby se zdravotním postižením, který zřizuje Středočeský kraj.

Když byl domov uzavřen, pronajalo si místo sdružení Etincelle, které z něho vytvořilo funkční zemědělský celek pro 8 svých zaměstnanců se zdravotním postižením, kterých je dnes ve skupině sociálních podniků Etincelle na 160 z celkových 250

zaměstnanců. Další lidé pracují v deseti kavárnách a bistrech v Praze a třech ve Středočeském a Jihočeském kraji, v pekárně a výrobě cateringu, v šesti úklidových týmech a prádelně. Navíc je v testovací fázi výroba psích sušenek, což rozšíří nabídku stále se rozvíjející společnosti.

Otázky pro ředitelku pro rozvoj skupiny Etincelle Kateřinu Brož:

Jak vznikla myšlenka mít v portfoliu služeb farmu?

Naše farma vznikla jako jedna ze služeb pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením z přílehlého domova Bellevue. Lidé s hendikepem neměli v okolí žádnou pracovní příležitost, kterou by mohli využít, proto jsme založili farmu. Zpočátku jsme se zaměřili na chov ovcí a péči o zeleninové záhony ve skleníku.

Jaká zvířata jsou na farmě?

Dnes chováme na farmě několik druhů zvířat. Od již zmíněných ovcí přes králíky, slepice, husy, kachny, kozy, černá prasata až po holuby nebo poníky.

Jaké výpěstky z farmy jdou do vašich dalších provozů?

Velkou většinu naší produkce sami spotřebujeme pro gastro výrobu v našich deseti bistrech Mezi řádky. Jde především o vepřové maso a vajíčka. V sezóně pak o bylinky a zeleninu jako jsou rajčata, saláty, dýně, cukety. Na podzim sklízíme jablka, která využijeme do freshů, jež nabízíme v bistrech.

Farma nehospondaří v režimu ekologického zemědělství, ale hledá úsporná řešení pro své podnikání. Jedním z největších benefitů je, že sem směřuje odpad z ostatních potravinářských

provozů a stravoven a podporuje tak uzavřený cyklus jídla. Zaměstnanci dále přispívají k udržení rázu krajiny, nepoužívají v zemědělství chemikálie či těžkou mechanizaci, která by utužovala půdu a způsobovala prašnou erozi.

Na Ledecké farmě jsou od podzimu 2018 rozvíjeny environmentální výukové programy pro děti z mateřských a základních škol. Čas od času se místo stane příležitostí pro firemní dobrovolnictví a teambuilding. Zážitek celodenní manuální práce mimo kancelář, jako projev společenské odpovědnosti firem, si odsud odnesli mimo jiné zaměstnanci společnosti Jan Becher – Pernod Ricard, skupiny ČEZ nebo PricewaterhouseCoopers.

Ředitel a zakladatel skupiny Etincelle Jakub Kněžů k tomu v minulosti řekl (z rozhovoru pro Český rozhlas Plus z 15.3.2019): *“Motivace v těch firmách jsou k tomu velmi různé, aby s námi spolupracovaly. Někdy jsou to čistě jenom peníze, peníze natvrdo a náhradní plnění. A pak jsou firmy, které se rozhodují na základě náhradního plnění a CSR, a pak jsou firmy, které se rozhodují vyloženě emočně, kvůli tomu, že chtějí udělat vyloženě dobrou věc a chtějí podpořit náš záměr, který je pro ně snad věrohodný.”*

DOBROTY S PŘÍBĚHEM

Název:	Portus Praha, s. r. o.
Rok založení:	2014
Sídlo:	Davle
Předmět podnikání:	výroba nakládaných potravin (utopenci, sýry, kvašená zelenina), provozování vlastního e-shopu, prodej výrobků na trzích a festivalech
Počet zaměstnanců:	12
Cílové skupiny zaměstnanců:	lidé s různým zdravotním znevýhodněním nebo postižením
Odkaz:	www.dobrotyspribehem.cz

Sociální podnik Dobrot s příběhem vznikl v roce 2014 a za celým projektem stojí Portus Praha. Nápad Dobrot s příběhem se zrodil v sociálně terapeutické dílně, kterou Portus Praha provozuje. „Hlavní myšlenkou bylo umožnit lidem s jakýmkoli typem postižení co nejsamostatnější a nejdůstojnější život, ke kterému patří chodit do práce a vydělávat si svoje vlastní peníze. Začínali jsme pouze s dodáváním do jedné kavárny a postupně se rozběhl odběr do vícero podniků. Během covidu, kdy byly zavřené kavárny a restaurace, se rozjel e-shop a rozvoz kurýrní společností,“ popisuje cestu Dobrot s příběhem asistentka obchodu a kanceláře Adéla Šišková.

Co jsou ty dobroty v názvu podniku?

Dobrot s příběhem se zabývají nakládáním sýrů a utopenců. Nově jsme také začali vyrábět kvašenou zeleninu. V naší nabídce najdete nejen nakládané hermoše na mnoho způsobů, ale dále třeba nakládané romadury, pivní sýry a vynikající utopence. Veškerý sortiment naleznete na našem e-shopu. Nabízíme zákazníkům jak balení různých velikostí, tak i restauracím a kavárnám gastro balení. Na našem e-shopu naleznete také další produkty z jiných sociálních podniků, třeba kávu nebo pivo.

Kam vaše dobroty dodáváte?

Naše produkty dodáváme do mnoha kaváren, restaurací, obchodů a vináren. Především se zaměřujeme na prodej přes náš e-shop. Objednávky doručujeme po celé České republice a jednou za 14 dní také na Slovensko. Doručujeme kurýrní společností, která má chladicí vozy, takže se zachová teplotní řetězec a produkty po celou dobu zůstávají v chladu. Prodáváme také koncovým zákazníkům a firmám, kterým poskytujeme náhradní plnění.

Jak řešíte marketing?

Se zákazníky komunikujeme a navazujeme vztahy především přes sociální sítě. Tam mohou reagovat na naše příspěvky, na které pravidelně odpovídáme. Příspěvky na Facebooku mají velký dosah, což je způsobené placenou reklamou. Zákazníci mohou také využívat zákaznickou linku, která funguje každý den od 9 do 16 hodin.

Kdo jsou vaši zaměstnanci?

Někteří naši zaměstnanci využívají služby Portus Praha – buď chráněné bydlení na Slapech nebo terénní službu. Ve výrobě zaměstnáváme lidi s různým zdravotním znevýhodněním

nebo postižením. V současné době jich je 12. Všichni pracují v potravinářské dílně, kde nakládají sýry a utopence. Od rozkrajování sýrů, mazání sýru až po zalévání olejem a zavírání sklenic. Nyní máme v sortimentu i kvašenou zeleninu, takže se rozšířila náplň práce o čištění, krájení zeleniny a o přípravu na proces kvašení.

Jak funguje spolupráce s jinými sociálními podniky?

Spolupracujeme například se sociálním podnikem Pasta Fidli, Fair&Bio pražírnou, pivovarem Neratov. Spolupráce nám přináší propojení sociálních podniků a zároveň dáváme lidem možnost získat povědomí i o dalších sociálních podnicích, jejichž výrobky si mohou zákazníci koupit přímo na našich webových stránkách.

Co se vám daří?

V období Covidu jsme se začali hodně specializovat na prodej

pres náš e-shop a spíše na koncové zákazníky a menší obchůdky. Dříve jsme dodávali naše Dobroty hlavně do restaurací a na trhy. Samozřejmě jsme pyšní na to, že poskytujeme stabilní zaměstnání pro lidi s určitým znevýhodněním a vlastně se pracovní pozice rozšiřují. Máme pravidelné odběratele i věrné zákazníky a to nás moc těší.

Potýkáte se s nějakými problémy?

V současné době se potýkáme s enormním nárůstem cen surovin, které jsou potřebné pro naši výrobu, jako jsou například hermelíny, špekáčky, sklenice, víčka a jiné. Vysoké ceny surovin se odráží na ceně našich výrobků, což je pro nás i pro naše zákazníky nepřívětivé.

Co byste poradili někomu, kdo by chtěl začít sociálně podnikat?

Mít do toho chuť a dělat to s radostí. :)

MODRÝ DOMEČEK

Název: **Modrý domeček, s. r. o.**
Rok založení: **2022 (jako Náruč, z.s. od 2007)**
Sídlo: **Řevnice**
Předmět podnikání: **provoz kavárny a pekárny, cateringové služby**
Počet zaměstnanců: **42**
Cílové skupiny zaměstnanců: **lidé s různým typem zdravotního znevýhodnění**
Odkaz: **www.modrydomecek.cz**

Posláním sociálního podniku Modrý domeček v Řevnicích je zvýšit kvalitu života a předcházet sociálnímu vyloučení osob s mentálním postižením a duševním onemocněním formou poskytování sociální rehabilitace a chráněného zaměstnání. Organizace v čele s ředitelkou Zuzanou Dudákovou usiluje o vytvoření otevřeného a zároveň bezpečného prostředí, které svou existencí přispívá k pozitivní změně postojů široké veřejnosti a k odstraňování předsudků o osobách s mentálním postižením a duševním onemocněním.

Modrý domeček funguje úspěšně již mnoho let, za co tomu vděčíte?

Úspěch Modrého domečku a jeho stabilita v podnikání stojí na skvělé práci všech zaměstnanců, na jejich vytrvalosti, entuziasmu a chuti rozvíjet sebe i své nápady. Rádi boříme předsudky o špatné kvalitě práce lidí s postižením a všichni jsme nesmírně pyšní na to, že spousta našich kolegů se vypracovala do vedoucích pozic, vedou své týmy, vzdělávají nové zaměstnance a přímo se podílí na realizaci našeho společného

Změna začala před několika lety, když do neziskového sociálního podniku přišly „holky ze zisku“.

snu a poslání. Zkušenosti se zaměstnáváním na chráněných pracovních místech jsme získávali postupně a ne vždy snadno. Dělali jsme to, jak nejlíp jsme uměli, ale pořád jsme byli hodně nesoběstační, závislí na různých dotacích a darech. Bylo to úmorné, pořád někomu dokazovat, že dát práci lidem s hendikepem je důležité, byť ekonomicky velmi těžce udržitelné. Uvědomovali jsme si, že musíme ekonomickou činnost opravdu dělat, a ne si jen „hrát na práci“.

Jak se vám podařilo nastartovat ekonomickou soběstačnost a udržitelnost?

V posledních letech se kavárna už dokáže financovat sama. Změna začala před několika lety, když do neziskového sociálního podniku přišly „holky ze zisku“. Mluvím o svých kolegyních, které měly zkušenosti z managementu, hotelnictví nebo marketingu: ekonomka Marcela Součková, provozní manažerka Dana Růžičková a Marie Hrdá, která se stará o obchod a k tomu rozjíždí provoz gastrovýroby. S nimi se konečně podařilo realizovat to, o co jsem celou dobu bojovala se skvělými, pracovitými a empatickými sociálními pracovníky.

Všechno začalo mít kulturu, profesi a pravidelnost. Standardy výroby, servírování i práce s lidmi. Odtud podle nás pramení ta opravdová udržitelnost podnikání, která v našem případě trvá už 15 let.

Spolupráci s dalšími subjekty považujete za důležitý prvek činnosti a celkového rozvoje. Jak k němu přistupujete?

Modrý domeček nad rámec vlastní činnosti rozvíjí i dlouhodobá strategická partnerství a vzájemnou spolupráci s různými firmami a institucemi, díky kterým získává nové zakázky a také potřebné investice, které jsou nezbytné jak pro stabilitu, tak i pro rozvoj našeho sociálního podnikání. Snažíme se být v těchto partnerstvích proaktivní a nečekat jen na podporu. V rámci společenské odpovědnosti nabízíme otevřenému trhu práce kvalitní služby, které může podnik nebo instituce uplatnit v rámci náhradního plnění. Vedle samotného podnikání spolupracujeme s firemními dobrovolníky a věnujeme se i propagaci vzájemné spolupráce s dalšími subjekty na poli sociální ekonomiky.

Co Modrý domeček nyní nabízí svým zákazníkům a odběratelům?

- odběr gastronomického sortimentu - cateringové služby - na coffee breaky, snídaně, jednání, porady, prezentace apod.
- odběr dárkového sortimentu - např. balené sušenky, marmelády, slané karamel - vše vlastní výroby
- pravidelná (měsíční) finanční podpora - můžeme pro zájemce jako odměnu v závislosti na výši příspěvku uspořádat jednou měsíčně „hostinu“ z našich vlastních produktů
- nepravidelná měsíční podpora - nárazové akce - zaměstnanecká sbírka, uspořádání akce, jejíž výtěžek poputuje na podporu činnosti sociálního podniku apod. (jako součást může Modrý domeček nabídnout v případě zájmu např. odbornou přednášku o duševním zdraví, o dobré kondici, o předcházení stresu apod.)

Severozápad

Tento region je tvořen Ústeckým a Karlovarským krajem. Zahrnuje 10 okresů. Leží v severozápadních Čechách, kde sousedí s Německem.

Pro region je charakteristická vnitřní členitost a různorodost a můžeme v něm vymezit oblasti, které se od sebe významně liší svou hospodářskou i sociální strukturou. Pohraniční území má horský charakter, je řídko osídleno a hospodářské aktivity jsou zde velmi omezené. Pánevní oblasti jsou typické vysokou hustotou osídlení, většími městy a koncentrací průmyslu se specializací na těžbu uhlí, energetiku a chemickou výrobu.

V zemědělských oblastech charakteristických plochou a úrodnou zemědělskou krajinou jsou nadprůměrně zastoupena menší venkovská sídla. Posledním typem jsou oblasti s koncentrací zaměstnanosti v terciární sféře, především v odvětví lázeňství, cestovního ruchu a veřejné správy.

Negativním jevem v oblasti lidských zdrojů je v severozápadních Čechách bezesporu nezaměstnanost. HDP na obyvatele v regionu Severozápad v roce 2020 vykazoval 67,8 % průměrné úrovně HDP na obyvatele České republiky. Je to nejnižší hodnota ze všech 8 regionů NUTS 2 v Česku.

Rozloha: 8 649 km²

Počet obyvatel: 1,08 mil.

Nezaměstnanost: Karlovarský kraj: 3,81%, Ústecký kraj: 5,09%

MĚSTO BEZ KOUŘE

SDZP

Název:	SDZP družstvo
Rok založení:	2003
Sídlo:	Děčín
Předmět podnikání:	tvorba vlastních projektů a sociálních služeb na míru, outsourcing a administrativní práce, komunikační služby a telemarketing, bezpečnostní služby a zabezpečení, sociální služby, slaboproudé montáže, grafické práce, informační systémy, vzdělávání
Počet zaměstnanců:	140 (90% se zdravotním postižením)
Cílové skupiny zaměstnanců:	OZP
Odkaz:	www.sdzp.cz

Oficiální historie Sociálního družstva zdravotně postižených (SDZP) začíná 7. října 2003, kdy byl sepsán notářský zápis. Ačkoliv je sídlo firmy v Děčíně, své sociálně odpovědné podnikatelské aktivity a další služby poskytuje jak v Děčíně, tak v Ústí nad Labem, České Lípě, České Kamenici a dalších městech na severu Čech.

Do jakých oblastí má SDZP družstvo přesah? Začněme u podnikání. Za devatenáct let své existence vytvořilo široké portfolio služeb, v nichž nachází důstojnou práci přes 140 zaměstnanců, z nichž má 90 % nějakou formu zdravotního postižení a kteří mají z tohoto důvodu od počátku znevýhodněné postavení na otevřeném trhu práce.

Náplň činností se týká administrativy, komunikačních služeb a telemarketingu, bezpečnostních služeb a zabezpečovacích systémů (kamerových, elektronických, protipožárních), slaboproudých montáží, dále grafických prací v digitální i papírové formě. Díky své dlouholeté tradici a profesionalitě pořádá SDZP družstvo celou řadu rekvalifikačních kurzů, cvičků a odborných školení.

Ve svém podnikání přitom v družstvu poctivě dodržují principy ohleduplnosti k sociálním potřebám svých zaměstnanců i společnosti jako takové, k životnímu prostředí i ve finanční oblasti. Sledují také dopady své činnosti na region. Sociální rozměr a společensky prospěšný cíl podniku nespočívá pouze v pracovní integraci. K zaměstnancům je přístupováno individuálně, je vnímán jejich jedinečný životní příběh, snaží se, aby se mohli profesně rozvíjet.

Mají na míru uzpůsobené kanceláře, nastavenou flexibilní pracovní dobu, zaměstnanci se podílí na rozhodovacích procesech o směřování družstva. Po ekonomické stránce je družstvo dlouhodobě stabilní, přičemž více než 60 % procent zisku putuje do zvyšování kvality vlastních činností, do vzniku nových provozoven, zvyšování komfortu na pracovištích, vzdělávacích prostor, do rekvalifikací zaměstnanců, a také slouží k navyšování mezd. Minimálně 30 % všech tržeb pak pochází z předmětu podnikání.

Pro dodržení environmentální odpovědnosti si družstvo stanovilo vlastní zásady šetrnosti: namátkou používání úsporného osvětlení, ekodrogerie, recyklovaných tonerů a papíru. Na všech pracovištích poctivě třídí odpad. Dávají přednost digitalizaci administrativy, omezují tisk. Nákupy spotřebičů a elektroniky se řídí úspornými energetickými štítky. A šetření vodou, teplem i elektřinou patří k hlavním zásadám všech zaměstnanců.

Za poznámku stojí rovněž rozvoj spolupráce s dalšími subjekty v místě v akademické sféře, s veřejnoprávními subjekty, soukromými nebo neziskovými organizacemi. Orientace na dané místo je důležitá i při hledání zaměstnanců (spolupráce s Úřady práce), kteří bydlí převážně v lokalitách, kde má družstvo své provozovny. Spolupráce spočívá například v participaci na tvorbě komunitního plánování sociálních služeb ve městě Děčín a Česká Kamenice.

A to už se dostáváme k dalšímu okruhu činností družstva, a to k registrovaným sociálním službám, konkrétně sociální rehabilitaci a odbornému sociálnímu poradenství. Jejich prostřednictvím družstvo dokáže poskytovat nejen svým zaměstnancům, ale všem zájemcům z veřejnosti podporu v celé sféře každodenních činností. Lidé proto mohou i přes své postižení zůstat aktivními a plnohodnotnými členy naší společnosti.

Ne nadarmo se SDZP družstvo může honosit několika významnými oceněními, namátkou Zdravotně postižený zaměstnanec roku, Cena za společenskou odpovědnost, Cena za návrat do života nebo Žena regionu Ústeckého kraje.

Otázka pro předsedu družstva Jana Paličku:

Jaké byly začátky družstva před téměř dvaceti lety a kam se vaše společnost v oblasti zaměstnávání lidí se zdravotním postižením posunula?

SDZP družstvo je tu už téměř 20 let a za tu dobu jsme ušli dlouhou cestu plnou trnů a bodláků. Ano, k podnikání patří risk a nejistota. Je tu ale jeden zásadní rozdíl, a to ten, že lidé s handicapem nikdy nebudou schopni vykonávat práci zcela stejně jako člověk zdravý. Jde samozřejmě hlavně o zdravotní limity, ale i o formu zaslavnění, kde většina zaměstnanců má zkrácený úvazek. Je tedy jasné, že konkurovat firmám, které handicapované nezaměstnávají, není vůbec snadné. V Česku dlouhodobě není pro sociální podniky v tomto směru nějaká větší jistota. I to je důvod, proč se snažíme být maximálně aktivní v různých pracovních skupinách a předávat naše zkušenosti. Můj obecný názor na věc je takový, že kvalitní sociální podnikání nelze realizovat, pokud zde není silná touha pomáhat a také zvládat veškeré nástrahy.

ČOKOLÁDOVNA MANA

Název: **Cedrovatka, sociální družstvo**

Rok založení: **2014**

Sídlo: **Krásná Lípa**

Předmět podnikání: **výroba a prodej čokolády ve vlastním obchodě, možnost využití čokoládové dílny, exkluzivní výroba tabulek čokolády nebo bonbonů s logem vaší firmy, pořádání čokoládových workshopů (informace o temperaci, složení a kvalitě čokolády, vlastní výroba produktů), vedení e-shopu s vlastními produkty**

Počet zaměstnanců: **12**

Cílové skupiny zaměstnanců: **osoby se zdravotním postižením**

Odkaz: **www.cokodomu.cz**

Čokoládovna MANA v Krásné Lípě je provozována sociálním družstvem CEDROVATKA. Družstvo ve své činnosti rozvíjí obecně prospěšné činnosti směřující k podpoře sociální soudržnosti za účelem pracovní a sociální integrace znevýhodněných osob do společnosti. To vše ruku v ruce s uspokojováním místních potřeb. Příležitost být součástí skupiny pracovníků dávají v Maně každému, kdo má zájem se podílet na činnosti.

Každý, kdo chce, má možnost pracovat v čokoládovně, kde nedělají mezi zaměstnanci žádné rozdíly. I proto se jim daří ve zvýšené míře integrovat do práce a tím i do společnosti osoby se zdravotním postižením, kterých pracuje v čokoládovně více než polovina. V Krásné Lípě, ve vstupní bráně do Národního parku České Švýcarsko, je tak vytvořen skvělý prostor pro život bez náhražek v surovinách i každodenních činnostech. Družstvo zde usiluje o to, aby kakao bylo kakaem, čokoláda čokoládou, člověk člověkem.

Kvalitní čokoláda je to, co vzniká a každý den odchází z Many. Základem každého špičkového finálního výrobku je ta nejkvalitnější vstupní surovina, tedy kakaové boby, které se do

Krásné Lípy dostávají například z Tanzánie, Morogora, Mexika, San Dominga, Venezuely či Papuy-Nové Guiney. Není jisté bez zajímavosti, že se do výroby dostávají i kakaové boby s certifikací Fair Trade.

Mezi zákazníky čokoládovny patří jak milovníci vysoce kvalitní čokolády v nejrůznějších formách, tak i firemní klientela. Pro ni Mana vytváří exkluzivní čokoládové tabulky a bonbony například s jejich vlastními logy a v individuálně navržených

obalech třeba z ručního papíru. Základem výroby je dokonalá ruční poctivá práce, která dává vzniknout kvalitní reliéfní čokoládě, což je vizitka Many, kde se nepracuje v žádné podobě s náhražkami jakéhokoliv druhu.

O tom, jak čokoládu v Krásné Lípě vytvářejí, nám řekla Pavlína Šafusová z Cedrovatky:

Jak se vyrábí čokoláda v Krásné Lípě?

Kakaové boby nepěstujeme, ale kupujeme tu nejlepší surovinu a z ní poté u nás vyrábíme nejkvalitnější čistou čokoládu a nejkřehčí bonbony. Do detailu zvládnuté veškeré kroky postupu temperování čokolády, správně načasované pohyby vařečkou a úsměv našich kolegů jsou ingrediencemi všech našich výrobků.

Jste známí svou otevřeností k veřejnosti, pokud se jedná o samotný proces výroby?

Ve výrobě čokolády nic netajíme, skutečně vůbec nic. Přesvědčit se o tom může každý na vlastní oči přímo u nás v Krásné Lípě. Můžete sledovat, jak z tekoucí čokolády vznikají krásné bonbony nebo tabulky čokolády. Můžete u nás strávit pozorováním výroby klidně celý den, přijít hned ráno a odejít klidně až večer. Věřím, že to nebude rozhodně ztracený čas, jelikož budete zaujatě sledovat ladné pohyby všech špachtlí, hrnců, vařeček, našich kolegů a kolegů.

A kdo by se nechtěl jen dívat, může si přijít po předchozím objednání a domluvě výrobu vyzkoušet do naší čokoládové dílny. Dokážeme zorganizovat čokoládový workshop postavený na míru, kde si účastníci zhotoví vlastní plněné bonbony, tabulky či jiné čokoládové výrobky.

Pokud byste chtěli zažít ještě víc, můžete si vyzkoušet celý den s čokoládou. Během něj se dozvíte vše o temperaci, složení čokolády, kvalitě

surovin a vyzkoušíte si samozřejmě i samotnou výrobu. A je jasné, že všechny vlastnoručně vyrobené skvělé bonbony a tabulky čokolády si odnesete s sebou.

Jste sociálním podnikem, v čem jste jiní než další čokoládovny u nás?

Ve výrobě si zakládáme jednak na kvalitě vstupních surovin, tak ale i na tom, jak je dále zpracováváme a kdo se na výrobě finálních produktů podílí. Nám, ale ani našim zákazníkům není jedno, co jíme a jak žijeme, jak se chováme k sobě, k ostatním, k planetě, proto jsme rádi, že o sobě můžeme mluvit jako o společensky odpovědné sociální firmě. Jsme sebeřídící tým, máme plochou nehierarchickou strukturu a jsme hrdí na to, že jsme firmou, kde každý jeden z nás je odpovědný za svá rozhodnutí. A společenská odpovědnost zahrnuje i to, že vytváříme pracovní příležitosti pro osoby znevýhodněné na trhu práce a zároveň jim poskytujeme také přiměřenou pracovní a psychosociální podporu, bez které se mnohdy neobejdou.

Jsmesebeřídící tým, máme plochou nehierarchickou strukturu a jsme hrdí na to, že jsme firmou, kde každý jeden z nás je odpovědný za svá rozhodnutí.

KOŇSKÝ DVOREC CHMELIŠTNÁ

Název:	Koňský dvorec Chmelištná, z. s.
Rok založení:	2014
Sídlo:	Nepomyšl
Předmět podnikání:	obnova tváře a oživení obce Chmelištná, pořádání kulturních a sportovních akcí, organizace a podpora výchovných vzdělávacích a terapeutických aktivit a pobytů
Počet zaměstnanců:	2
Cílové skupiny zaměstnanců:	děti a mladí lidé z ústavní nebo náhradní rodinné péče
Odkaz:	www.chmelistna.cz

Koňský dvorec Chmelištná je typická sociální farma zaměřená především na terapii, rehabilitaci a přípravu na zaměstnání. Jde o venkovskou usedlost v odlehlejší obci Ústeckého kraje, kde je minimum rušivých elementů, takže se člověk může skutečně věnovat zvířatům, především koním, a okolní mírně zvlněné, syrové krajině.

Farmu Koňský dvorec Chmelištná manažersky a ideově vede

předseda spolku Václav Staněk. Praxí podkovář dlouhou dobu působil na rytířských show, simulacích středověkých bojů a na jarmarcích. Po trvalém usazení v Chmelištné a nákupu vlastního hospodářství se cíleně začal věnovat sociálně integračním a vzdělávacím činnostem. S tímto záměrem ostatně začal farmu budovat.

Pomáhat dětem a mladým lidem, kteří nemají štěstí vyrůstat v běžných rodinách, zažít pocit normální, fyzické práce v neformálním prostředí farmy. Velkou roli v tomto růstu hrají koně. Zážitek odpovědnosti za velká zvířata nechává člověka zakusit svou vlastní moc. Což je opak toho, co mladí lidé v ústavní nebo náhradní rodinné péči zažívají po většinu času. Koňský dvorec se stal Střediskem doporučené rehabilitace

Zážitek odpovědnosti za velká zvířata nechává člověka zakusit svou vlastní moc. Což je opak toho, co mladí lidé v ústavní nebo náhradní rodinné péči zažívají po většinu času.

České hiporehabilitační společnosti. Neméně důležitá je ale práce v mlékárně a stále větší roli hrají prvky zoorehabilitace, při které farmář využívá i ovce, kozy a slepice, a to nejen v programech pro děti, ale například i pro seniory.

Staněk dlouhodobě spolupracuje s Výchovným ústavem v Pšově, Dětským domovem Mašřov, Dětským domovem Vysoká pec, Dětským domovem Severní terasa v Ústí nad Labem. V minulosti podnikl se sousedním farmářem z Biostatku ve Valči se skupinou mladistvých z Výchovného ústavu ve Žluticích (dnes Dětský domov se školou Žlutice) pochod napříč Doupovskými horami. S tímto dětským domovem má dodnes velmi dobrou a pravidelnou spolupráci, stejně jako se Střediskem výchovné péče Pšov. Zapojil se mimo jiné do projektu Fotbal pro rozvoj ve spolupráci s organizací INEX-sda. A důležitým partnerem dlouhodobě zůstává spolek Fido-Dido působící v Mostě a celém Ústeckém kraji. Jeho sociální pracovníci se ve svém volném čase dobrovolně zapojují do organizace volnočasových aktivit na Koňském dvorci.

Vedle hiporehabilitace a zoorehabilitace uvádí spolek ve svých stanovách celou řadu dalších činností. Například rozšíření biodiverzity krajiny v okolí obce, a to zejména výsadbou alejí, lesa, obnovou sadů a ekologickým využitím zemědělských pozemků. Budování a údržba hipostezek a hipoturistické stanice, pořádání veřejných akcí (např. dobové slavnosti, jezdecká klání, farmářské dny, dětské programy) na území obce i jinde. Vzdělávání a výchova zejména dětí a mládeže, spolupráce s organizacemi zabývajícími se výchovnou prací s dětmi a mládeží nebo pomocí sociálně potřebným formou pořádání programů, pobytů, zaměřených zvláště na kontakt klientů se zvířaty, na oživení tradičních hodnot venkovského života, tvorbu pracovních návyků, na seznámení s řemesly, zemědělským hospodařením a zpracováním zemědělských produktů.

Ačkoliv je sociálně integrační akcent v případě Koňského dvorce Chmelištná velmi silný, neméně důležitý zůstává environmentální pilíř a snaha udržet co nejvyváženější soužití člověka s přírodou bez zbytečné tvorby odpadu a jiných negativních důsledků lidského hospodaření na své okolí. Naopak mezi klíčové patří uchování a podpora biodiverzity, udržitelný chov hospodářských zvířat (koně, krávy, ovce, kozy, drůbež) a návrat původních dřevin a ovocnanů na toto místo, odkud byli po válce vyhnáni německy hovořící sousedé. Čím dál větší důraz farmář klade na využití faremních produktů a produktů okolní přírody a jejich bezobalovou distribuci mezi odběratele (mléko a mléčné výrobky a ovocné výrobky jako mošt, džemy, med a byliny).

Ekonomicky je farma částečně soběstačná díky prodeji mléka a mléčných výrobků, z organizování táborů, pobytů a pravidelných programů ve spolupráci s výše zmíněnými institucemi. Částečně je závislá na dobrovolnické práci členů a nejen jich. Společnost je také zapojena do dobrovolnické databáze WWOOF (World Wide Opportunities o Organic Farms). Konstantně má na farmě pracovní místo jeden zaměstnanec se znevýhodněním, v současnosti jím je člověk s dlouhou trestní minulostí. Nárazově pak v místě probíhá příprava na zaměstnání mladých lidí, kteří vypadli před dosažením zletilosti z formálního vzdělávání a prošli ústavní výchovou. Mají možnost zde najít sami sebe při zajímavé, venkovské práci.

Na webových stránkách organizace uvádí Václav Staněk vizi, za kterou spolek jde:

“Zooterapeutické středisko Koňského dvorce je podporováno sociálním podnikem „Dvorec Chmelištná“, který mimoto disponuje dvěma dílnami, kovárnou a zpracovnou zemědělských produktů (mlékárnou) a startovacím bytem pro zaměstnance. Dvorec Chmelištná vytváří až dvě pracovní místa pro mladé lidi, kteří ukončili ústavní výchovu v dětském domově nebo výchovném ústavu.”

SVOBODNÝ STATEK NA SOUTOKU

Název:	Svobodný statek na soutoku, o. p. s.
Rok založení:	2013
Sídlo:	Terezín
Předmět podnikání:	ekologické pěstování zeleniny, bylin, ovoce a květin, zpracování bioproduktů, maloobchod i velkoobchod, osvěta a ekovýchova
Počet zaměstnanců:	14
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se znevýhodněním
Odkaz:	www.svobodny-statek.cz

Svobodný statek na soutoku začíná psát svou historii v Česku v roce 1999, tehdy ještě jako občanské sdružení s kořeny v Camphillském společenství. Tedy společenství, ve kterém spolu žijí, hospodaří a pečují o půdu a zvířata lidé se speciálními potřebami s lidmi, kteří takto označování nejsou. O více než 10 let později, v roce 2013, se sdružení rozdělilo na spolek Camphill na soutoku, který si nechal registrované sociální služby, a obecně prospěšnou společnost Svobodný statek na soutoku, zaměřenou na biodynamické zemědělství. Nicméně i nadále spolu oba subjekty tvoří neoddělitelný celek, a to jak místně, tak myšlenkově a duchovně.

“Camphill znamená žít a pracovat společně s lidmi se speciálními potřebami tak, že celostní obraz o člověku umožňuje setkat se vzájemně v rovnocennosti a úctě. Zároveň skrze bio-dynamický přístup k zemi a kulturní krajině postupně vytvářet z krajiny, rostlin, zvířat a zde žijících lidí jeden organismus, který je co nejzdravější. Protože zdravá krajina je ozdravná i pro lidi.” (Katarína Králiková, Jaroslav Lenhart)

Základním živobytím sociální farmy Svobodný statek na soutoku je biologicko-dynamické zemědělství, se zaměřením

na zelinářství. A to velmi pestré a různorodé. Na 9 hektarech půdy rostou dýně, kořenová zelenina, cibuloviny, košťáloviny, jahody, maliny a další desítky druhů rostlin, jádrové i peckové ovoce, okrasné rostliny, byliny léčivé i aromatické, stromy, vše v BIO kvalitě.

„Naším obrazem zdravé kulturní krajiny je kus země, do které člověk vkládá svou práci, vědomí, dotýká se jí rukama a tvaruje ji do krásy, v souladu s poznáním zákonitostí, dle

kterých se příroda sama řídí a utváří. Taková krajina dostává od člověka kvalitu kultury a lidskosti, kterou by sama o sobě neměla (...) Zelenina vypěstovaná v takové krajině má více krystalů a zdravotní, než by jinak bylo běžné, a tak potrava z ní lidi posiluje.” (Katarína Králiková, Jaroslav Lenhart)

Pěstování rostlin ale není vše, co se na Svobodném statku děje. Již dvě léta se v areálu buduje BIO Zpracovna, kde se do práce postupně zapojují spolupracovníci se speciálními potřebami. Vyrábí zde kysané zelí, kimchi, pasty, pesta, sirupy a marmelády.

Na statku mají své důležité místo i zvířata, která oživují hospodářství a logicky doplňují diverzifikované zemědělství. Mezi ně náleží kobyly, krávy, drůbež, fena, či prasata.

Zaměstnáváním osob se znevýhodněním plní sociální farma důležitý pilíř sociální integrace a vyrovnávání příležitostí, který je nadto rozvíjen o společenství kolem Svobodného statku na soutoku. Jím je komunita, která zemědělství podporuje (KPZ), do níž se v roce 2021 zapojilo téměř 400 členů a jejich rodin z Prahy, Středočeského a Ústeckého kraje. Úspěšně pokračuje spolupráce s dobrovolníky, stážisty, probíhají zde workcampové pobyty, návštěvy škol i jednotlivců. Na Svobodném statku se během roku odehrávají tradiční

slavnosti, kterými se organizace otevírá veřejnosti i jakékoli profesně zaměřené spolupráci s desítkami dalších organizací.

V neposlední řadě je důležitý i ekonomický pilíř Svobodného statku na soutoku a jeho dlouhodobá finanční udržitelnost. Je zajištěna díky dobrému managementu, výnosům z velkoobchodního prodeje, bedýnkového prodeje, pravidelných odběrů v rámci KPZ. Organizace čerpá dotace, dary a hodiny dobrovolnické práce. Na oplátku ale podporuje dobré dílo dalších spolků, investuje do vlastní organizace, do majetku i lidí a do svého obecně prospěšného cíle.

Severovýchod

Jeho území je tvořeno Královéhradeckým, Pardubickým a Libereckým krajem. Součástí regionu je 13 okresů. Malá část regionu na severu hraničí s Německem, převážná část hranice je s Polskem.

Region soudržnosti Severovýchod lze charakterizovat jako zemědělsko-průmyslový s rozvinutými službami a cestovním ruchem. Charakteristická je dlouholetá tradice některých průmyslových odvětví.

Ekonomický rozvoj regionu omezuje nevyhovující dopravní napojení některých částí území (absence dálnic a rychlostních komunikací). Intenzivní zemědělská výroba má v regionu dlouholetou tradici založenou na existenci příznivých podmínek pro zemědělskou prvovýrobu se souvisejícím zpracovatelským průmyslem.

HDP na obyvatele v regionu Severovýchod v roce 2020 vykazoval 83,4 % průměrné úrovně HDP na obyvatele České republiky.

Rozloha: 12 441 km²

Počet obyvatel: 1,49 mil.

Nezaměstnanost: Liberecký kraj: 3,35%, Královéhradecký kraj: 2,53%, Pardubický kraj: 2,13%

DRUŽSTVO TEXMAN

Název:	Družstvo TEXman
Rok založení:	2012
Sídlo:	Liberec
Předmět podnikání:	fulfillment (logistika pro e-shopy), výroba polštářů a přikrývek, kompletační práce, administrativní centrum
Počet zaměstnanců:	70
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby ohrožené na trhu práce – osoby se zdravotním postižením, dlouhodobě či opakovaně nezaměstnaní, absolventi škol
Odkaz:	www.texman.cz

Posláním sociálního podniku TEXman je dát prostor pro pracovní uplatnění a profesní růst osobám se zdravotními a sociálními hendikepy. Družstvo vychází z předpokladu, že každý může vykonávat zaměstnání, které je přizpůsobeno jeho schopnostem i zdravotnímu stavu. Průběžně je v kontaktu s neziskovými organizacemi v regionu, které se zabývají zprostředkováním zaměstnávání hendikepovaným osobám. Významným regionálním partnerem je i liberecká pobočka Úřadu práce. Prakticky všichni zaměstnanci družstva bydlí v Liberci nebo do práce dojíždějí z blízkého Frýdlantského výběžku. Družstvo nám představila jeho manažerka Lenka Dražilová Svačinová.

Navazuje TEXman na slavnou textilní minulost svého regionu?

TEXman je výrobní družstvo ze severu Čech, z regionu, kde tradice výroby textilu sahá hluboko do minulosti. TEXman dnes navrhuje a vyrábí ložní textil, kterým vybavuje hotely a penziony v celé České republice. Naše lůžkoviny se osvědčily také ve zdravotnictví a v sociálních službách. Mezi zákazníky jsou i domovy pro seniory, lázně i malé nemocnice. Základním krédem TEXmanu je, aby si kvalitní a pěkné zboží mohlo

dovolit co nejvíce zákazníkům. Koncepce proto vychází ze zásady vyrábět kvalitní lůžkoviny s dlouhou životností. Důležitá je kvalita za cenu, která je dostupná i pro zařízení hospodařící s omezeným rozpočtem. Zodpovědně vybíráme materiály a klademe důraz na pečlivost zpracování i samotný způsob ušití, aby lůžkoviny sloužily co nejdéle a byly stále pěkné a funkční. Základem naší činnosti je vlastní výroba, pokud máme volné kapacity, nabízíme šicí dílny k využití i dalším subjektům v oblasti textilní výroby. Spolupracujeme s partnery v širokém spektru činností v textilní výrobě.

Sociální podniky spolupracují s místními dodavateli, je tomu tak i u TEXmanu?

Základem při výrobě je používání převážně materiálů od českých dodavatelů, místních tkalcoven, u kterých je možné garantovat standard kvality doložený certifikáty. Navíc v TEXmanu všechny materiály osobně zkoušíme a testujeme. Snahou je co nejvíce porozumět potřebám zákazníků, proto je základem osobní jednání se zákazníky a každá zakázka je tak svým způsobem individuální dílo. Snahou družstva je i minimalizace nákladů na dopravu a další materiál pro výrobu, proto nakupujeme prakticky výhradně v České republice

Základním krédem TEXmanu je, aby si kvalitní a pěkné zboží mohlo dovolit co nejvíce zákazníků. Koncepce proto vychází ze zásady vyrábět kvalitní lůžkoviny s dlouhou životností.

a dovážíme z okruhu maximálně 150 km, většina našich dodavatelů jsou ale vyloženě místní firmy z blízkého okolí.

Držíte si stabilní pozici na chráněném trhu práce. Co pro to děláte?

Družstvo TEXman je integračním sociálním podnikem a zároveň uznaným zaměstnavatelem na chráněném trhu práce. Na vytváření a obsazování chráněných a volných pracovních míst úzce spolupracuje s krajskou pobočkou Úřadu práce v Liberci a s neziskovými organizacemi v regionu. Od 1. 1. 2016 nabízíme nákup produktů v režimu náhradního plnění, což je pro zaměstnavatele na otevřeném trhu práce příjemný bonus navíc k odběru našich kvalitních výrobků.

Jak naplňujete sociální princip podnikání?

V zakládacích dokumentech, tedy ve společenské smlouvě družstva, je zakotveno, že se hlásíme k principům sociálního podnikání a usilujeme o snižování nezaměstnanosti a podporu sociálního začleňování znevýhodněných osob. Více než 90 % zaměstnanců družstva tak má nějaký typ znevýhodnění, který jim ztěžuje pracovní uplatnění – nejčastěji se jedná o zdravotní postižení nebo sociální znevýhodnění. Zaměstnanci jsou pravidelně zapojováni do debat o chodu a dalším směřování společnosti. Pravidelně se všichni scházíme na setkáních,

kde jsou probírány jak provozní záležitosti, tak i výsledky hospodaření a naše plány do budoucna.

Jak se vám daří držet sociální a ekonomickou rovnováhu družstva?

Družstvo je ekonomicky aktivní subjekt. Procesy v něm jsou nastaveny se zřetelem na sledování ekonomické efektivity jednotlivých zakázek a dlouhodobé ekonomické udržitelnosti podnikání. Snažíme se docílit rovnováhy mezi posláním sociálního podniku a jeho výrobními a obchodními aktivitami. To je v našem pohledu podstata sociálního podnikání.

A co environmentální princip?

Všechny materiály používané při výrobě mají certifikaci ÖKO-TEX Standard 100. Povlečení vyrábíme též z certifikovaných materiálů. Sledujeme celý proces výroby a jedním ze základních požadavků je i deklarace českého původu při tkaní včetně dalších úprav a tisku látek. Při výrobě jsou používány převážně úsporné stroje a spotřebiče třídy A+, v družstvu dbáme i na dodržování zásad úspor energie na pracovišti včetně vytvořeného a zavedeného vnitřního předpisu pro nakládání s odpady. Naše výrobní budova postupně prošla rekonstrukcí a nyní je kompletně zateplena a vytápěna úsporným zdrojem tepla.

SDRUŽENÍ NERATOV

Název: **Sdružení Neratov, z. s.**

Rok založení: **1992**

Sídlo: **Bartošovice v Orlických horách**

Předmět podnikání: **pohostinství, ubytování, úklidové služby, prádelenské služby, drobné montážní a kompletační práce, potisk propagačních předmětů, skartační práce, tvořivé dílny; keramické, košíkářské, tkalcovské, vlněné, šité výrobky, sezónní pekařské produkty, dárkové balíčky složené z vlastních výrobků, zahradnictví, údržba zeleně, sušené byliny**

Počet zaměstnanců: **237 / z toho 184 OZP**

Cílové skupiny zaměstnanců: **osoby s postižením nebo znevýhodněním**

Odkaz: **www.neratov.cz**

Sdružení Neratov, z. s. obnovuje poutní místo a společně s lidmi s postižením navrácí život do kdysi vysídlené vesnice v Orlických horách. Sdružení Neratov, z. s. vzniklo 11. září 1992, tehdy šlo o občanské sdružení. Od roku 2016 má spolek nové stanovy a jeho právní forma se změnila na zapsaný spolek. Dobou svého vzniku tak patří mezi nejstarší subjekty, které se rozhodly zapojovat osoby se zdravotním postižením do společnosti včetně jejich plnohodnotného a smysluplného zaměstnávání. Od svého počátku jde o nestátní, nepolitické a nezávislé společenství.

“Rozsah působení Sdružení Neratov, z. s. je velmi široký a různorodý a není snadné ho stručně vystihnout,” říká Antonín Nekvinda a doplňuje: “Hlavní činnost představuje poskytování sociálních služeb, denního stacionáře a chráněného bydlení. Kromě této hlavní činnosti provozujeme i sociální podnikání zaměřené na služby pro občanskou vybavenost, řemeslné dílny a provozy pro údržbu vesnice.”

Veškeré aktivity sledují poslání spolku, kterým je obnova poutního místa společně s lidmi s postižením, nikoliv pro ně. Vše, co se v Neratově a okolí děje, je vzájemně propojeno.

Sdružení neobnovuje Neratov pro to, aby zde měli lidé s postižením zázemí, ale plně je integruje a zapojuje do rozkvětu tohoto poutního místa. Lidé s hendikepem v Neratově žijí a pracují a Neratov je pro ně místem, kde mají přátele, práci a domov. Práci nacházejí lidé se zdravotním postižením nejen v dlouhodobě fungujících provozech. Neratov se stále rozvíjí a vznikají zde nová místa, která nabízí unikátní výrobky nebo služby.

Pivovar Neratov

Snaha o výstavbu pivovaru v Neratově se datuje již k roku 1723,

kdy se o ni neúspěšně pokoušel řád Servitů. Na ně začátkem milénia navázalo Sdružení Neratov ve snaze pomoci aktivitám, dnes nazývaným sociální podnik, zbudováním pivovaru jako zdroje financí pro potřebné. Od listopadu 2017 se Neratov těší z vlastního pivovaru. Je jedním z projektů sociálního podnikání a i zde našli uplatnění lidé s postižením. Neratovská piva jsou plzeňského typu a je u nich dodržován tradiční postup výroby. Připravují se klasickým dekokčním způsobem z hanáckých vysoce extraktivních sladů z humnových sladoven, žateckých aromatických chmelů a měkké vody z Orlických hor. Jsou nepasterizovaná a nefiltrovaná.

U Proroka - společenský dům

Přes všechny covidové problémy a specifické požadavky ohledně dokladových materiálů ke kolaudaci se v Neratově podařilo od letní sezóny 2021 zprovoznit společenský dům U Proroka, který nabízí nové ubytování, možnost pořádání svatebních hostin a dalších společenských akcí. Mimo to zve kolemjdoucí i do svého bistra na dobrou výběrovou kávu ze sociálního podniku Naturpark 12 a další občerstvení. Došlo tím k dalšímu rozšíření počtu pracovních míst v Neratově, včetně míst pro osoby zdravotně postižené.

Vše, co se v Neratově a okolí děje, je vzájemně propojeno. Sdružení neobnovuje Neratov pro to, aby zde měli lidé s postižením zázemí, ale plně je integruje a zapojuje do rozkvětu tohoto poutního místa.

Informační centrum

V poslední době bylo dokončeno a zprovozněno i informační centrum, jako důležitý prvek v rozvoji venkova a agroturistiky v tomto odlehleém regionu zejména pro letní turistickou sezónu. Podle Antonína Nekvidy je letní sezóna v Neratově vždy velkou zatěžkávací zkouškou, která i v těžkých obdobích pandemie pomáhala k částečnému nahrazení ztrát z jarního období. „Návštěvnost Neratova je v hlavní turistické sezóně vždy velká, což se pozitivně projevuje v tržbách na všech obchodních místech. Motivace zaměstnanců v servisních službách nabídnout co nejvíce našich produktů a služeb vede k tomu, že neratovští pravidelně dosahují mimořádných hospodářských výsledků během prázdninových měsíců,” dodává Nekvinda.

Rozmanitost jako cesta

Celé krizové období pandemie znovu potvrdilo správnost cesty spočívající v rozmanitosti v hospodářské činnosti a schopnosti všech zaměstnanců pružně reagovat na nové pracovní požadavky a nárázově zvládat jiné práce. Je to velmi důležité i pro další období, protože nejen sociální podniky nečekají ekonomicky lehké časy a budeme se muset vypořádat s hospodářskou krizí, energetickou krizí, vysokou inflací a dalšími dopady politické a ekonomické situace ve světě.

MYDLÁRNA KOUKOL

Název: **Koukol v obilí, z. s.**
Rok založení: **2018**
Sídlo: **Volfartice u České Lípy**
Předmět podnikání: **zpracování bylin, výroba mýdel, environmentální vzdělávání**
Počet zaměstnanců: **4**
Cílové skupiny zaměstnanců: **osoby 55+ a rodiče malých dětí**
Odkaz: **www.mydlnakoukol.cz**

Do severočeské Mýdlárny Koukol je nejlepší vypravit se v létě. Louky kolem omamně voní a hemží se to tu motýly, v budově zrenovované barokní fary, kde se provozovna nachází, však nemusíte nikoho nalézt. Ženy z mýdlárny totiž mohou zrovna sbírat byliny na přilehlých loukách, případně je rovnou kosit. Mýdlárna tedy voní celoročně: měsíčkem anebo mateřídouškou, z jejichž výluhů se vyrábějí ta nejžádanější mýdla podle unikátních receptur. V nabídce je ale i netradiční dubové či třezalkové.

Environmentální sociální podnik Mýdlárna Koukol sice vznikl v roce 2018, příběh jeho aktivit ale sahá až do roku 2012, kdy ve Volfarticích u České Lípy založila Magdaléna Špeldová spolek Koukol v obilí. Zabýval se popularizací zapomenutých řemesel, například spřádání lnu. Při zpracování lnu vzniká olej, který byl využit při výrobě domácích mýdel. Zájem o mýdla při předvádění řemesel pro veřejnost byl tak veliký, že dovedl spolek až k založení výroby, což se potkalo i se záměrem pečovat o tamní kostel a farní budovu.

K nim přilehají téměř dvě desítky hektarů podhorských luk Chráněné krajinné oblasti České středohoří, kde se daří celé řadě druhů rostlin včetně těch chráněných. Za dobu svého působení environmentální sociální podnik dosáhl zdvojnásobení počtu druhů na tamních loukách, což zdokumentovali botanici z ústecké univerzity J. E. Purkyně.

Ke zvýšení biodiverzity přispívá i každoroční správný způsob kosení: jednak jde o správné načasování, tj. až poté, kdy se byliny a trávy stihly vysemenit a bylo zajištěno jejich další

šíření. Také o techniku: sekat louky na fáze, aby se drobný hmyz stihl přestěhovat. A neposekat je až k zemi, rostliny tak udržují vláhu a přežije například tolik potřebná mateřídouška do mýdel. Těmito praktikami se přispívá nejen k zachování, ale hlavně zvýšení druhové pestrosti rostlin a drobných živočichů. Svým podnikáním tak Koukol řeší environmentální problém klesající biodiverzity na venkově.

Mýdlárně Koukol jde však také o poskytování důstojné práce v odlehle části Libereckého kraje, kde zmizela většina průmyslu a tamějších pracovních míst. Práci v mýdlárně získaly ženy v předdůchodovém věku, které jen těžko v současné době na venkově nalézají uplatnění blízko bydliště. Spolek Koukol v obilí také přispívá k rozvoji komunitního života: podílí se na místních kulturních akcích, vzdělává děti i dospělé o ekologickém hospodaření, biodiverzitě, sociálním podnikání a podpoře lokální ekonomiky. Spolupracuje s aktéry občanské společnosti v nedalekém Novém Boru a se zástupci samotného Libereckého kraje.

KVĚTNÁ ZAHRADA

Název:	Květná Zahrada, z. ú.
Rok založení:	2005
Sídlo:	Květná
Předmět podnikání:	sýrárna, gastro, ubytování, sušárna ovoce a moštárna, obchod se smíšeným zbožím, farma – živočišná a rostlinná produkce
Počet zaměstnanců:	23
Cílové skupiny zaměstnanců:	mladí lidé po opuštění školských zařízení pro výkon, ústavní nebo ochranné výchovy, dlouhodobě nezaměstnaní, OZP, OZZ, osoby se základním vzděláním, osoby ohrožené sociálním vyloučením, osoby s kumulací handicapů na trhu práce
Odkaz:	www.kvetnazahrada.cz

Organizace Květná zahrada nese název po obci Květná na Vysočině, kde má své sídlo. Přestože se v ní návštěvník nepokochá tolika květy jako v Kroměříži, určitě může ocenit plody práce ředitele a celého pracovního týmu, které sklízí již od svého založení v roce 2005. V tomto roce totiž začal ředitel Ferdinand Raditsch opouštět svou pozici ministerského úředníka a začal pomáhat napřímo ohroženým a rizikovým dětem a mladým lidem a jejich rodinám. Květná zahrada, z. ú. od té doby poskytuje efektivní pomoc lidem, kteří po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, přichází z jiných zařízení pro péči o mládež, z výkonu trestu odnětí svobody, ochranné léčby, nebo jsou v obtížné životní situaci, ať už se jedná o bezdomovectví, život na ulici nebo bez potřebné pomoci a podpory.

V Květné zahradě najdou útočiště v domě na půl cesty a ve vzdělávacích a preventivních programech. Od roku 2009 se Květná Zahrada věnuje také sociálnímu podnikání, které je zaměřeno zejména na zaměstnávání sociálně rizikových a ohrožených mladých lidí a několika dalších ohrožených skupin osob. Volba zemědělství vyplynula z faktu, že tento typ činností umožňuje jedinci bez jakéhokoli odborného vzdělání,

zkušeností a dovedností zapojit se do práce a začít budovat nové pracovní a sociální návyky. Na druhou stranu zemědělství vyžaduje odpovědnost, protože hospodářské rostliny i zvířata jsou na člověku závislé.

Pokud jde o zemědělství, jedná se o hospodářství rozkládající se na cca 17 hektarech luk a pastvin. Na farmě jsou dojné krávy, kozy, králíci, prasata a drůbež. V menším rozměru zaměstnanci a uživatelé pěstují byliny, brambory a dýně Hokkaidó. Důležité

pak je zpracování kravského nepasterovaného mléka na čerstvé a zrající sýry a v poslední době i ovoce. Jde o sušárnu, moštárnu a výrobnu marmelád.

Zemědělství není vedeno v režimu ekologického, ale Raditsch s oblibou hovoří o „organickém“ zemědělství. To znamená, že se snaží hospodařit v souladu s agroekologickými postupy, využívat minimum chemických a přírodních složek, používat lehčí mechanizaci, která neutužuje svrchní slupku ornice, a zapojovat v hojně míře manuální práce. Kladný environmentální dopad má také prodej výrobků do nejbližšího regionu, případně co nejpřímější cestou ke konzumentovi,

kteřá snižuje tzv. food miles. Produkty jsou k dostání přímo na farmě, v místním obchodě (ten provozuje také Květná Zahrada), na scuk.cz i na rohlik.cz.

“Nejsem si jistý, kdybych tu farmu dělal a měl ji postavenou jenom na zemědělství, jestli bych byl takový optimista, jaký jsem. Z mé zkušenosti vím, i od kamarádů, kteří se tomu věnují, že je to oblast, ve které se dá velmi dobře žít, ale musíte to umět. Že když žijete v podmínkách, kde vás neuživí jenom to zemědělství, tak k tomu musíte přidat něco, co vám pomůže. A to v našem případě jsou sociální služby, nebo pomoc, kterou máme prostřednictvím Úřadu práce.” (Raditsch v pořadu ČT Náš venkov)

Kromě příjmů ze zemědělství a dotací do sociálních služeb patří do ekonomického mixu i příjmy z agroturistiky, ubytování a stravování, z provozu místního obchodu se smíšeným zbožím, provozu kuchyně atd. V Květné zahradě je pak velmi pěkně vidět, jaké výhody má spolupráce v místě a že napomáhá tomu, aby se celému podniku dlouhodobě dařilo a mohl se stále rozvíjet.

ŠŤASTNÝ DOMOV LÍŠNICE

Název: Šťastný domov Líšnice, z. ú.

Rok založení: 2004

Sídlo: Líšnice

Předmět podnikání: sociální zemědělství

Počet zaměstnanců: 25

Cílové skupiny zaměstnanců: **mentální a duševní postižení nebo kombinace s fyzickým postižením**

Odkaz: www.stastny-domov.cz

šťastný domov

Obec Líšnice leží východně od Žamberka v Orlických horách. V jejím katastrálním území má sídlo Šťastný domov Líšnice, krásná zemědělská usedlost, okolo níž se rozléhá 11 hektarů trvalých travních porostů, na kterých se pasou zvířata, především koně, oslí, krávy, kozy a ovce. Ostatní plochy jsou rozesety po celém katastru obce Líšnice, celkem farma obhospodaruje 33 ha trvalých travních porostů, které se využívají jako zdroj potravy pro hospodářská zvířata. Na sociální zemědělské farmě se návštěvník dále setká s různými druhy hospodářských zvířat, která se využívají pro zooterapii a vzdělávací aktivity pro děti a pro zajištění chráněných pracovních míst.

V zakládací listině zapsaného ústavu se uvádí:

“Šťastný domov Líšnice, z. ú. je právnická osoba ustavená za účelem provozování společensky užitečné činnosti s využitím své osobní a majetkové složky, a to zejména za účelem dosahování obecného blaha. Naší vizí je vytvořit přátelské a rovnocenné prostředí, ve kterém najdou uplatnění a smysl života také lidé s postižením. Naším cílem je přizvat lidi a organizace z okolí, aby s námi našli společnou cestu, pomáhat postiženým najít své místo a prostor pro vlastní rozvoj.”

Statek vznikl v roce 2009, jako zázemí pro pracovní uplatnění a smysluplné životní naplnění dětem z pěstounské péče s mentálním postižením.

Zemědělství do rodiny majitelů vždy patřilo. Poté, co si vzali do pěstounské péče čtyři děti, tři z toho s mentálním postižením, přemýšleli, co dál, až budou děti dospělé. Zaměstnání na farmě, kde děti vyrůstaly, ve venkovním a nestresovém prostředí, se jevílo jako nejpřirozenější způsob jejich pomoci, podpory a zapojení do společnosti.

V zemědělské oblasti nyní lidé se zdravotním postižením zastávají pomocné pozice ošetřovatel zvířat, včelař, zahradník a pracovník v přidružených službách, jako je šicí dílna, mýdlárna či úklidové práce. Zaměstnanci jsou převážně lidé s mentálním či duševním onemocněním, středně těžce nemocní. Svou práci na farmě zvládají za pomoci pracovních asistentů.

K hospodářství rovněž náleží jezdecký klub a dlouhodobě zde farma provozuje volnočasové a vzdělávací programy pro děti, pro předškolní a školní třídy i pro širokou veřejnost.

Farma rovněž nabízí rekreační, vzdělávací a sportovní tábory pro děti se zaměřením na jezdecký sport, při nichž využívá jako jednu z hlavních aktivit chov koní a parkurový sport. Pro veřejnost je pak v letních měsících otevřen tzv. Babiččin statek, což je výletní místo, kde může návštěvník vidět celou řadu zvířátek v areálu statku, je zde naučná stezka pro děti, občerstvení, bludiště, pocitový chodník, hřiště a další.

Sociální citlivost a vnímavost pro potřeby druhých lidí je v tomto podniku velmi vysoká a je vlastně celoživotním úsilím celé rodiny. Do tohoto okruhu náleží i péče o krajinu a zvířata. Hospodářství sice není vedeno v režimu ekologického zemědělství, ale zemědělec je vnímán jako správce krajiny, jako ten, který předává tradici a stará se o přírodu, aby zůstala v dobrém stavu i pro další generace.

Díky tomu, že má farma registraci zemědělského podnikatele, může kombinovat více forem dotací. Ty jsou jak ze sektoru zemědělského, tak od Úřadu práce na mzdy zaměstnanců s postižením, dále od Pardubického kraje, od města Žamberk a od soukromých dárců. Důležité jsou však i příjmy z vlastní hospodářské činnosti.

Od roku 2017 má organizace Šťastný domov Líšnice, z.ú.

povolenou Veřejnou sbírku od Pardubického kraje na provoz a rozvoj chráněných dílen v Líšnici.

V Žamberku provozuje Šťastný domov „Krámek chráněných dílen“, kde je možné zakoupit výrobky z chráněných dílen nejen z Líšnice, ale i z celé ČR. Prodávají se zde i sbírkové předměty. Z prodeje předmětů a vstupenek investuje Šťastný domov do rozvoje a provozu chráněných dílen.

“Na statku je více než 60 % postižených zaměstnanců, a tak můžeme zajišťovat pro firmy náhradní plnění. Vážíme si spolupráce s firmami z našeho regionu, ale též i s chráněnými dílnami z celé České republiky. Jsme vděční a děkujeme za každou podporu a pomoc při zvládnání každodenní práce s postiženými osobami.” (Iva Kaplanová, ředitelka)

Otázka pro ředitelku Ivu Kaplanovou:

Dokážete odhadnout, kolik zaměstnanců a dětí prošlo branami Šťastného domova Líšnice od jeho založení?

Pokusila jsem se tyto údaje spočítat, takže od roku 2004 prošlo našimi akcemi 60 tisíc dětí zdravých i s postižením, a zaměstnanců 50, z toho je stálých s postižením 20 a zdravých 5.

Naší vizí je vytvořit přátelské a rovnocenné prostředí, ve kterém najdou uplatnění a smysl života také lidé s postižením.

PÉČE O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ - VÝMĚNÍK

Název:	Péče o duševní zdraví - Výměník, z. s.	
Rok založení:	2000	
Sídlo:	Pardubice	
Předmět podnikání:	hostinská činnost, administrativní práce, prodej, šití, kompletace, stavební a dokončovací práce, úklid, praní, žehlení, údržba zeleně	
Počet zaměstnanců:	64 (bez OZP 14, s OZP 50)	
Cílové skupiny zaměstnanců:	lidé s duševním onemocněním (37), lidé s OZP (13)	
Odkaz:	www.pdz.cz	

Výměník je férový zaměstnavatel pro lidi s duševním i jiným onemocněním. Posláním je podporovat zaměstnance a klienty sociálních služeb tak, aby mohli žít a pracovat bez hospitalizací. Bez zajímavosti není, že jednotlivé provozy postupně vznikaly i s cílem vytvářet specificky mužské a ženské profese. Výměník má celkem čtyři hospodářské provozy - administrativní služby, technickou dílnu, šicí a kompletační dílnu, kavárnu s kuchyní a dvě sociální služby. Řízcovatelem je Péče o duševní zdraví, z. s.

O kavárně

Café Robinson je chráněné pracoviště pro lidi nejen s duševním onemocněním, ale i jiným zdravotním znevýhodněním. V kavárně si můžete dát domácí dezerty a dorty, slané koláče, bezlepkové i vegetariánské pokrmy, kávu z lokální pražírny a v létě až neskutečně lahodnou a osvěžující zmrzlinu. Příběh kavárny přibližuje Lenka Španihelová, sociální pracovníce a vedoucí komunikace Výměníku.

Kdy a za jakých okolností vaše kavárna v Pardubicích vznikla?

V roce 2000 vznikla v prostorách bývalého tepelného výměníku jako tzv. chráněná kavárna. Lidé s duševním onemocněním v

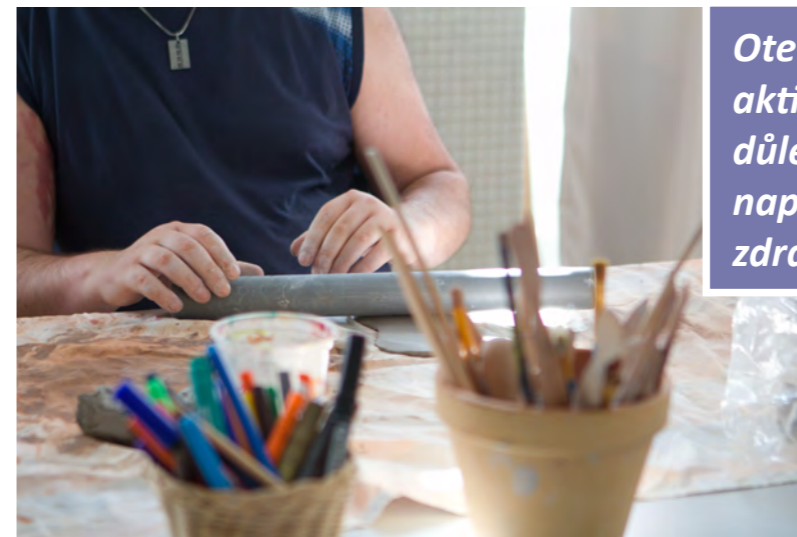
té době neměli příliš možností plnohodnotného pracovního uplatnění, proto jsme se rozhodli založit kavárnu, aby lidé se zdravotním postižením dostali příležitost pracovat. Postupně se celý provoz rozšiřoval, v kavárně se začalo vařit a došlo k rozšíření sortimentu – práci tak zde našlo více lidí se zdravotním znevýhodněním.

Jak se do názvu celé organizace dostal Výměník?

Kavárna byla prvním provozem sociálního podniku Výměník. Výměník byl původně pracovní název, který se však nakonec ujal a stal se tak názvem celé organizace.

Čím je kavárna specifická oproti jiným gastro provozům v Pardubicích?

Ve Výměníku se specializujeme na vegetariánskou a veganskou domácí stravu. Jídlo si hosté mohou dát na místě u nás v kavárně, nebo si mohou s sebou objednat např. bezlepková jídla a polévky. I s ohledem na principy sociálního podnikání je naší snahou příprava pokrmů maximální možnou měrou v souladu se zásadami udržitelného rozvoje. Dalším důležitým pilířem našeho sortimentu je pečení. Pečeme dorty a zákusky

Otevřenost prostoru nad rámec aktivit kavárny je z našeho pohledu důležitým aspektem činnosti a napomáhá i otevírání se lidí se zdravotním postižením světu.

Proto u nás pořádáme i další akce a výstavy, čímž podporujeme i lokální komunitu. Pořádají se tu různé blešáky, swapy, bazárky či koncerty, na které jsou zvaní lidé z blízkého i širokého okolí. Rádi v kavárně poskytujeme i prostor pro výstavy, ať už fotografií, obrazů či jiné tvorby různých autorů, kteří nás osloví.

z poctivých surovin, bez náhražek. Používáme zejména máslo, mascarpone, belgickou čokoládu, smetanu a samozřejmě i čerstvé ovoce.

Je provoz kavárny jediným zaměřením Výměníku v oblasti gastronomie?

Jako doplněk provozujeme i catering, v rámci něž nabízíme široké portfolio služeb a výrobků i mimo prostory naší kavárny. Zaměstnanci Výměníku tak upečou a následně dovezou občerstvení na různé akce, ať už je to oslava s rodinou nebo přáteli, svatba, firemní školení nebo festival. Zajišťujeme pro zákazníky i stánkový prodej drobného občerstvení, jako jsou nápoje nebo slané a sladké dezerty.

Výměník dáváte k dispozici i pro uzavřené skupiny?

Pronájem prostor kavárny otevírají Výměník i jiným skupinám z veřejnosti. K dispozici máme salonek s kapacitou až 15 osob. Při přednáškách, školeních, ale i jiném promítání je v něm možné využít promítací plátno a dataprojektor a samozřejmě všechny služby kavárny. Otevřenost prostoru nad rámec aktivit kavárny je z našeho pohledu důležitým aspektem činnosti a napomáhá i otevírání se lidí se zdravotním postižením světu.

Práce pro muže a pro ženy

V roce 2012 Výměník začal hledat další příležitosti pro specifické pracovní uplatnění žen a mužů. Vznikly tak projekty dvou dílen - šicí a technické.

Šicí dílna

V šicí dílně začaly ženy opravovat oděvy a vyrábět různé dekorativní předměty. V roce 2017 se šicí dílna přestěhovala do větších prostor a přibýly zakázky na kompletaci, praní a žehlení. Poslední významný skok nastal v roce 2019, tehdy přibýly zakázky pro firmy a pod záštitou šicí dílny začala i realizace úklidů.

Technická dílna

S počátky budování technické dílny souvisí zejména zaměření na jednoduché řemeslné a stavební práce, úklid veřejných prostranství a údržbu zeleně. V posledních letech se ale činnosti rozšiřují i o práce instalatérské či malířské. V technické dílně pracují především muži s duševním nebo jiným onemocněním, kteří odvádějí poctivou práci ve vysoké kvalitě.

Jihozápad

Území regionu je tvořeno Jihočeským a Plzeňským krajem. Zahrnuje 14 okresů. Jihočeský kraj leží převážně na jihu Čech, zatímco Plzeňský kraj na jihozápadě Čech. Region sousedí s Rakouskem a Německem.

Jihočeský kraj se stává významnou turistickou a rekreační oblastí. Cestovní ruch zaznamenal v posledních letech největší nárůst podílu na podnikatelských aktivitách v kraji. Jihočeský kraj má po Praze 2. největší ubytovací kapacitu a je turisty čtvrtým nejnavštěvovanějším krajem Česka (po Praze, Jihomoravském kraji a Královéhradeckém kraji). Přes velmi silné industriální vlivy stále hraje důležitou roli v Jihočeském kraji primární sektor (zemědělství, lesnictví a rybářství).

V Plzeňském kraji působí řada významných firem z oblasti strojírenství (např. Škoda Transportation, TS Plzeň), výroby alkoholických nápojů (Bohemia Sekt Starý Plzenec, Stock Plzeň, Pivovar Prazdroj), keramické výroby, energetiky (Plzeňská teplárenská, Plzeňská energetika). V kraji se nachází také řada zemědělských firem a společností v oblasti obchodu a služeb.

HDP na obyvatele v regionu Jihozápad v roce 2020 vykazoval 84,5 % průměrné úrovně HDP na obyvatele České republiky.

Rozloha: 17 706 km²

Počet obyvatel: 1,22 mil.

Nezaměstnanost: Plzeňský kraj: 2,54%, Jihočeský kraj: 2,24%

Kabinet CB

Název:	Kabinet CB s. r. o.
Rok založení:	2019
Sídlo:	České Budějovice
Předmět podnikání:	prodej a renovace re-use nábytku, provoz veřejných dílen, pořádání kurzů pro veřejnost
Počet zaměstnanců:	6
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se zkušeností s duševním onemocněním, rodiče malých dětí
Odkaz:	www.kabinetcb.cz

V době, kdy naše planeta oplývá nepotřebnými věcmi, začíná být nutností mít v každém městě po ruce re-use centrum anebo re-use dílnu. Jak dát šanci starším věcem? Opravit anebo pustit dál do oběhu? Jak při tom vytvářet smysluplnou práci? To vědí v českobudějovickém Kabinetu CB, který je průkopníkem environmentálního sociálního podnikání v ČR. Propojují re-use koncept neboli znovu-zužitkování věcí s konceptem sociálního podnikání.

Vdechnout starým věcem nový život

Kabinet CB sbírá a sváží nepotřebný nábytek spolu s dalším vybavením domácností, které by jinak skončilo na smetišti. V celé Evropě odtikávají poslední roky skládkování a je třeba začít přemýšlet i konat jinak: nezamořovat planetu dalším odpadem, namísto toho vdechovat starým věcem nový život a pustit je znovu do světa. Kabinet CB spolupracuje s Nábytkovou bankou Jihočeského kraje a podílí se na vybavení domácností pro sociálně znevýhodněné lidi zdarma. Anebo některým kouskům poskytnou designový refresh a nabídnou je fanouškům udržitelnosti za rozumný peníz. Ale nejen těm, šetrnost při pořizování věcí se dostává do středu zájmu i mnohých dalších v kontextu ekonomické a energetické

krize současné doby. Sociální podnik dále pořádá řemeslné workshopy: kurzy čalounění, renovace dřevěného nábytku pro veřejnost a workshopy pro děti. V centru Českých Budějovic také provozuje sdílenou kancelář a studentskou kolej, samozřejmě vybavenou z toho nejlepšího z re-use centra.

Bez odpadu i emisí

Za všemi aktivitami stojí Dana Kalistová, která – podle

Přišla za mnou kolegyně, která se v této oblasti pohybuje, a řekla mi: Holka, ty máš sociální podnik!

svých slov – sociální podnik založila, aniž by o něj usilovala. „Vyplynulo to úplně přirozeně,“ říká. „Přišla za mnou kolegyně, která se v této oblasti pohybuje, a řekla mi: Holka, ty máš sociální podnik!“ Dana Kalistová a její kolegyně v Kabinetu CB si při své práci užívají dávat předmětům nový vzhled a funkce. Pracovat rukama jim dělá radost, učí se novým dovednostem a řemeslům. A jako správnému sociálnímu podniku jim jde nejen o lidi, ale i o planetu. Už v prvním roce jejich podnikání se jim podařilo ušetřit na 52 tun komunálního odpadu. Navíc snižují emise CO₂, které by jinak vznikly spálením odpadu.

Pro lepší představu: spálením 52 tun by vzniklo 51 299 kg emisí CO₂, na jejichž odbourání v rámci jednoho dne by bylo potřeba cca 2 597 010 stromů!

I když neměl Kabinet CB v době covidové na různých ustláno, pozorují kolem sebe více a více lidí, kteří re-use konceptu fandí a podporují je. Dana Kalistová se navíc v té době také stala ředitelkou České federace nábytkových bank a re-use center, která v Česku vytváří vhodné prostředí pro re-use centra a dílny a působí také mezinárodně.

SADY SV. PROKOPA

Název: **SADY SV. PROKOPA s. r. o.**

Rok založení: **2009**

Sídlo: **Týn nad Vltavou**

Předmět podnikání: **ekologické pěstování ovoce (jablka, hrušky, švestky, jahody, třešně), výroba ovocných bio produktů (mošty, sušené ovoce, ovocné pyré, marmelády, kimchi), pořádání dnů otevřených dveří (setkávání odborníků i laické veřejnosti na témata spojená s bio zemědělstvím, sadařstvím, péče o krajinu, aj.)**

Počet zaměstnanců: **16**

Cílové skupiny zaměstnanců: **osoby s postižením, sociálním znevýhodněním či duševním onemocněním**

Odkaz: **www.sady-prokopa.cz**

Na počátku stála touha jedné rodiny obnovit starý zanedbaný sad a udělat z něj místo užitečné přírodě i lidem. Po třinácti letech je jasné, že nešlo o bláhový sen: v sadech na kraji Temelína dnes vysazují stále nové stromky, pěstují a zpracovávají ovoce v bio kvalitě a při tom všem dávají práci více než deseti lidem se znevýhodněním.

Kdysi zpustlé pole a roky neopečovávané stromy se tak staly základem pro sadařský skvost jižních Čech. Sady sv. Prokopa

jsou nejen sociální farmou, ale v projektu Ministerstva zemědělství plní i roli demonstrační farmy pro roky 2021–2023. Svě znalosti díky tomu předávají dalším zemědělcům z celé republiky, jen v roce 2021 jich farmu přijelo navštívit přes stovku. A je co předávat, protože spojení ekologického, sociálního a edukativního rozměru není v českém zemědělství vůbec běžné.

V sadech rostou jabloně, hrušně, švestky a třešně a je tu velké jahodové pole, které nese přezdívku „červené zlato“. Při péči o stromky, sázení, pletí a sklizni tu nacházejí práci lidé se zdravotním postižením, sociálním znevýhodněním nebo duševním onemocněním. Díky tomu, že zaměstnanci své výpěstky i zpracovávají například do pyré, moštů či džemů, mají práci po celý rok a nemusejí na zimu hledat jiné uplatnění. Kromě benefitu pravidelné mzdy mohou místní zaměstnanci využít i psychosociální podporu a s pomocí zkušeného pracovníka řešit třeba problémy v rodině, s bydlením nebo na úřadech. Práci v sadech vyhledávají lidé po vyhoření nebo s duševním onemocněním, pro které je kontakt s rostlinami terapeutický a dokáže je postupně navrátit do běžného života.

Základem celého podniku je šetrný přístup k půdě. Sady sv. Prokopa hospodaří v ekologickém režimu. Důležitou roli zde hraje vysoký podíl ruční práce a každý výjezd s technikou je pečlivě naplánován, aby byla na maximum chráněna půda před utužováním. Biologický odpad je zkompostován a použit ke hnojení. Biodiverzitu navíc podporují různá bidla a budky pro ptáky nebo úkryty pro hmyz.

Svému okolí sady prospívají i tím, že lidé z regionu mají snazší přístup ke kvalitnímu bio ovoci. Právě na regionální zákazníky zaměstnanci sadů cílí. Udržíjí tímto způsobem nízkou uhlíkovou stopu a ukazují spotřebitelům, že lokálně vypěstované potraviny jsou tím nejlepším pro jejich zdraví. S ohledem na zdraví se tu ovoce i zpracovává. Do marmelád či pyré nejsou přidávána dochucovadla ani cukr, křížaly usychají při teplotě do 40 °C, aby si zachovaly co nejvíc vitamínů. Celý tým zaměstnanců je na svou práci právem hrdý.

A důkaz, že to opravdu funguje? Generali Česká pojišťovna uděluje malým a středním podnikům, které podnikají udržitelně, cenu SME EnterPRIZE. V roce 2022 přičkla odborná porota druhé místo právě Sadům sv. Prokopa! Gratulujeme!

Otázka pro agronoma Pavla Sucháčka:

Od pěstování ovoce jste se posunuli ke zpracování na nejrůznější způsoby, v brzké době chcete otevřít vlastní obchod v Českých Budějovicích. Jaké jsou vaše další plány? Plánů máme spoustu, letos je to výsadba ovocných keřů, příští rok chceme rozšířit jahodové pole. Náš největší sen je ale postavit v sadech novou ovocnárnu, kde bychom mohli zpracovávat naše výpěstky a školit zemědělce v modernějším prostředí, skladovat stroje, ale i nabízet ubytování zaměstnancům nebo stážistům, kteří to budou potřebovat. Postavit takovou budovu nebude snadné, ale výsledek bude stát za to!

Práci v sadech vyhledávají lidé po vyhoření nebo s duševním onemocněním, pro které je kontakt s rostlinami terapeutický a dokáže je postupně navrátit do běžného života.

EKOZAHRAHA RAKOVÁ

Název:	Ekozahrada Raková
Rok založení:	2018
Sídlo:	Rokycany
Předmět podnikání:	zemědělství (pěstování chemicky neošetřené zeleniny)
Počet zaměstnanců:	26
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se zdravotním postižením
Odkaz:	www.ekozahradarakova.cz

Ekozahradu Raková v obci Raková společně tvoří neziskové organizace: Moje jako Tvoje, z. ú., Možnosti tu jsou, o. p. s. a Statek Raková, z. ú. Všechny společnosti spojuje naplňování prospěšných cílů, mezi které patří podpora lidí se zdravotním postižením a hlavně jejich zaměstnávání, rozvoj jejich schopností a dovedností, a to jak ve výrobě, obchodu a službách, tak v zemědělství. Mezi jejich další činnosti náleží i poradenství, pracovní rehabilitace, rekvalifikace a vzdělávání. Zůstaňme ale u zemědělství, které se odehrává právě na statku v Rakové. Pěstování zeleniny a ostatní činnosti, které jsou se zemědělstvím svázány, jsou hlavní pracovní náplní zaměstnanců se zdravotním znevýhodněním, kteří sem do Rakové každodenně přijíždějí. Tento společenský benefit Ekozahrady je doplněn o snahu vytvářet v místě živou komunitu lidí, kteří se zajímají o regionální zeleninu a o trvale udržitelnou krajinu.

Dokladem toho je zapojení se do schématu komunitou podporovaného zemědělství (KPZ), což je solidární systém mezi producenty a spotřebiteli potravin, kteří společně sdílejí bohatství úrody i riziko neúrody. Tím se přesouváme k environmentálním benefitům Ekozahrady Raková. Od počátku,

tedy od roku 2018, zde respektují principy ekologického zemědělství a v roce 2021 získali certifikaci BIO. Podporují biodiverzitu v krajině, recyklují odpadní vodu, kompostují bioodpad, používají vratné obaly nebo třeba bio rozložitelné mulčovací fólie.

A nesmíme zapomenout na ekonomickou stránku Ekozahrady. Jako v jiných sociálních podnicích, i zde se snaží o udržitelnost, a to kombinací vlastních příjmů a finančních subvencí ze

soukromých a veřejných zdrojů. Více než 51 % případného zisku se navrácí do společnosti a do naplňování společensky prospěšných cílů. Kromě již zmíněného zaměstnávání lidí z blízkého okolí, kteří si práci bez podpory nedokáží nalézt sami, se k nim připojuje pořádání akcí pro podílníky v rámci KPZ a pro širokou veřejnost. Ekozahrada Raková se například v letošním roce opět zapojila do Víkendu otevřených zahrad nebo o Velikonocích nabízela veřejnosti společné setkání na zahradě s ochutnávkou divokých bylin, tradičních velikonočních jídel a ukázkou barvení vajíček zeleninou a kořením. A že ta vejce hrála všemi barvami.

Milovníkům nejrůznějších druhů bylin, listové, kořenové, naťové a jiné známé i méně známé zeleniny pak doporučujeme nahlédnout do záložky Receptář na webových stránkách Ekozahrady Raková, kde jsou nejen fotografie s názvy výpěstků, ale i recepty a návody na jejich zpracování. Nevíte, co s ovesným a černým kořenem nebo topinambury? Pak se právě sem neváhejte podívat!

Otázky pro hlavu Možnosti tu jsou o.p.s. Romana Hajšmana:

Společnost Možnosti tu jsou zřizuje Café restaurant Kačaba, síť obchodů SecondHelp a projekt Zdravá svačina. Jak se zrodil nápad rozšířit se o zemědělství a přesunout se na venkov?

Když jsme viděli, kolik zeleniny spotřebují Zdravé svačiny a Kačaba, řekli jsme si, že by bylo fajn si ji pěstovat. To ale moc nefungovalo, protože jsme nebyli schopni zásobovat je dostatečně širokým sortimentem po celý rok, a navíc největší úroda bývá v době prázdnin, kdy mají školy, kam dodáváme svačiny, prázdniny. Tak se zrodila myšlenka KPZ, které se úspěšně držíme už čtvrtým rokem. A že jsme na venkově, je příjemný bonus. Příroda a klid jsou tu blíž než ve městě.

Kam putují výpěstky z farmy? Zbude po rozebrání zeleniny podílníky něco pro Vaši restauraci Kačaba a do Zdravých svačin?

Většina sklizně putuje našim podílníkům v KPZ, přebytek míváme jen výjimečně. Pro Zdravé svačiny občas pěstujeme saláty, do Kačaby zase vozíme bylinky a zeleninu, která není dost „sexy“ do bedýnek, ale v kuchyni se skvěle uplatní. Když je něčeho opravdu hodně, prodáváme zeleninu do farmářských obchodů v Plzni.

Jaké máte v Ekozahradě Raková další plány? Kam se chcete posunout?

Do budoucna bychom chtěli zaměstnávat až 40 lidí se zdravotním postižením a zeleninu pěstovat pro 200-250 podílníků. Rádi bychom jednou byli opravdu dobrými hospodáři. Ještě se ale musíme hodně učit, abychom rozuměli půdě, přírodě, zelenině...

CAFÉ RESTAURANT KAČABA

Název:	Možnosti tu jsou o. p. s.
Rok založení:	2005
Sídlo:	Plzeň
Předmět podnikání:	provozování restaurace (denní menu, obědy, večeře, nabídka kávy, čaje, moučníků)
Počet zaměstnanců:	30
Cílové skupiny zaměstnanců:	lidé se zdravotním znevýhodněním
Odkaz:	www.kacaba.cz

Kačaba je zkratka slov kavárna, čajovna a bar. V roce 2005 přišli s myšlenkou založit Kavárnu a čajovnu Kačaba Šárka Káňová a tehdejší ředitel plzeňské Diakonie Roman Hajšman. Inspirací byla kavárna Vesmírna v Praze, která zaměstnává lidi se zdravotním znevýhodněním. O Kačabě jsme si povídali s jejím manažerem Ladislavem Novým.

Můžete představit hlavní myšlenku projektu?

Projekt byl původně zamýšlen jako program pro osoby s mentálním postižením, nicméně časem se došlo k tomu, že na trhu není dostatek lidí s mentálním postižením, kteří jsou

schopni práci zvládat tak, aby kavárna mohla fungovat a aby to pro tyto lidi mělo opravdový smysl. V roce 2007 jsme založili Možnosti tu jsou o. p. s., která se začala specializovat na zaměstnávání lidí se zdravotním znevýhodněním. V Kačaba začal fungovat program pracovní rehabilitace a tzv. odpolední směny v rámci chráněných pracovních míst.

Popište, prosím, čím se váš sociální podnik zabývá?

V současnosti provozuje společnost Možnosti tu jsou o. p. s. několik projektů, všechny spojuje zaměstnávání lidí se zdravotním znevýhodněním – v rámci kaváren Café Restaurant Kačaba, Café Knihomol a Bistro Orlovna. Projekt Zdravá svačina nabízí školám a jejich žákům cenově dostupné a kaloricky vyvážené svačiny, zodpovědné vedení školních bufetů. Malým a středním podnikům připravíme občerstvení i jedinečný catering. Dále provozujeme síť dobročinných secondhandů SECONDHELP a ve spolupráci s dalšími organizacemi jsme založili Ekozahradu Raková.

Čím se odlišujete od jiných kaváren a restaurací?

Kačaba vaří z regionálních potravin, pořádáme i kulturní akce, výstavy, jako jedni z prvních jsme měli v Plzni vybavený

dětský koutek. Všechny naše produkty připravujeme z nejlepších ingrediencí, které odpovídají současnému trendu i zdravotnímu hledisku dnešní doby.

Kolik lidí v současné době zaměstnáváte a na jakých pozicích pracují?

V organizaci Možnosti tu jsou pracuje přes 200 lidí se zdravotním znevýhodněním. Důležité pro nás je, aby daný člověk měl invalidní důchod, jinak se nespécializujeme na nějaký specifický typ onemocnění, snažíme se pomáhat všem. Pracují na pozicích číšník, servírka, pracovník obchodního provozu, pomocný kuchař, prodavač, skladník, zahradník, řidič.

Jací hosté Kačabu navštěvují?

Za dobu fungování Kačaby je portfolio našich zákazníků velmi různorodé. Od „srdcařů“, kteří nás podporují od začátku, po lidi, kterým u nás chutná, mají rádi naši domácí atmosféru, jsme přece jenom rodinná kavárna. Mým cílem bylo vytvořit restauraci, kam budou lidé chodit za dobrým jídlem, zajímavým programem a zároveň ocení, že jejich peníze jdou na projekt, který dává smysl. To nás odlišuje od běžných restauračních zařízení.

Spolupracujete s podobnými organizacemi, jako jste vy?

Spolupracujeme s mnoha neziskovkami, Kačaba je takové centrum, kde si lidé z nezisku dávají schůzky, společně pořádáme různé akce, vypomáháme si. Jinak jsme restaurace jako „každá jiná“, takže v běžném provozu se potkáme s mnoha lidmi, máme navázanou spolupráci s firmami, které si objednávají catering nebo obědy.

Co se vám v Kačabě daří, na co jste pyšní?

Nejdůležitější jsou pro nás naši zaměstnanci, za dobu fungování jsme pomohli desítkám lidí se zdravotním znevýhodněním najít práci, vrátit se zpátky do aktivního života, to je to nejzásadnější. Zároveň se podařilo vybudovat několik projektů, které stojí pevně na svých nohou, a pořád máme elán pouštět se do projektů nových, rozšiřovat se, zkoušet.

Je také něco, co se vám nevede?

Mrzí mě, že se zbrzdil projekt pracovní rehabilitace, kterou jsme využívali od začátku fungování Kačaby a prošly jí desítky lidí. Ze začátku v ní mohli být lidé na 2 roky, pak se peníze snížily, takže se financování zkrátilo na jeden rok. Nyní nám

Úřad práce proplatí pracovní rehabilitaci na člověka na 3 měsíce, za takovou krátkou dobu nejsme schopni nikoho nic pořádně naučit a vyslat jej v rámci tranzitního programu na otevřený trh práce, to jednoduše nejde. To mě

opravdu mrzí, protože projekt byl zdárně rozjetý a teď stojí na místě, přitom by měl obrovský potenciál.

Jaké schopnosti by podle vás neměly chybět někomu, kdo se chce pustit do sociálního podnikání?

Je to práce pro člověka, který má otevřené hledí, problémy jsou pro něj příležitostí. Je dobré být orientován jak sociálně, tak podnikatelsky, obojí je velmi zásadní. Práce je to velmi krásná a rozmanitá, naučíte se v ní spoustu věcí, asi největší odměnou je vidět člověka, který přijde do Kačaby, nevěří si a za 2 roky vidíte hrdého zaměstnance, který má kvalitní práci, začal žít s přítelkyní a spřádá plány na dovolenou a další aktivity.

Mým cílem bylo vytvořit restauraci, kam budou lidé chodit za dobrým jídlem, zajímavým programem a zároveň ocení, že jejich peníze jdou na projekt, který dává smysl.

PIVOVAR CHŘÍČ

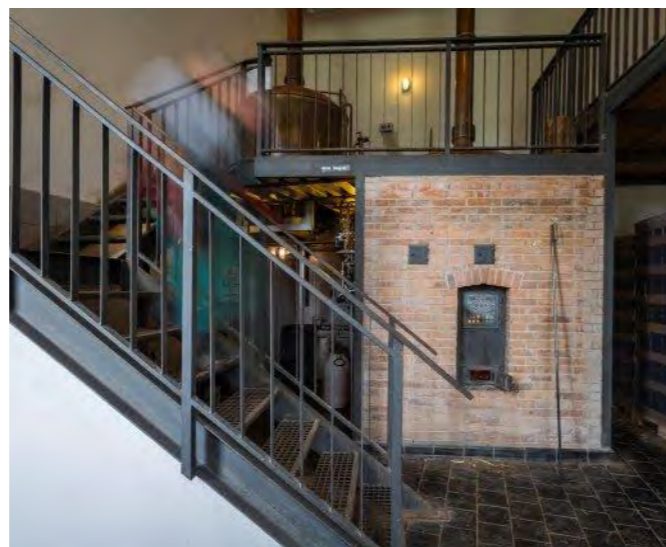
Název:	Pivovar Chříč s. r. o.
Rok založení:	2009, začátek podnikání v roce 2015
Sídlo:	Chříč
Předmět podnikání:	výroba piva (ležáky, sezónní speciály, svrchně kvašená piva), sezónní provoz bistra, provoz vlastního e-shopu, provoz pivovarské prodejny v Praze - pCH!
Počet zaměstnanců:	46
Cílové skupiny zaměstnanců:	zdravotně postižení
Odkaz:	www.pivovarchric.cz

Pivovar Chříč na severním Plzeňsku obnovil svou činnost v roce 2015 a v původních prostorách navázal na tradici zaznamenanou od roku 1567. Představuje ojedinělý projekt obnovy památky a jejího navrácení původnímu účelu. Skupina nadšenců objevila v roce 2009 unikátní objekt barokního venkovského pivovaru se sladovnou ve stavu vhodném ke zbourání a založila sdružení Propolis. O aktivitách podniku jsme hovořili s jeho jednatelkou Lenkou Mužičkovou.

Jak se sociální podnik podílí na vytváření komunity?

Tisíce dobrovolnických dní práce a desítky drobných sponzorů postupně pomohly ke vzniku neobyčejného místa setkávání, práce i zábavy. Pivovar u Berounky tak krok za krokem naplňuje svou vizi stát se lokálním kulturním, společenským a vzdělávacím centrem. Kromě dobrovolnických akcí se zde pořádají umělecké, taneční a řemeslné kurzy, letní festivaly nebo tábory pro děti. Pivovar je katalyzátorem obnovy tradičních svátků jako masopust nebo pouť. V barokní sladovně vzniklo netradičně pojaté Muzeum každodennosti, které hravou formou představuje život na vesnici v minulosti. Navazuje výroba na historickou tradici a je v něčem unikátní? Srdcem pivovaru je měděná varna s původní technologií

přímého dřevního otopu pod měděnou mladinovou pánví. Zde vzniká prvotřídní ležák, který je vlajkovou lodí pivovaru. Kromě toho nabízí pivovar také sezónní speciály a svrchně kvašená piva. Pivo zde zraje na otevřených spilkách a není znehodnoceno filtrací ani pasterizací. Pivovar zaváží sudové pivo vybraným podnikům v Praze, Plzni a v okolním regionu, k dostání je též v pivovaru i s možností prohlídky.

Většinou jde o kluky, které jejich rodiče dali do dětského domova záhy potom, co se přišlo na jejich postižení, které vlastně není nikterak velké, ale které stačilo na to, aby je vyřadilo z života mezi námi „normálními“ lidmi. Náš projekt se je snaží alespoň z části vrátit tam, kam patří.

různých akcí pivovar dlouhodobě podporuje místní Základní školu Pivoňka, kterou pomáhal zřídit a nyní například i vaří obědy pro žáky a pedagogy. A samozřejmě fandíme i „blízkým“ dodavatelům a odběratelům!

Pivovar kromě skvělého piva dává práci i lidem s různými znevýhodněními, jak to funguje?

Už od počátku bylo jedním z motivů zakladatelů zřídit zde chráněnou dílnu – malou řemeslnou firmu, zaměstnávající několik lidí s mentálním postižením. V současné době u nás pracuje 11 kluků z nedalekého „Domova Domino“ v Zavidově. Většinou jde o kluky, které jejich rodiče dali do dětského domova záhy potom, co se přišlo na jejich postižení, které vlastně není nikterak velké, ale které stačilo na to, aby je vyřadilo z života mezi námi „normálními“ lidmi. Náš projekt se je snaží alespoň z části vrátit tam, kam patří. Dalších více než 30 zaměstnanců má tělesný nebo jiný hendikep a pracují jako řidiči, kuchařky, obsluha bistra... nejpočetnější je pivovarská chasa. Všichni zaměstnanci se svým unikátním způsobem podílejí na chodu a směřování podniku a mají za to od nás plnou úctu a podporu.

Pivovar se stal nejen významným zaměstnavatelem, ale rozvíjí i další aktivity v Chříči. Jaké?

Kromě již zmíněného zaměstnávání místních a organizace

Ekologičnost a udržitelnost provozu jsou důležitými aspekty sociálního podnikání, jak je naplňujete v pivovaru?

Pivovar nevznikl na zelené louce, ale využíváme objekty bývalého pivovaru v Chříči. Provoz byl zrušen v roce 1939 a obnoven na jaře 2015. Rozloha technických budov, které byly obnoveny k využívání (brownfields), je cca 0,2 ha. V pivovaru dbáme velmi výrazně na ekologičnost a udržitelnost celého provozu. Máme zde unikátní varnou technologii využívající biomasu (palivové dříví) pro otop pod pivovarskými kotli. Dřevo na topení získáváme navíc z části z vlastního lesa. Předehřev teplé vody na 58 °C je realizován solárními kolektory a máme v provozu zavedenu rekuperaci odpadního tepla z chladicího systému. Při výrobě vznikají i další suroviny, které je možné dále využít a zpracovat. Pivovarské mláto jako odpadní surovina z vaření piva se distribuuje mezi několik místních odběratelů – chovatelé, rybáři, myslivci, a také jím krmíme chov vlastních pivovarských prasat. Pytle od sladu jsou využívány jako pytle do odpadkových košů a také je přešíváme na odnosné tašky na pivo. Pivovar má i vlastní čističku vody, vlastní studnu a již zmíněný les.

FUTURUM F

Název: **Futurum F s. r. o.**

Rok založení: **2014**

Sídlo: **Tábor**

Předmět podnikání: **provoz bistra (nabídka snídaní, svačin, lehkých obědů, baget, salátů), cateringové služby (obložené mísy, saláty, studený i teplý raut), výroba baget (výroba Smyslůplných baget hlavně pro studenty středních škol), zahradnické a úklidové služby (sečení trávy, úklid veřejného prostranství, úklid společných prostor v bytových domech)**

Počet zaměstnanců: **25**

Cílové skupiny zaměstnanců: **osoby s duševními potížemi**

Odkaz: **www.futurumf.cz**

Sociální firma Futurum F vznikla v roce 2014 osamostatněním původních chráněných dílen, které byly součástí spolku FOKUS Tábor. Jejich prvotním smyslem bylo zejména vytvořit prostor pro pracovní rehabilitaci lidí s duševním onemocněním. „Na výkon a ekonomickou soběstačnost se v té době vzhledem k 100 % dotační podpoře moc nehledělo. Po vzniku zákona o sociálních službách a po změně zákona o zaměstnanosti se tyto podmínky výrazně změnilly a bylo jasné, že nastal čas na reorganizaci,“ vysvětluje projektová manažerka Radka Rybáková vznik sociálního podniku.

Můžete představit aktivity vašeho sociálního podniku?

Podnikáme ve dvou oblastech. Nabízíme úklidové a základní zahradnické práce a dále podnikáme v gastronomii. Úklidové služby směřují hlavně k společenstvím vlastníků, kdy uklízíme společné prostory bytových domů. Pro město Tábor zajišťujeme úklidy sportovišť a veřejných prostor. Od jara do podzimu máme zakázky na údržbu travnatých ploch a venkovních areálů místních firem. Gastronomické služby směřují hlavně ke studentům. Už řadu let vozíme na všechny tábořské střední školy sortiment obložených housek, baget a salátů ke svačině. Velkým šokem pro nás bylo uzavření škol

během Covidu. To jsme opravdu nečekali. Naštěstí už dříve jsme začali v malé míře nabízet obědové menu v našem bistro. Otevřeli jsme tedy hladové okno a sice s nízkými tržbami, ale zvládli jsme i toto kritické období. Mimo to nabízíme catering a celé léto vaříme obědy pro příměstské tábory.

Jak se odlišujete od konkurence?

Děláme vždy maximum pro to, aby byli naši zákazníci spokojeni.

Hledáme řešení, záleží nám na tom, aby vše klaplo. Zároveň se snažíme brát také ohled na limity našich pracovníků a komunikovat to zákazníkům. Díky tomu, že jsme otevření a vstřícní, se nám zákazníci vrací a často nás doporučí dalším.

Koho váš sociální podnik zaměstnává?

Naši pracovníci jsou báječní lidé. Momentálně je nás 25. Provozní vedoucí jsou kouzelníci. Jinak nevím, jak je možné, že zvládnou udělat tolik práce, každodenní organizaci provozů a ještě se u toho usmívají. Pracovníci v provozech jsou neuvěřitelní. Každý se potýká s nějakými potížemi. Většinou jsou to potíže v oblasti duševního zdraví. Přes klacky, které jim často jejich nemoc hází pod nohy, ráno vstanou a jdou do práce. Úspěch firmy je jejich úspěchem.

Jak si budujete vztahy se zákazníky?

Našimi zákazníky jsou jak soukromé osoby, tak firmy. Na počet největší zákaznickou skupinou jsou mladí studenti. Tam je navázání vztahů snadné – přes dobré jídlo. Důležitým zákazníkem je ale pro nás také město Tábor, a to buď přímo a nebo prostřednictvím svých příspěvkových organizací. Zde se jedná především o úklidové práce, ale také catering na zasedání Rady města a podobně. Tábor je malé město a my žijeme hodně propojeně s komunitou. To nám dává velkou příležitost využívat v podnikání osobní a pracovní vztahy a spolupracovat s místními organizacemi, podniky, samosprávou.

Na co jste hrdí?

Jsem hrdá na všechny pracovníky naší firmy, že zvládají svou práci, a přestože podmínky, které jim nabízíme, nejsou nikterak speciální, zůstávají s námi a záleží jim na tom, aby firma fungovala. Jsem hrdá na to, že přes zdravotní potíže, které každý má, a přes stigma, které si s sebou nese, poskytujeme profesionální a kvalitní produkty a služby, které nám dělají dobrou reklamu. Jsem hrdá na to, že i přes krizová období je naše firma stále finančně zdravá a i když není zrovna „fotogenická“, nemá úplně nejlepší PR a ani není nijak

originální, plní naprosto a bezvýtku své poslání – vytváření pracovních příležitostí pro lidi se zdravotním znevýhodněním.

Čelíte ve vašem sociálním podnikání nějakým potížím?

Potýkáme se s nedostatkem pracovníků. Ti, které máme, dělají, co mohou. Práce je ale stále víc a tato doba je typická tím, že „nejsou lidi“. A spíš než bychom si vybírali, kudy půjdeme, často jsme vlečeni okolnostmi, naštěstí stále tam, kam chceme.

Máte nějaké doporučení pro ty, kdo by chtěli začít sociálně podnikat?

Obecná poučka zní – dobře zpracovaný business plán, finanční analýza, strategický plán, SWOT analýza, analýza rizik, průzkum trhu... ale hlavně vám to musí dávat smysl. Je důležité nejen, aby se to líbilo vám, musí se to líbit i zákazníkům. Musíte mít někoho, kdo to zvládne udělat. A chce to pevné nervy a určitě nějaké peníze do začátku. A nebojte se zeptat. Pošlete svoje nadšení dál a získejte pro svoje podnikání podporu. Držíme palce!!!

Přes klacky, které jim často jejich nemoc hází pod nohy, ráno vstanou a jdou do práce. Úspěch firmy je jejich úspěchem.

Jihovýchod

Území regionu je tvořeno Jihomoravským krajem a krajem Vysočina. Zahrnuje 12 okresů. Velká část regionu je situována na rozlehlé Českomoravské vrchovině, v jižní části republiky sousedí s Rakouskem a Slovenskem. Pro region Jihovýchod je typickým odvětvím hospodářství, zemědělstvím a lesnictvím.

Celý region Jihovýchod má značně vyvinutou infrastrukturu. Přestože Kraj Vysočina není průmyslovou oblastí republiky, prochází jím dopravní tepna České republiky – dálnice D1, spojující dvě naše největší města - Prahu a Brno.

S vyvinutou infrastrukturou je spojen i rozvoj cestovního ruchu. V regionu Jihovýchod se nacházejí významné přírodní lokality.

Region Jihovýchod můžeme zařadit mezi regiony s nízkou dynamikou růstu, což je způsobeno složením regionu ze dvou odlišně rozvinutých krajů – Jihomoravský kraj se na rozdíl od kraje Vysočina dynamicky rozvíjí.

HDP na obyvatele v regionu Jihovýchod v roce 2020 vykazoval 92,7 % průměrné úrovně HDP na obyvatele České republiky. To řadí tento region na 2. místo v rámci ČR.

Rozloha: 13 982 km²

Počet obyvatel: 1,69 mil.

Nezaměstnanost: Kraj Vysočina: 2,47%, Jihomoravský kraj: 3,66%

ANAVY

Název:	Anavy
Rok založení:	2008
Sídlo:	Rosice
Předmět podnikání:	výroba látkových plen převážně z recyklované příze, výroba produktů pro osobní hygienu, doplňky k přebalování
Počet zaměstnanců:	4
Cílové skupiny zaměstnanců:	rodiče malých dětí
Odkaz:	www.anavy.cz

Historie sociálního podniku Anavy začala těhotenstvím Ivana Filipovičové. Mladá maminka se rozhodla své dceři místo jednorázových plen dávat látkové. A protože ji sortiment látkových plen příliš neoslovil, rozhodla se, že si je ušije sama podle vlastního stříhu. Plenky postupně vyzkoušely děti Ivaniných kamarádek a později o ně začal být zájem na internetu. Ivana Filipovičová proto vyřídila všechny formality a značka Anavy začala oficiálně existovat. V roce 2019 oslavila 10. narozeniny a v roce 2020 se oficiálně přihlásila k sociálnímu podnikání, i když jeho principy naplňuje již od počátku.

„Principy a definice sociálního podniku jsou nám vlastní od samého začátku našeho podnikání. Vlastně bychom na základě jiných principů ani podnikat nechtěli, protože jak vyplývá právě i z našich stanovených cílů, naše podnikání musí naplňovat etické, kvalitativní, environmentální a společensky prospěšné cíle, které velmi blízce korespondují právě s náplní sociálního podniku,“ říká zakladatelka firmy.

Anavy deklaruje dva společensky prospěšné cíle. Prvním z nich je samotný předmět činnosti – výrobou a prodejem látkových plen podnik šetří životní prostředí a pomáhá dětem i jejich

maminkám. K tomu navíc zaměstnává maminky pečující o děti mladší deseti let, které jsou znevýhodněné na trhu práce. Mezi nimi jsou i matky samoživitelky.

Svým zaměstnankyním podnik vychází vstříc třeba zkrácenými úvazky nebo možností vzít si děti s sebou do práce. *„Kratší úvazky ani pobyt dětí na pracovišti nepovažují za problém, pokud je tomu pracoviště přizpůsobeno. Kratší úvazky vyžadují jen trošku jiný systém organizace práce. Pobyt dětí na pracovišti,*

zejména v době online výuky, když byly uzavřené školy, vyžaduje jen trošku prostoru, kterého máme v budově bývalé textilky dost, a nějakou techniku navíc,“ popisuje Ivana Filipovičová. Zaměstnancům je k dispozici individuální psychosociální podpora prostřednictvím odborného pracovníka. V případě jakýchkoli problémů a obtíží mají možnost odborné konzultace se speciálně vyškoleným pracovníkem. Zároveň v Anavy usilují o to, aby se zaměstnanci cítili být součástí dění, a proto jsou pravidelně informováni nejenom o chodu společnosti, o jejím postavení na trhu, úspěších a cílech, ale také jsou přirozeně zapojováni do rozhodování. V praxi se jedná o celofiremní porady, na kterých se diskutují možnosti, varianty, provedení výrobků.

Anavy zaměstnává místní obyvatele. Při výběru nových pracovníků hraje důležitou roli, zda je uchazeč lokálně žijící v blízkosti společnosti. Případná nedostatečná kvalifikace pak není důvodem k nepřijetí, firma je ochotna nového místního pracovníka patřičně doškolit či dovedlat. Naplňování environmentálního principu je patrné už ze samotného předmětu podnikání. *„Kromě výroby látkových plen se zaměřujeme také na osvětu, jinými slovy nerealizujeme ani tak prodejní marketing, jako spíše osvětový marketing s cílem rozšířit povědomí o možnosti nahradit jednorázové pomůcky pratelnými látkovými,“* vysvětluje Ivana Filipovičová. V samotném výrobním procesu firma usiluje o minimální zátěž pro životní prostředí. A to jak ve volbě použitých materiálů, tak například i tím, že nebalí výrobky do žádných přebytečných obalů.

V roce 2019 firma do výroby dětských kalhotových plen a savých jader zavedla nový materiál, a to bambusové froté, ve kterém je běžná polyesterová příze nahrazena přízí vyrobenou z recyklovaného plastu. Jednou plenou se savými jádry se tak zrecyklují dvě plastové lahve. V roce 2020 padlo rozhodnutí změnit dodavatele materiálů tak, aby i další výrobky mohly být šity z látky z příze, která je vyrobena z recyklovaného

plastového odpadu. Tím firma docílila, že cca 80 % výrobního portfolia je vyráběno z látky z recyklované příze.

„Dále v rámci průběžného rozšiřování vyráběného doplňkového sortimentu zavádíme takové výrobky, které jsou v souladu se životním stylem Zero Waste, a podporujeme svou nabídkou a marketingovou komunikací naše zákazníky, aby se nebáli učinit snadné a možné kroky přibližující je k regulaci domácího odpadu,“ doplňuje zakladatelka.

Zákazníkům Anavy nabízí převážně dětské látkové pleny, ale také menstruační vložky a další opakovaně použitelné alternativy k jednorázovým výrobkům. *„Výjimečnost našich produktů spočívá zejména v kvalitě, kompletně české výrobě a v neposlední řadě i v inovativnosti,“* vyjmenovává Ivana Filipovičová přednosti výrobků.

Důkazem kvality je i několikanásobné vítězství v anketě Plenka roku, která se konala mezi lety 2011 – 2016. Převážnou většinu obrátu firmy tvoří velkoobchod, Anavy dodává zboží do celé Evropy i mnoha mimoevropských států. Většina zisku je reinvestována zpět do firmy na další rozvoj sociálního podnikání.

MYJÓMI

Název:	MYJÓMI družstvo invalidů
Rok založení:	2004
Sídlo:	Brno
Předmět podnikání:	provozování ručních automyček, kompletační, balicí, montážní, šicí a pletací práce
Počet zaměstnanců:	přes 500
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se zdravotním znevýhodněním
Odkaz:	www.myjomi.cz

Sociální podnik s nezvyklým názvem MYJÓMI už od roku 2004 pomáhá těm, ke kterým osud nebyl nejmilejší. Zaměstnává osoby se zdravotním znevýhodněním a vytváří jim podmínky pro co nejlepší možné zapojení. Na začátku sociálního podnikání byla ruční myčka, ze které předseda představenstva družstva Petr Horký se svým tehdejším společníkem vytvořili

první chráněnou dílnu. „Od myčky se odvíjí i název družstva, inspirovaný brněnským hantecem, tedy nářečím. Slovní spojení „myjó mi káru“ znamená umývají mi auto, z čehož vznikl název MYJÓMI. To bylo v roce 2014, kdy jsme měli prvních 6 zaměstnanců. Dnes už družstvo zaměstnává více než 500 lidí,“ vysvětluje Petr Horký.

U nás pracují zruční zaměstnanci, kteří mají svoji cenu, odvádějí stoprocentní kvalitu, dovedou si vydělat peníze a přinášejí společnosti benefit.

Kromě ruční automyčky v Brně a nově i v Praze MYJÓMI nabízí hlavně kompletační, balicí, montážní, šicí a pletací práce. Provádí spoustu rozmanitých činností, namátkou od balení dřevité vlny a hoblinové podestýlky pro domácí zvířata přes polepování, balení drogistických a

kosmetických výrobků, setů, vánočních a dárkových balíčků pro firmy, potiskování obalů ink-jet tiskem, pletení ponožek a šití různých výrobků až po kompletace elektrosvazků.

Jak se podařilo rozšířit se z myčky aut na podnik s širokým spektrem činností a pobočkami v několika krajích? „Rozhodli jsme se vsadit na ruční práci s nejvyšší kvalitou,“ říká Petr Horký. Vedle myčky má podnik montážní, kompletační, šicí a pletací dílny v řadě míst republiky. Konkrétně jde o Brno, Pohořelice, Svitavy, Břeclav, Třebíč, Miroslav, Choceň, Rumburk a Prahu.

Cílem je zajistit práci lidem se zdravotním znevýhodněním, kteří pracovat chtějí, ale na běžném trhu práce mají jen malé šance, a zároveň ukázat v praxi, že i člověk s handicapem dokáže odvést kvalitní práci, pokud k tomu má odpovídající podmínky. „Bouráme tím i zažitá stereotypy, podle nichž chráněná dílna nabízí nekvalitní a předražené výrobky, které si zákazníci kupují jen ze soucitu s handicapovanými. Není to pravda, protože u nás pracují zruční zaměstnanci, kteří mají svoji cenu, odvádějí stoprocentní kvalitu, dovedou si vydělat peníze a přinášejí společnosti benefit,“ dodává Horký.

Družstvo se primárně zaměřuje na zaměstnávání osob se zdravotním znevýhodněním a nabízí tak firmám možnosti náhradního plnění. „Status OZP nebo OZZ u nás má standardně více než 90 % zaměstnanců. Pracovní uplatnění tak nacházejí lidé s tělesným, smyslovým, mentálním i kombinovaným znevýhodněním a osoby s duševním onemocněním. Každý tedy má svůj příběh, který dává naší práci o to větší smysl,“ uvádí předseda představenstva.

V MYJÓMI jsou si vědomi specifických potřeb svých zaměstnanců. Bývají například častěji nemocní nebo u lékaře a podle typu svého handicapu nezvládnou úplně všechno, takže je nutné přistupovat ke každému ze zaměstnanců na základě jeho osobních možností a potřeb. To znamená nejenom zkrácené pracovní úvazky, ale třeba i častější

přestávky. „Zaměstnanci musí být na pracovišti spokojení, jinak nedosáhnou stoprocentní kvality odvedené práce. Není to vždy jednoduché, ale výsledky jsou jednoznačně kladné,“ objasňuje přístup podniku k zaměstnancům Petr Horký.

Zákazníky MYJÓMI jsou firmy, ale i běžní lidé z řad veřejnosti. Klientům podnik kromě osobního kontaktu s obchodními zástupci nabízí například přehlednou brožuru s produkty a službami, prezentuje se při různých akcích, na sociálních sítích nebo vydává firemní časopis Život v MYJÓMI, který je v elektronické podobě i na webu, aby si zákazníci mohli udělat prvotní obrázek o firmě. „Máme ale také řadu dlouhodobých klientů, kteří se k nám vracejí právě kvůli kvalitě práce,“ pochvaluje si Petr Horký.

MYJÓMI spolupracuje s dalšími sociálními podniky, například s pražirnou kávy Naturpark 12, se kterou se podílí na různých akcích, ale také si vzájemně nabízí některé produkty na svých e-shopech. Vedle toho odebírá krabičky a polygrafické výrobky od sociálního podniku A-Aska grafik. Současně je družstvo členem organizací jako například Asociace zaměstnavatelů zdravotně postižených ČR nebo Svaz českých a moravských výrobních družstev. Protože zaměstnává i klienty domovů a podobných sociálních zařízení, spolupracuje s organizacemi zajišťujícími sociální rehabilitaci, které zaměstnancům poskytují osobní asistenci nebo psychosociální poradenství. Součinnost se týká i veřejné správy na úrovni krajských a obecních samospráv nebo úřadů práce v místech poboček podniku.

FOVY

Název:	FOVY s. r. o.
Rok založení:	2014
Sídlo:	Havlíčkův Brod
Předmět podnikání:	podpora lidí s duševním onemocněním i jinými handicapy, vedení dobrovolnických center, provozování Centra pro duševní zdraví, podpora v rámci chráněného bydlení, podpora v zaměstnání, služby pro lidi s mentálním či kombinovaným postižením
Počet zaměstnanců:	171 (87 % se zdravotním postižením)
Cílové skupiny zaměstnanců:	zdravotní a duševní onemocnění
Odkaz:	www.fokusvysocina.cz

Sociální podnik FOVY vznikl jako samostatný právní subjekt v roce 2014, a to oddělením hospodářské činnosti z mateřské organizace FOKUS Vysočina, z. ú. Dá se říci, že podnik FOVY se vyvíjel řadu let ze sociálních služeb, přes chráněné dílny až k dnešní podobě podniku, který se snaží naplňovat principy sociálního podnikání. Představila nám její jednatelka Anna Šimonová.

Můžete představit jednotlivé provozy FOVY?

V současné době má sociální podnik FOVY s. r. o. 7 provozů ve 4 městech na Vysočině a v Pardubickém kraji. Rukodělné dílny v Pelhřimově a Havlíčkově Brodě se zaměřují na keramickou výrobu, šití a kompletační činnost. Lesní četa v Havlíčkově Brodě zajišťuje lesní, stavební a kompletační práce. V Chotěboři provozujeme prádelnu a šicí dílnu. A součástí společnosti je i gastro komplex Čistá duše, který má nyní tři spolupracující články – kráček a bistro v Havlíčkově Brodě a cukrárnu v Hlinsku. Sladké i slané pochutiny si vyrábíme sami.

V čem se vaše služby a produkty odlišují od konkurence?

V gastronomii se orientujeme na domácí recepty, poctivost výrobků, ve službách zase na kvalitu odvedené práce nebo

na zakázky, které jsou malého rozsahu a pro větší firmy proto méně zajímavé. Co však vidím jako spojující prvek, je ochota vyjít vstříc místním firmám a lidem z regionu.

Kdo jsou vaši zaměstnanci?

Ve FOVY najdou uplatnění lidé se zdravotním postižením, kteří mají zájem pracovat a zároveň mají ambice rozšířit si své znalosti a dovednosti. Velkou část zaměstnanců tvoří lidé se zkušeností s duševním onemocněním, protože jim dokážeme nabídnout adekvátní podporu při vstupu do zaměstnání a kolektiv ve FOVY je srdečně přijímá a vytváří

příjemné prostředí. Aktuálně pracuje v sociálním podniku 171 zaměstnanců, přepočtený stav je 94,35. Podíl zaměstnanců se zdravotním postižením je 87 %.

Jak navazujete vztahy se zákazníky?

Našimi zákazníky jsou především firmy s produkcí v daném regionu a veřejná správa nebo jí zřizované organizace. Na jednotlivce se zaměřujeme v oblasti gastronomie a v keramice. Také je tato činnost asi nejvíce viditelná a známá mezi veřejností a je to pro nás reklama. Z pohledu obratu tvoří jednotlivci minimální část, zhruba 10 %. Proto se více zaměřujeme na firemní zákazníky. Oslovujeme je přímo s naší nabídkou nebo je získáváme tak, že naše služby doporučí společný partner.

S jakými partnerskými organizacemi spolupracujete?

Spolupráci vnímáme jako velmi důležitou. Jednak je to podstata samotného sociálního podnikání a jednak je to nezbytné pro fungování našeho podniku. Jsme členy TESSEA ČR, MASEK, které působí v regionech Hlinecko, Chotěbořsko a Pelhřimovsko. I v rámci sociálních podniků na Vysočině máme spolek, jehož cílem je propagace sociální ekonomiky, sdílení zkušeností a propagace činnosti a produktů jednotlivých podniků. Podstatná je i spolupráce s městy, která nám zadávají zakázky z oblasti údržby zeleně nebo přinášejí podněty na nové zakázky.

Jakých úspěchů se vám podařilo v sociálním podnikání dosáhnout?

Podařilo se nám vytvořit portfolio vlastních produktů, a to v oblasti cukrářské výroby a výroby lahůdek. Máme nezaměnitelnou užžitnou keramiku, která si našla své stálé odběratele. Máme nadbytek zakázek v oblasti lesnických prací. Ale čeho si s kolegy nejvíce ceníme je, že jsme od roku 2015 zdvojnásobili počet pracovních míst pro lidi s různým zdravotním znevýhodněním, nabídli jim možnost pracovat.

Je něco, na čem je ještě potřeba zapracovat?

Je řada věcí, která se nám nepodařila nebo ještě nedaří, ale aspoň víme, co můžeme zlepšovat. V současné době se zaměřujeme na zvýšení podpory novým zaměstnancům, obnovu technického vybavení některých provozů – především prádelny a lesní čety. Také bych ráda zvýšila povědomí o sociálním podnikání a jeho přínosu v regionu, kde působíme, a získala další partnery z oblasti byznysu.

Co byste vzkázali začínajícím sociálním podnikatelům?

Nemám žádnou univerzální radu. Každý si může plnit své sny podle své chuti a možností. A pokud se někdo rozhodne pro sociální podnikání, ať zváží, proč to chce dělat. A pokud přeci jenom zvolí tuto cestu, pak jsem přesvědčena, že odměnou mu bude smysluplnost jeho jednání, protože svým podnikáním bude přinášet radost a užitek druhým.

SOCIÁLNÍ PODNIK JASAN

Název:	Sociální podnik Jasan s. r. o.
Rok založení:	2019
Sídlo:	Příkazy
Předmět podnikání:	ekologické zemědělství, zpracování rostlinné výroby
Počet zaměstnanců:	5
Cílové skupiny zaměstnanců:	55+, (OZP)
Odkaz:	www.spjasan.cz

Renata Jandová a Jiří Hřivna, zakladatelé a jednatelé Sociálního podniku Jasan s. r. o., vyrůstali oba na vesnicích nedaleko Olomouce. Ačkoli neměli dříve velké zkušenosti se zemědělstvím či prací s lidmi s postižením, cesty osudu je zavedly do Camphillu na Soutoku, kde strávili jeden, respektive dva roky. Absolventi stavebního inženýrství a uměnovědných studií začínali jako vychovatelé v chráněném bydlení. Tamější způsob života a hospodaření i celý camphillský koncept jim natolik učaroval, že se rozhodli založit něco obdobného doma na Moravě.

Od počátku tak plánovali envirosociální podnik (sociální farmu) jako celek. Koneckonců si slovní spojení vetkli do oficiálního názvu organizace. Logicky v ní spojují všechny čtyři pilíře sociálního podnikání. Zelinářství i chov hospodářských zvířat podléhají zásadám ekologického zemědělství a naplňují tak environmentální prvek. Ten je doplněn o sázení extenzivních mezí, biokoridorů a agrolesnických ekosystémů složených ze stromů, keřů a bylin a původních odrůd typických pro region jižní Moravy. V areálu zachytávají dešťovou vodu ze střech a následně ji používají k zalévání a prvotnímu čištění zeleniny. Na farmě dále najdeme na padesát slepic vynesných z

velkochovů, drobný skot, 2 canisterapeutické psy a 4 kočky. Ochrana životního prostředí bere pracovní tým do důsledků, když minimalizují tvorbu odpadu, šetří obalovým materiálem, nakupují šetrné spotřebiče, ekodrogerii a omezují papírovou administrativu.

Na environmentální prvek navazuje místní prospěch. Velmi důležitá je spolupráce s okolními obcemi, zemědělci, myslivci, lokálními dodavateli i odběrateli. Produkty se ke konzumentovi dostávají napřímo přes scuk.cz, v podílech pro zeměpisně blízkou komunitu podporující zemědělství v Brně a okolí Velkých Hostěrádek, v kamenných prodejnách v Brně a Olomouci, na farmářských trzích a na e-shopu farmy.

Nesmíme zapomenout na využívání ekonomických zdrojů. Podnik byl nastartován díky podpoře Operačního programu zaměstnanost Evropského sociálního fondu, ale záhy se staly klíčovými příjmy z vlastní činnosti. Jí momentálně jsou, kromě pěstování zeleniny a prodeje vajec, výroba produktů ve vlastní certifikované zpracovně: džemy, povidla, sirupy, pomazánky, pesta, chutney a další laskominy a jejich prodej. A v neposlední řadě pořádání vzdělávacích akcí pro širokou veřejnost hlavně

Práce je lidem přizpůsobená na míru jejich potřebám a dovednostem, baví je a dává jim smysl.

ve spolupráci s Farmářskou školou Jiřího Prachaře a Ekofarmou PRO-BIO. Farmáři mohou tento zisk z většiny reinvestovat do rozvoje hospodářství a do plnění společensky prospěšných cílů.

Kromě již zmíněných přínosů sociálního podniku se zaměříme na ten klíčový, který stojí v jeho základu, a to je prospěch společenský. Spočívá jako u ostatních organizací představených v této publikaci v zaměstnávání lidí, kteří by si kvůli svému hendikepu hledali práci jinde s velkými obtížemi a často ji dlouhodobě nezvládnou bez psychosociální podpory a individuálního přístupu zaměstnavatelů.

I když jsou Renáta a Jiří přátelští, dohlíží na pořádek a řád a chtějí, aby se zaměstnanci posouvali dál a brali svou roli odpovědně. Což je snazší díky tomu, že práce je lidem přizpůsobená na míru jejich potřebám a dovednostem, baví

je a dává jim smysl. V sociálním podniku Jasan své pracovní místo zatím našli lidé, kteří překročili hranici 55 let věku a dále lidé se zdravotním znevýhodněním. I tito zaměstnanci jsou zasvěceni do chodu farmy, jsou informováni o výsledcích hospodaření a podílí se na dalším plánování.

„Činnosti v Jasanu jsou různorodé. Přes ekologické zemědělství a zpracování faremní produkce se zabýváme také sázením stromů a chovem menších hospodářských zvířat, která máme spíš pro radost, než ‚ekonomický‘ užitek.“ (Z webu spjasan.cz)
Od založení Sociálního podniku Jasan uběhla tři léta a společnost se etablovala mezi krásné příklady českého sociálního podnikání. Za tu dobu vznikla mnohá přátelství, rozvinul se vztah zaměstnanců k sobě navzájem i k přírodě, vybuodovala úcta k rostlinám, zvířatům, k půdě a Zemi jako takové. Držíme palce do dalších let!

EKOVSOCINA

Název:	EKOVSOCINA s. r. o.
Rok založení:	2015
Sídlo:	Baliny
Předmět podnikání:	zahradnické a krajinářské práce, dřevovýroba - zakázkové truhlářství, zemní a stavební práce, pilařská výroba, maloobchod
Počet zaměstnanců:	15 (z toho 9 OZP)
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se zdravotním postižením
Odkaz:	www.ekovsocina.cz

Sociální podnik Ekovsocina, který již podle názvu dbá o udržitelné a zdravé životní prostředí, má sídlo v malé obci Baliny, nedaleko Velkého Meziříčí. A ne nadarmo má jako motto na své facebookové stránce napsáno „Lidé a příroda na Vysočině“.

Firmě se dlouhodobě daří propojovat pomoc lidem se zdravotním znevýhodněním tím, že jim dává důstojnou práci, s péčí o krajinu a přírodu. Environmentální důrazy i cit pro přírodu jako celek jsou ve firmě velmi důležité. Pracovní tým se proto podílí na ohleduplných krajinářských a zahradnických pracích, na dřevovýrobě, pilařské výrobě, vybraných zemních a stavebních pracích, nabízí řez ovocných dřevin a další služby. Společně dělají pestrý a zelenější svět, protože, jak uvádí na webu, „rozmanitost je to, co dělá náš život zajímavější“.

A tak budují zahrady, včetně školních a přírodních, udržují stávající, starají se o veřejnou zeleň a obecně se zaměřují na vysokou biodiverzitu. Zahrady umí nejen realizovat, ale také naplánovat podle přání zákazníka. Např. přírodě blízká zahrada může být zcela ušita na míru osobnosti majitele, ať už je mu nebo jí bližší divočina, park, nebo volná louka. Vše je chystáno

s respektem k místním podmínkám, původním rostlinným druhům i přírodě jako takové. Nesmí se zapomenout na létavý ani půdní hmyz, ptáky a další živočichy.

V Ekovsocině nemyslí jen na přírodu, ale i na dobré pracovní podmínky všech zaměstnanců. Důležitá je společná domluva a dobré mezilidské vztahy, práce bez stresu, dostatek podpory a porozumění v případě potřeby. Zaměstnancům vyhovuje, že je

práce rozmanitá, ve volném venkovním prostoru, mimo ruch velkoměsta. Díky tomu, že firma zaměstnává víc než 50 % lidí se zdravotním postižením a je uznaným zaměstnavatelem na chráněném trhu práce, může nabízet jiným firmám náhradní plnění.

Sociální podnik projevuje svůj velký přesah do ochrany životního prostředí také úzkou spoluprací s obecně prospěšnou společností Chaloupky, která stála u zrodu environmentálního vzdělávání v České republice. Pro ně, další střediska ekologické výchovy, školy i zájemce z široké veřejnosti vyrábí didaktické a metodické pomůcky pro výuku v přírodě, hmyzí hotely,

vyvýšené záhony, ptačí budky a jiný dřevěný mobiliář. K dostání jsou na e-shopu Ekovsociny.

Úspěchy a odbornost nakonec neoceňuje jen zákazník či zaměstnanec. Již podruhé totiž společnost uspěla v grantovém programu ČSOB Start it social! Poprvé získali finanční podporu na rekonstrukci truhlárny, kterou zkombinovali s darem od Nadace Via, a zlepšili pracovní prostředí v truhlárně – pořídili centrální odsávání prachu a hoblin. Letos Ekovsocina jako jeden z vítězných sociálních podniků využije finanční podporu na zakoupení briketovacího lisu pro zpracování odpadu z truhlářské a pilařské výroby na topné brikety. Promění tak vlastní odpad na surovinu a přiblíží se ideálu cirkulární ekonomiky.

Otázky pro jednatele Marka Holemáře:

V názvu firmy sice slyšíme název vašeho působiště Vysočina, ale do jakých krajů jste ochotni se svým sociálním podnikem dojet? Od Karlových Varů až do Ostravy?

Jako sociální podnik, který dbá na principy sociálního podnikání, dáváme přednost místním zákazníkům. Svoje služby realizujeme téměř výhradně v Kraji Vysočina, výjimečně i v Jihomoravském kraji. Myslím, že je to tak i správné i výhodné, když místní zákazníci dávají práci místním lidem. Navíc jezdit z Vysočiny dělat zahradu do Ostravy nedává žádný smysl.

Kolik školních zahrad ročně odhadem realizujete? Kolik lidí má zájem vybudovat zahradu v přírodním duchu?

Zájem o naše služby dlouhodobě převyšuje naše možnosti. Jsme malá firma a navíc období, kdy lze úspěšně zakládat zcela nové zahrady, je omezené na jaro a podzim. V minulých letech jsme obvykle zvládali dvě nové zahrady ročně a k tomu menší úpravy těch stávajících. V letošním roce 2022 jsme navýšili naši kapacitu zahradnických prací a máme naplánované čtyři kompletní nové realizace. K tomu řada menších úprav, realizace náhradních výsadeb, letní údržby zeleně. Naše zaměření je však mnohem širší než jenom zahradnické práce.

Střední Morava

Území regionu je tvořeno Olomouckým a Zlínským krajem. Má 9 okresů. Region na severu hraničí s Polskem a na východě se Slovenskem.

Region Střední Moravy je regionem značně různorodým. Na Severu se rozprostírá pohoří Jeseníků, na východě část pohoří Beskyd. Tyto oblasti jsou hospodářsky nejméně rozvinuté, zato ale turisticky více exponované. Nejvíce průmyslu je soustředěno v okolí krajských měst Olomouce a Zlína.

V Zlínském kraji jsou také léčivé prameny nebo rozlehlé vinice na prosluněných stráních Slovácka. V Olomouckém kraji je úrodná a půvabná oblast rozkládající se převážně podél řeky Moravy nazývána již od 16. století Haná. Vyznačuje se bohatými kulturními tradicemi a folklorem.

HDP na obyvatele v regionu Střední Morava v roce 2020 vykazoval 81,8 % průměrné úrovně HDP na obyvatele České republiky.

Rozloha: 9 234 km²

Počet obyvatel: 1,20 mil.

Nezaměstnanost: Olomoucký kraj: 2,98%, Zlínský kraj: 2,4%

SPOLEK ABILITY

Název:	Spolek Ability
Rok založení:	2015
Sídlo:	Olomouc
Předmět podnikání:	poradenské služby pro občany a neziskové organizace, propagace a poradenství v sociálním podnikání, integrační podpora, chráněné bydlení, vzdělávání v environmentální oblasti
Počet zaměstnanců:	5 (z toho 2 osoby se znevýhodněním)
Cílové skupiny zaměstnanců:	převážně osoby s tělesným postižením a osoby pečující o osobu blízkou
Odkaz:	www.abilityspolek.cz

Spolek Ability vznikl v roce 2015 a několik let čekal na vhodnou chvíli, aby se pustil do realizace projektů. V roce 2020 přišly nové příležitosti, nová energie a nápady. A s nimi řada nových aktivit. Všechny projekty mají společné pojítko, a tím je jejich sociální rozměr a dopad. Spolek nabízí poradenské služby pro občany a neziskové organizace, dále se věnuje propagaci sociálního podnikání, poradenství v sociálním podnikání, integrační podpoře, chráněnému bydlení a vzdělávání v environmentální oblasti. Významnou aktivitou je i kulturní projekt se sociálním přesahem Zastavit čas.

Spolek podporuje a zaměstnává znevýhodněné osoby, zejména osoby s tělesným postižením a osoby pečující o osobu blízkou. Své vzdělávací, informační, integrační a propagační aktivity zaměřuje na podporu všech znevýhodněných osob ve společnosti. Pro své zaměstnance vytváří kvalitní pracovní podmínky, poskytuje jim bezbariérové prostory, možnost odborného růstu a zvyšování kvalifikace.

Spolek Ability při své činnosti zohledňuje environmentální aspekty. Využívá lokální zdroje, upřednostňuje prvky cirkulární ekonomiky, jeho členové cestují ekologicky. Přednostně nabízí

své služby v oblasti Olomouckého kraje a sousedních krajů. Přijímá zaměstnance z řad znevýhodněných osob z místních uchazečů. Vstupuje do lokálních iniciativ a partnerství, zejména s místní samosprávou a neziskovými a subjekty.

Ability nabízí školení, kurzy a individuální konzultace vedoucí k předcházení problémům na pracovišti, fluktuaci, špatným vztahům a špatné komunikaci. U znevýhodněných osob se zaměřuje na jejich potenciál a individuální potřeby. Poskytuje

jak individuální, tak firemní mentoring v oblasti integrační práce a nastavení integrační podpory v sociálních podnicích. A právě na integrační podporu jsou ve Spolku Ability specialisté.

Spolek Ability v rámci těchto aktivit vytváří systém podpory, nastavuje zakotvení této aktivity do firemních dokumentů a procesů, realizuje přímou podporu a vyhodnocuje výsledky této práce. Integrační podpora se provádí formou integrační práce v sociálních podnicích, odborně, metodicky a plánovaně.

Další oblastí, ve které je spolek aktivní, je pomoc začínajícím sociálním podnikatelům. „Chcete sociálně podnikat? Nevíte, jak začít? Pokud máte zájem zaměstnat znevýhodněné zaměstnance, tak je to skvělé rozhodnutí. Sami jsme tím prošli

Integrační podpora se provádí formou integrační práce v sociálních podnicích, odborně, metodicky a plánovaně.

a rádi poradíme v oblasti výběru zaměstnanců, práce s nimi, založením sociálního podniku apod. Ukážeme vám příklady dobré praxe. Máme osobní zkušenosti s tímto oborem a známe řadu sociálních podniků, které řadu let úspěšně fungují. Jsme připraveni vám poradit s vašimi společensky prospěšnými projekty,“ uvádí Spolek Ability na svém webu.

Do budoucna spolek připravuje projekt chráněného bydlení, který nabídne osobám se zdravotním postižením bezbariérové bydlení, osobní asistenci a potřebné sociální služby.

Organizace se angažuje i v sociálně - kulturní oblasti. Podílí se na vzniku pořadu Zastavit čas. Jedná se o komponovaný pořad fotografa Prof. Jindřicha Štreita o sociálních tématech, proložený písničkami olomouckého folkového písničkáře

Nosláva. Část z výtěžku projektu Zastavit čas putuje na podporu sociálního podniku Přirozenou cestou, který zaměstnává osoby s tělesným postižením.

Otázky pro člena představenstva Stanislava Hyráka:

Jak řešíte marketing? Jak navazujete vztahy se zákazníky?

Propagaci a marketing řešíme především na bázi osobních kontaktů, ohlasů ze seminářů, školení a pořadů. Dále samozřejmě využíváme sociální sítě. Máme dva typy zákazníků, jedna skupina jsou sociální podnikatelé, kteří mají zájem o nastavení a vedení integrační podpory pro své zaměstnance. Do této skupiny patří také organizace, které mají zájem o realizaci seminářů a školení. Druhou skupinou zákazníků jsou lidé, kteří navštěvují naše kulturně sociální akce, které uvádíme celoročně po celé ČR. Vztahy navazujeme opět na osobní bázi a na základě referencí.

Co se vám za dobu fungování sociálního podniku podařilo?

Jako servisní organizace máme dostatek zájmu o naše poradenství a integrační podporu, a to považujeme za úspěch. Jako realizátoři kulturně sociálních komponovaných pořadů jsme velmi rádi za pozitivní ohlas na naše pořady.

Potýkáte se s nějakými překážkami?

Potýkáme se s vnějšími překážkami, jako všichni ostatní. Věříme, že se sociální podnikání více etabluje, jak legislativně, tak společensky, a přinese to stabilnější podnikatelsko-sociální prostředí. V rozkolísané době se nám nedaří získat vhodné prostory pro semináře a školení a máme to jako cíl pro rok 2023.

Co byste vzkázali začínajícím sociálním podnikatelům?

Aby si byli jistí svojí motivací a aby se více poučili z chyb druhých a méně ze svých.

1. VALAŠSKÁ DÍLNA

Název:	1. VALAŠSKÁ DÍLNA s. r. o.
Rok založení:	2013
Sídlo:	Valašské Meziříčí
Předmět podnikání:	rozvoz obědů, poskytování úklidových služeb (pro domácnosti i firmy), provoz prádelny (praní, žehlení, mandlování), údržba zahrad (sekání trávy, hrabání listí, čištění prostranství, odvoz odpadů), čištění interiéru vozidel (mytí, vysávání, leštění), provozování obchodu se secondhandovým zbožím, ruční výroba čokoládových pralinek, zakázková šicí dílna
Počet zaměstnanců:	65 (z toho 58 se zdravotním znevýhodněním)
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se zdravotním znevýhodněním
Odkaz:	www.1valasskadilna.cz

1. VALAŠSKÁ DÍLNA s. r. o. působí na trhu již od roku 2013. V tomto roce vznikl podnik PALOMINO, který reagoval na potřeby místních obyvatel ohledně dovozu obědů a poskytování služeb, především úklidu. V listopadu téhož roku byl otevřen první obchod Na ramínku se secondhandovým zbožím nejvyšší kvality.

V roce 2018 vzniklo středisko Pralinky s příběhem, kde vyrábí

lidé s hendikepy originální čokoládové potěšení. V roce 2020 se podnik Na ramínku rozšířil o šicí dílnu, kde švadleny šijí výrobky dle přání zákazníka a firemní dárky. Důraz je kladen hlavně na region a místní tradice. Dále je v provozu obchod, který se doplnil těmito výrobky.

Sociální podnik PALOMINO nabízí své služby firmám, společným vlastníkům bytových jednotek, bytovým družstvům, správcovským firmám, obyvatelům rodinných domů a bytů, zdravotnickým zařízením, městským i obecním úřadům a dalším subjektům a také občanům Valašského Meziříčí, Rožnova pod Radhoštěm a okolí. Spektrum služeb je široké, od úklidu přes údržbu venkovních prostor až po praní prádla, rozvoz obědů, dovoz nákupů či doprovod k lékaři. Ve výrobě pralinek vzniká čokoládové potěšení pro všechny mlsouny. Pralinky s příběhem jsou vyrobeny z poctivé čokolády obsahující 64 % kaka a na výběr je z několika oblíbených náplní, jako jsou nugátový, pistáciový, karamelový nebo lískooříškový krém.

V nabídce jsou také čokolády zdobené a ochucené sušeným či kandovaným ovocem nebo oříšky. Pracovníci pralinkárny

všechny produkty ručně balí do atraktivních designových balíčků a krabiček. Klienty tak trochu rozmazlují a vymýšlí pro ně neustále něco nového dle jejich specifických požadavků.

Šicí dílna Na ramínku tvoří originální výrobky na přání zákazníka, například tašky, dekorace, bytový textil. Nabízí kompletace a jiné dokončovací práce. Důraz je kladen na ekologii a víceúčelové využití výrobků. Součástí podniku je také sklad, kde se nachází prádelna a žehlárna. Zde se opravují a kontrolují secondhandové oděvy.

Otázky pro ředitelku Anetu Klimentovou

Koho 1. Valašská dílna zaměstnává?

Naši zaměstnanci jsou lidé se zdravotním znevýhodněním, které je ve většině případů kombinované. Jsou to neobyčejní lidé s mnohdy těžkými životními příběhy. Práce u nás je pro ně motivací, díky práci se začleňují do společnosti a jsou součástí celku. Jsou to kolegové, kteří přinášejí velkou radost a sledovat jejich posun nejen pracovní, ale i životní, je velmi inspirativní a naplňující.

Jak řešíte marketing?

Marketing řešíme společně. Vedení společnosti jsou zároveň

Dokážeme splnit velké zakázky do šibeničních termínů. Umíme se stmelit a zapojit kolegy ze všech středisek a táhneme za jeden provaz.

marketingoví pracovníci. Našimi hlavními partnery jsou firmy. Hledáme firmy, instituce, které by odebíraly pralinky a další výrobky pravidelně, abychom mohli zabezpečit práci našim zaměstnancům. Pro jednotlivce (konečné zákazníky) máme obchůdek, kde si mohou vybrat z bohaté nabídky.

Co se vám za dobu fungování sociálního podniku podařilo?

Plnit velké zakázky. Dokážeme splnit velké zakázky do šibeničních termínů. Umíme se stmelit a zapojit kolegy ze všech středisek a táhneme za jeden provaz. Práce se nebojíme a vždy plníme zakázky v termínu. Pokud se objeví jakýkoliv problém, umíme komunikovat a vše důstojně vyřešit. Jsme pyšní na naši práci a hlásáme to do světa. Spolupracujeme nyní se školami od základních po vysoké a šíříme osvětu na téma sociální podnikání a naši zaměstnanci jsou toho součástí.

Potýkáte se s nějakými překážkami?

Nevim, zda to jsou překážky, ale naši kolegové jsou samozřejmě více nemocní a v pracovní neschopnosti. Potýkáme se s depresivními stavy na jaře a podzim, ale umíme s tím pracovat. Pro zaměstnance pořádáme společné akce, výlety, abychom předcházeli těmto stavům. Další překážkou je neznalost a ostych dát zakázky sociálnímu podniku. Zvládnete to? Zvládnou to ti lidé? Není toho na vás moc? Samozřejmě zvládneme, společně, společnými silami, a klidně toho může být víc. Co je víc, než se moci realizovat, cítit se užitečný, vidět za sebou výsledek práce. Pro mnohé je to jediný důvod, proč ráno vstát z postele. Nebojte se zakázek pro sociální podniky. Mnohé vás překvapí svou flexibilitou, kvalitou a nezapomeňte na přidanou hodnotu, která tyto zakázky doprovází.

FÉR KAFFÉ VERONICA

Název:	Fér Kaffé Veronica
Rok založení:	2020
Sídlo:	Hostětín
Předmět podnikání:	zpracování lokálních surovin, výroba jídla, provoz kavárny
Počet zaměstnanců:	6
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby 55+, rodiče malých dětí
Odkaz:	www.kavarna.veronica.cz

V čisté a malebné přírodě pod Bílými Karpatami u slovenských hranic, kraji, který mimo jiné proslavily Žitkovské bohyně, vznikl environmentální sociální podnik Fér Kaffé Veronica. S mottem „férová k lidem i k přírodě“ působí v Hostětíně a nedalekém Slavičíně.

Přírodně a ekologicky

Aktivity sociálního podniku navazují na více jak třicetiletou činnost Ekologického institutu Veronica, který působí nejen v Brně, ale před lety v Hostětíně založil ekocentrum jako nízkoenergetický dům a moštárnu. Ta už pěknou řádku let zpracovává tradiční odrůdy podhorských jablek, které byly v kraji předtím téměř na vymření. Zakladatelé stáli také u zrodu Tradice Bílých Karpat, organizace, která propaguje místní producenty biopotravin, zejména tradičního ovoce a bylin, ale i řemeslných produktů. V Hostětíně založili přírodní kořenovou čističku vody, obecní výtopnu na štěpku, která je v dnešní době požehnáním. Vše obklopuje ukázková přírodní zahrada. Společně s Ekologickým institutem vydali za posledních 20 let nespočet vzdělávacích a osvětových publikací na téma odpovědná spotřeba, udržitelné hospodaření a stavitelství.

Lokálně a zdravě

K tomu všemu mezi covidovými vlnami přibyla kavárna Fér Kaffé Veronica ve Slavičíně a gastro-zpracovna. Kromě sušeného ovoce, vynikajících domácích dezertů a moučníků tam umí vyšvihnout i luxusní raw vánoční cukroví. „Zpracováváme, co je na dosah ruky, vyrábíme poctivé jídlo bez náhražek. Razíme heslo: domácí, přírodní a z našich zdrojů, od sousedů. Zákazníkům vysvětlujeme, že proto jsou i ceny vyšší a co vše se za nimi skrývá,“ vysvětluje ředitelka Centra Veronica Marie Křiváková. Ve Fér Kaffé Veronica se vydali na dlouhodobou misi: na venkov, kde se rozšířily levné potraviny,

které nepocházejí z regionu, se rozhodli vrátit vlastnoručně vyrobené jídlo z lokálních kvalitních zdrojů a přesvědčit místní, že se vyplatí jíst zdravě. V recepturách tak nechybí tradiční podhorská jablka a švestky.

Fér Kaffé Veronica kromě propagace lokálního (bio) jídla a podpory místní ekonomiky zaměstnává osoby v předdůchodovém věku, které by v deindustrializovaném regionu pod Bílými Karpatami jen složitě hledaly důstojné pracovní uplatnění.

ZAHRADA MEZI POLI

Název:	Zahradka MEZI POLI
Rok založení:	2019
Sídlo:	Olomouc
Předmět podnikání:	rostlinná a živočišná výroba
Počet zaměstnanců:	2 + 3-5 sezónních pomocníků
Cílové skupiny zaměstnanců:	studenti farmářské školy, zájemci o ekologické zelinářství, matky na rodičovské dovolené a matky samoživitelky, mladiství závislí, lidé s mentálním postižením, lidé před nebo v důchodovém věku
Odkaz:	www.mezipoli.cz

„Zahradka MEZI POLI, to jsou pro mě srdcaři tělem i duší. Na kraji Olomouce pěstují s láskou zeleninu bez chemie a měšťanům tak nabízejí alternativu zelenině pěstované v duchu průmyslového zemědělství, která se dováží v kamionech přes celou Evropu. Nám, co se snažíme o zodpovědnější spotřebu, tak nabízejí dostupnou místní produkci. Doufám, že jsou jednou z prvních vlaštovek olomouckých bio zelinářů!“ Uvádí Jakub Sobotka na webu Zahradky MEZI POLI, což je organizace, která se věnuje obhospodařování kusu země nedaleko Olomouce. Jak je ten kus veliký? Vzděláním umělci a srdcem sedláci a pastevci začínali v roce 2019 obdělávat 0,2 hektaru, ale již po první sezóně je rozšířili na 1 hektar půdy.

A na tom hektaru dokáže Mára a Violka využít každý centimetr. Nejdůležitější je pěstování zeleniny (řepy, kadeřávku, salátů, zelí, pórku, cibule, mrkve, batátů a další), ovoce (především jablek, meruněk, špendlíků, rybízu aj.) a bylin v závislosti na sezóně. Tyto plody umí dále jak prodat, tak zpracovat na šťávy, pickles, marmelády, mastičky, čajové a bylinné směsi. Protože jim jde o podporu bohaté biodiverzity, to znamená o uchování co nejvyšší druhové pestrosti na vymezeném území, mají svůj pozemek osázen květinami. Květiny následně pravidelně vozí

do samoobslužného stánku v areálu letního kina v Olomouci a na olomoucké a brněnské farmářské trhy.

K dalšímu zdroji obživy a příjmů farmářů patří prodej vajec od slepic chovaných v mobilním kurníku. Slepice se díky němu mohou stěhovat po celém pozemku. Mají jednak nekonečně zelenou pastvu, jednak zahnojí pozemek, který tak nevyžaduje žádné další přídatné chemické přípravky. Kromě slepic chovají také malé stádo ovcí, prasata a pštrosa. Zvířata nemají jenom funkci produkční, ale pomáhají s péčí o pozemek, na kterém mladí farmáři hospodaří. Ovce spásají travnaté plochy, prasata redukuje posklizňové zbytky a připravují půdu k opětovnému setí a sázení. Uzavřený koloběh energií a spojení rostlinné produkce s chovem zvířat je to, co stojí v základu způsobu místního hospodaření. Je zatím bez bio certifikace, je však hluboce inspirováno permakulturními postupy, bezorebnými technikami a biodynamickým zemědělstvím.

Jak sami sedláci uvádí:

„Láskou jsi a v Lásku se obrátíš – Lásku je naším hnacím motorem. Podle nás je to ta nejzákladnější a nejsilnější energie, ze které je všechno a všichni stvořeni. S pokorou

a respektem pečujeme o půdu. Pravidelně jí dodáváme dostatečné množství organické hmoty, nepoužíváme žádná umělá hnojiva, ani pesticidy.“

Tento důsledný ekologický přístup, dále lokálnost potravin bez zbytečných obalů, krátká cesta potravin od zemědělce na talíř strávníka a osobní znalost zemědělce náleží k hlavním bonusům Zahradky MEZI POLI. Zahradka si poctivě buduje dobré jméno mezi odběrateli a fanoušky prostřednictvím komunitou podporovaného zemědělství (KPZ). Podílíci v KPZ si mohou pravidelně a po celou pěstitelskou sezónu odebírat místní, sezónní, čerstvou a variabilní zeleninu přímo na farmě nebo na vybraném místě v Olomouci. A kdyby náhodou nevěděli, co s ní, mohou se inspirovat vybranými recepty ušitými na míru na webové stránce organizace. Nejde ale pouze o lásku k půdě a farmářství. Violka a Mára mají cit pro potřeby lidí okolního světa, zvláště pro ty, co si je neumí vyjádřit bez adekvátní dopomoci. Ve své vizi si vytyčili vybudovat sociální družstvo, kde budou o směřování farmy rozhodovat participativně a spravedlivým hlasem. Chtějí při tom nabídnout členství a důstojnou práci lidem s nějakým typem sociálního znevýhodnění, ať jím je věk, nemoc, nebo (vy)lččená závislost. Zapojení lidí se speciálními potřebami zatím trénují se dvěma pomocníky z organizace SPOLU, kteří k nim dochází na bázi dobrovolnické smlouvy. V budoucnu ale hodlají vytvořit stabilní integrační pracovní místa a stát se plnohodnotnou sociální farmou. Už nyní jim pevně držíme palce!

Otázka pro sedláky a hospodáře

Na vašich internetových stránkách píšete, že jste vystudovaní umělci. Jak se slučuje umění a zemědělství? Vnímáte krajinu

Naší vizí je přetvořit nekonečné lány polí v nekonečnou zahradu, plnou stromů, divokých i hospodářských zvířat a samozřejmě místo pro člověka, který se tomu všemu může obdivovat.

a hospodářství z estetického hlediska, nebo již jen ze zemědělského?

Mára: Studoval jsem divadelní režii na JAMU v Brně. Nenaplňovalo mě tvořit obraz světa v uzavřeném prostoru pro omezený počet lidí. Zkusil jsem se svou uměleckou činností vyrazit ven do veřejného prostoru, avšak ani zde jsem nenalezl uspokojivý dopad mé tvorby. Jinak řečeno: změna, kterou jsem chtěl v systému tvořit, se děla velmi pomalu. V režii zemědělství je to ale jinak. Za jednu sezónu člověk dokáže tolik věcí ovlivnit pozitivně, až se tomu nechce věřit. Nejenom, že naše políčka poskytují úkryt a obživu nespočtu živočichů, ale radost, kterou naše výpěstky a produkty dělají lidem okolo, je nesmírně nabízející a dává sílu vytrvat v práci na lepších zitřících českého zemědělství. Naší vizí je přetvořit nekonečné lány polí v nekonečnou zahradu, plnou stromů, divokých i hospodářských zvířat a samozřejmě místo pro člověka, který se tomu všemu může obdivovat. Krajinu okolo nás a její krásu jde vnímat kdekoliv na světě, všude má svou jedinečnou poetiku, avšak její zdravotní stav je nyní špatný. Právě zemědělství může být v této situaci lékem. Každý zasazený strom, vykopaná tůň nebo obnovená cesta jsou jako tahy štětce v krajině a úkolem každého zemědělce je, aby byl tvůrcem zodpovědným za toto dílo. Leží před námi velký úkol, ve kterém je potřeba na prázdných polích zase rozžít život.

PRÁDELNA ZLÍN

Název:	Handi vision s. r. o.
Rok založení:	2018
Sídlo:	Zlín
Předmět podnikání:	tvorba trvale udržitelných pracovních příležitostí pro lidi se zdravotním postižením, praní, oprava a doprava prádla
Počet zaměstnanců:	3
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se zdravotním postižením
Odkaz:	www.zlinpradelna.cz

S myšlenkou založit sociální podnik Prádelna Zlín přišla Martina Kadlecová počátkem roku 2017. V červenci 2018 Prádelna Zlín získala podporu z Operačního programu Zaměstnanost a zahájila provoz. „Měla jsem mnohaleté zkušenosti z prostředí sociálních služeb a sociální podnikání se mi jevílo jako přirozená cesta posunu některých aspektů sociální péče o level výš. Mám na mysli zejména přechod klientů sociálních služeb z přípravné fáze na zaměstnání do běžného pracovního prostředí. Ale na projektu se samozřejmě podílel celý tým lidí, které toto téma bavilo nebo je zajímalo,“ vypráví o začátcích sociálního podnikání jednatelka prádelny.

Můžete přiblížit, jaké služby nabízíte zákazníkům?

Podstatou podniku je komerční praní. Jde o profesionální službu, kterou poskytujeme zejména ubytovacím zařízením jako jsou hotely, penziony, ubytovny, ale i restaurace, fitness centra atd. Prádlo svezeme, vypereme, vymandlujeme, popřípadě vyžehlíme, zabalíme a opět našim klientům odvezeme. Zákazníci většinou požadují svoz a rozvoz prádla, ale máme i klienty s menšími objemy prádla, kteří si ho sami dovezou a vyzvednou. Chodí k nám i jednotlivci, sousedi, kteří

jsou v bezprostřední blízkosti prádelny s menšími zakázkami, takže klientela je různorodá.

V čem vaše služby vynikají?

Domníváme se, že v kvalitě a osobním přístupu. Než jsme začali službu poskytovat, netušili jsme, jaký může být v této oblasti rozdíl v kvalitě odvedené práce. Začíná to tříděním prádla do praček a pokračuje pracími prostředky, které prádelna používá. My stavíme na kvalitní práci chemii,

kteří je navíc šetrná k životnímu prostředí. Při mandlování kontrolujeme kvalitu a případné nedostatky pracovníci opravují rozžehlováním. A nakonec, hodně záleží na kvalitě skládání prádla. Toto je disciplína, kterou se naši zaměstnanci učí opravdu dlouho. Pokud je totiž prádlo špatně poskládané, nikdy nedojede k zákazníkovi v požadované kvalitě. Musím říct, že se všemi našimi zákazníky máme dobré, v některých případech osobní vztahy. Známe jejich provozovny, počty hostů, termíny příjezdů a odjezdů jejich hostů, podnikatelské aktivity. Jsme s nimi v kontaktu.

Na jakou cílovou skupinu zaměstnanců se váš podnik zaměřuje?

Naší cílovou skupinou jsou osoby se zdravotním postižením. Vycházeli jsme z našich praktických zkušeností práce s těmito osobami. V současné době, kdy je podnik již nějakou dobu v provozu, zvažujeme rozšíření cílové skupiny i na jiné osoby. Například osoby obtížně zaměstnatelné, dlouhodobě evidované na úřadu práce, nebo ženy, které si nemohou z důvodu péče o své blízké dovolit plný pracovní úvazek. Co se týká pracovní činnosti našich zaměstnanců, tak pracují s podporou na všech úsecích prádelny. Kromě svozu a rozvozu prádla.

S jakými dalšími institucemi spolupracujete?

Spolupracujeme s úřady práce, jsme v pracovní skupině Krajského úřadu, jsme v kontaktu s některými sociálními službami. Většinou se spolupráce týká našich zaměstnanců a

předávání informací o vývoji sociálního podnikání.

Můžete vyzdvihnout úspěchy, na které jste hrdí?

Myslím, že se nám podařilo vytvořit kvalitní službu, kterou jsou schopni produkovat lidé, kteří ještě do nedávna nevěřili, že mohou získat pracovní místo v běžném pracovním prostředí. Tak na to jsme pyšní.

Potýkáte se v sociálním podnikání s nějakými nesnázemi?

Potýkáme se s těžkými překážkami a ty se vztahují na všechny oblasti našeho podnikání. V době Covidu byly prádelny nejvíce ohroženým sektorem a řada z nich přežila jen díky úsporám a půjčkám. Po dvouletém výpadku jsme museli všechny naše zaměstnance znovu zaučovat, neboť ztratili své pracovní návyky a dovednosti. Nyní nás tak jako jiné podniky ohrožuje vysoká inflace a růst cen energií. Snažíme se moc neohlížet, ale plánovat budoucnost.

Co byste poradili někomu, kdo by chtěl založit sociální podnik?

Dobrý nápad a pozitivní myšlení.

Se všemi našimi zákazníky máme dobré, v některých případech osobní vztahy. Známe jejich provozovny, počty hostů, termíny příjezdů a odjezdů jejich hostů, podnikatelské aktivity. Jsme s nimi v kontaktu.

Moravskoslezsko

Jeho území je tvořeno Moravskoslezským krajem, součástí je 6 okresů. Nachází se v severovýchodní části České republiky. Na severu region hraničí s Polskem a na východě se Slovenskem. I když je kraj spojován především s průmyslovým Ostravskem, nachází se v něm i cenné přírodní oblasti, jež jsou chráněny v rámci tří chráněných krajinných oblastí: Beskydy, Jeseníky a Poodří.

Region má po Praze nejvyšší hustotu zalidnění, vysoce převyšující republikový průměr (Česko 133 obyvatel na km², Moravskoslezsko 224 obyvatel na km²).

Díky ložiskům černého uhlí v Ostravsko-karvinské pánvi a na ně vázanému hutnímu a dalšímu průmyslu patřila tato část kraje už za Rakousko-Uherska k nejdůležitějším průmyslovým oblastem. V souvislosti se současným útlumem těžkého průmyslu zde ovšem značně roste nezaměstnanost. Dlouho bude také trvat obnova poškozeného životního prostředí.

HDP na obyvatele v regionu Moravskoslezsko v roce 2020 vykazoval 78 % průměrné úrovně HDP na obyvatele České republiky.

Rozloha: 5 430 km²

Počet obyvatel: 1,18 mil.

Nezaměstnanost: 4,75%

CHRNA KRNOV

Název: **CHRNA sociální firma Slezské diakonie o. p. s.**
Rok založení: **2008**
Sídlo: **Krnov**
Předmět podnikání: **výroba dárkových, reklamních a bytových doplňků**
Počet zaměstnanců: **22**
Cílové skupiny zaměstnanců: **osoby se zdravotním postižením**
Odkaz: **www.chrpakrnov.cz**

CHRNA Krnov byla založena na jaře roku 2008 za účelem zaměstnávání osob se zdravotním, mentálním a duševním postižením a rozvíjení jejich individuálních schopností a dovedností. Od počátku bylo záměrem zakladatelů ukazovat, že i tyto osoby jsou pro společnost přínosem a pracovat nejen chtějí, ale také umí. V současné době zaměstnává CHRNA v okrese s jednou z největších nezaměstnaností z celé České republiky celkem 24 lidí se zdravotním postižením. Petr Světlík je ředitelem a klíčovou postavou Chrpy Krnov, zeptali jsme se ho na několik otázek souvisejících se sociálním podnikáním.

Co znamená sociální firma ve vašem pojetí ve vztahu k vašim zaměstnancům?

Sociální firma pro nás znamená, že každému svému zaměstnanci upravujeme pracovní dobu, podmínky a práci přesně dle jeho zdravotních možností a schopností tak, aby mu práce po zdravotní stránce neublížila, ale aby mu byla ku prospěchu.

Pracujete se svými zaměstnanci jinak, než jak je tomu v běžných firmách?

Se zaměstnanci v Chrpě často řešíme kromě pracovních i

mimopracovní záležitosti, jako je jejich soukromý život a problémy plynoucí ze života v dnešní nelehké době. S každým novým zaměstnancem vedeme pohovor pro zjištění všech okolností kolem jeho zdravotního stavu a potřeb a podle toho jsou mu přizpůsobeny pracovní podmínky (délka pracovní doby, pracoviště, náplň práce a další specifické potřeby).

Co považujete za důležité pro ekonomicky stabilní fungování sociálních podniků?

Chrpa dlouhodobě usiluje o maximální kvalitu své výroby a vedle toho je aktivní i v rámci svého regionu, což dokládá i

to, že je držitelem nejen ochranné značky Česká kvalita Práce postižených, ale pyšní se i označením Originální produkt Jeseníky.

Chrpa je jedním z významných regionálních zaměstnavatelů, který se podílí i na jeho rozvoji. Jak?

Na regionální úrovni je základem našich aktivit směrem k nábory vlastních zaměstnanců úzká spolupráce s Úřadem práce. Zástupci Chrpy jsou i členy Odborné pracovní skupiny pro začleňování OZP na trh práce. Nad rámec tohoto partnerství spolupracujeme s místními organizacemi a úřady, které od Chrpy pravidelně odebírají výrobky a služby.

Historie a současnost Chrpy

Na trhu je od jara roku 2008, jádro činnosti představuje výroba dárků ručním malováním nebo laserovou gravírkou. Možnosti vyrobit opravdu originální dárkové předměty jsou v Chrpě obrovské, což ukazuje i velmi široké spektrum odběratelů. Další činností spojenou s vlastním městem je provozování veřejného WC v Krnově.

V Chrpě se průběžně snaží budovat svůj výrobní program tak, aby byl měl co nejvíce stabilní základ. I období pandemie Covid - 19 ukázalo, že jedině takový přístup dokáže zajistit potřebnou stabilitu. V posledním roce proto Chrpa rozšířila svůj výrobní program o tzv. mlsné krabičky - papírové designové krabičky, které jsou plněny ořechy a jinými sušenými plody.

Byť se původně jednalo o jednorázovou zakázku, ukázala se jako natolik zajímavá pro zákazníky, že se krabičky staly pevnou součástí sortimentu a díky nim vzniklo nové pracovní místo pro kolegy se zdravotním postižením. Chrpa tímto ukazuje, že postupná a promyšlená evoluce zajistí sociálnímu podniku stabilitu ekonomickou, ale zároveň i rozšíří možnosti zaměstnání.

Pro zajištění odbytu svých výrobků provozuje Chrpa v Krnově

vlastní kamenný obchod, kde prodává nejen své výrobky, ale i produkty spjaté s regionem nebo s dalšími sociálními podniky. Obchod „ORIGINÁL“ najdete na Hlavním náměstí 33 v Krnově.

Vedle toho je v dnešní době nezbytné být i v online světě, proto Chrpa provozuje i vlastní e-shop, který slouží jak pro maloobchodní, tak i pro velkoobchodní prodeje. Prvkem, který přináší Chrpě její dlouhodobou stabilitu, je skutečnost, že výrobky odebírají ostatní obchodníci do svých obchodů k dalšímu prodeji i firmy jako dárky pro své zaměstnance a obchodní partnery.

Poslání

Je krásné sledovat, jak člověk, který má zdravotní postižení, se díky tomu, že mu byla dána možnost pracovat, mění. A není to jen tím, že za svou práci dostane peníze, ale hlavně tím, že je mezi lidmi, že ví, že ho někdo potřebuje a není jen na obtíž. Tak by se dal ve stručnosti popsat postoj Chrpy Krnov k zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

DÍLNA U BERÁNKA

Název:	Sociální podnik Dílna U Beránka
Rok založení:	2020
Sídlo:	Nový Jičín
Předmět podnikání:	zpracování přírodních materiálů, poskytování zážitků spojených s venkovem, tisk knih
Počet zaměstnanců:	4 OZP
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby se zdravotním postižením
Odkaz:	www.beranek.pageride.cz

Zemědělská usedlost Bludička je tradiční rodinná farma, která je již mnoho let zájemem pro sociální zemědělství na Novojičínsku. Malé hospodářství v době před rokem 1989 obhospodařoval dědeček Gabriely Žitníkové, který ještě za svého života v roce 1991 usedlost své vnučce daroval. V roce 1993 zde byla obnovena zemědělská podnikatelská

Farmářka svůj koncept umí obhájit, protože dokáže vyváženě propojit potřeby venkova, ohleduplný přístup k přírodě a zemědělství, sociální potřebnost i ekonomické a environmentální aspekty.

činnost Václavem Schneiderem, který za rodinu požádal v rámci restitucí o navrácení půdy. Manželé Žitníkovi se věnovali v rámci zdejší usedlosti výchově a vzdělávání dětí prostřednictvím jezdeckého kroužku, ve kterém k práci s dětmi využívali původní chov koní slezského norika, chovaného zde ještě před Sametovou revolucí. Časem ke koním přibýlo ohrožené plemeno původní valašské ovce, do jehož záchraně se Žitníkovi zapojili již v roce 1998.

Důležitý zlom v orientaci usedlosti směrem k sociálnímu rozměru přišel v roce 2006 po navázání spolupráce s Denním centrem Archa v Hranicích na Moravě (Charita Hranice na Moravě), kdy se práce na farmě stala vhodnou ergoterapií pro uživatele tohoto zařízení. Spolupráce vyústila v založení NNO s názvem Bludička, o. s. s cílem vytvářet vhodné podmínky pro osoby se zdravotním postižením, ale také pro rozvíjející se aktivity pro děti a mládež.

Neziskovou organizaci si vzala na starost p. Žitníková, její manžel začal naplno s chovem ovcí na principech ekologického zemědělství a postupně se začal věnovat soukromému hospodaření na plný úvazek. Kromě starosti o ovce, koně,

poníky, drůbež, prasata, sad a zahradu a důležité plemenářství se také v tomto čase věnoval výrobě sýrů a zpracování mléka, vyjížděním pro dospělé jezdce a technickému zajištění prostoru. Vzájemné doplnění obou – zemědělského a sociálního, přineslo rozvoj dalších činností. Mezi ně patřily kontaktní programy se zvířátky pro děti z MŠ a ZŠ, praxe studentů novojičínské střední zemědělské školy, stáže studentů vysokých škol, spolupráce s chovatelskými organizacemi, akce pro veřejnost, příměstské a pobytové tábory a rozvoj jezdeckého oddílu, hipoterapie pro OZP. Spolek v této době provozoval činnosti zaměřené na šetrnou venkovskou turistiku, jezdeckou školu a další vzdělávací a rozvojové aktivity.

V roce 2017 se Gabriela Žitníková setkala s nezaměstnanou hendikepovanou ženou, toto setkání bylo impulsem pro spuštění dlouho připravovaného programu „Mobilní salaš“, který nabízí kontakt s živými zvířaty v místě života seniorů nebo těžce nemocných osob. Součástí programu je malá rukodělná dílna pro práci s vlnou, která se stala základem pro vytvoření prvního chráněného pracovního místa, a to ještě v rámci aktivit spolku. Zkušenost se zaměstnáváním hendikepované osoby byla natolik pozitivní, že se následně paní Žitníková rozhodla vydat na cestu sociálního podnikání a propojit nevyužitý potenciál zdejšího chovu ovcí s vytvořením pracovních míst pro další hendikepované osoby. Projekt předložený v rámci výzvy MAS Lašsko s názvem Beránek s plandavým ouškem dostal zelenou, a tak vznikl v roce 2020 na Bludičce sociální podnik Dílna U Beránka, který v současné době zaměstnává 4 osoby se zdravotním postižením na pozici průvodce, zpracovatel vlny, knihtiskař a zahradník. Sociální podnik Dílna U Beránka provozuje p. Žitníková jako OSVČ.

“V návaznosti na zmíněný projekt „Mobilní salaš“ jsme dokázali vytvořit na půl úvazku nové pracovní místo pro paní Mirunku, ženu se zdravotním hendikepem, která se stará o malou rukodělnou dílnu a aktivizaci nejen seniorů v rámci našich výjezdů k této cílové skupině, ale také je lektorkou v

dílničce na tvoření z vlny, pokud s ovečkami vyrazíme na akce pro veřejnost. (...) Paní Mirunka je nejen lektorkou v dílničce na akcích mimo statek, ale v rámci svých pracovních činností připravuje vlnu z našich oveček, tj. přebírá ji, pere, suší, krumpluje. (...) Vynikající osobní zkušenost se zaměstnáváním této osůbky mě dovedla na cestu dalšího rozvoje myšlenky zaměstnávání osob s hendikepem (...) a je součástí projektu „Beránek s plandavým ouškem“, jehož realizací by měla vzniknout malá chráněná dílna umožňující zaměstnat další tři hendikepované osoby na pozicích zpracovatel vlny, tiskař knih (...) a agroturistický průvodce.” (Zpravodaj SCHOK)

Usedlost tvoří jeden celek, který je finančně udržitelný, částečně z vlastní hospodářské činnosti, částečně díky podpoře z veřejných dotací, individuálních darů a nadačních peněz. Farmářka svůj koncept umí obhájit, protože dokáže vyváženě propojit potřeby venkova, ohleduplný přístup k přírodě a zemědělství, sociální potřebnost i ekonomické a environmentální aspekty. Má velký cit pro společenství kolem hospodářství a ví, že po sobě musí zanechat svěřený kus země v dobrém stavu.

Je třeba závěrem také podotknout, že ne vše je jednoduché a plyne poklidně, jak je výše uvedeno. V uplynulém období manželé Žitníkovi bojovali o přežití dílny, neboť v rámci vládních restrikcí přišli o všechny zákazníky z cílových skupin (dětí ze škol, seniory i hendikepované klienty). Restrikce si vybraly první daň v podobě ukončení pravidelné činnosti jezdeckého oddílu, neboť dva roky přerušovaných možností jezdeckého výcviku byly jedním velkým trápením koní i dětí. Následně omezené možnosti prodeje chovných zvířat na Slovensko, kam převážně Radovan Žitník Valašsky vyvážel, a s tím spojený stres, si vybral další daň a na počátku roku hospodář vážně onemocněl. Nastalá situace vedla oba manžele k přehodnocení všech dosavadních pracovních aktivit i k omezení zemědělských činností a aktivit pro veřejnost. Všichni věří, že tuto zkoušku zdejší místo ustojí.

Název:	Ergon sociální podnik, z. s.
Rok založení:	2004
Sídlo:	Třinec
Předmět podnikání:	montážní práce (kompletační práce při montáži zahradnického nářadí), provoz prádelny (praní, žehlení, opravy prádla), úklidové služby (kanceláře a správní budovy)
Počet zaměstnanců:	250 osob se zdravotním postižením
Cílové skupiny zaměstnanců:	osoby s různými typy zdravotního postižení
Odkaz:	www.ergon-chronenadilna.org

Myšlenka pustit se do zaměstnávání osob se zdravotním postižením vznikla ve Slezské Diakonii v roce 2001. Následovalo založení chráněných dílen. Ty se v roce 2004 osamostatnily a zrodilo se samostatné občanské sdružení Ergon-Chráněná dílna, kterému se v prvním roce fungování podařilo zaměstnat 22 lidí se znevýhodněním. Následovaly granty EU, díky kterým byla postavena první montážní hala a zvýšil se počet zaměstnanců. Vše vyústilo transformací na sociální podnik, který má dnes 4 montážní haly a zaměstnává 250 osob se zdravotním postižením. „Ušli jsme velký kus cesty a v současné době se můžeme bezesporu zařadit mezi úspěšné hráče na poli sociálního podnikání,“ říká výkonná ředitelka Ergonu Dolores Czudková.

Můžete přiblížit cíle vašeho sociálního podnikání?

Naším hlavním cílem je vytvářet vhodná pracovní místa pro OZP a hledat pro ně práci. To se nám daří díky tomu, že se nám povedlo najít partnery a pro ně provádíme jednoduché a středně složité kompletační a montážní činnosti. Jedná se například o jednoduchou montáž zahradního nářadí pro firmu Gardena, balení vitamínů pro firmu Walmark apod. Tady si uvědomujeme z jedné strany sílu partnera a mnohé výhody,

ale z druhé strany i míru závislosti na něm. Proto máme i vlastní pracovní program – prádelník. Jsou to služby, které nám zajišťují do určité míry nezávislost na vývoji situace u partnerských firem.

Jaká je náplň práce vašich zaměstnanců?

Zaměstnáváme osoby s různými typy postižení a můžeme si

to dovolit zejména díky šíři našich činností. Pracují na různých pozicích včetně managementu a vytváříme pro ně vhodná pracovní místa. Z 250 osob se zdravotním znevýhodněním je pouze 10 osob bez zdravotního omezení. To, co požadujeme, je zrak a zdravé ruce.

Jak získáváte obchodní partnery?

Naši zákazníci jsou hlavně okolní firmy, kterým dodáváme služby, nebo pro ně montujeme, balíme apod. Zakázky nepřicházejí samy, musíme je hledat a není to jednoduché. Výhodou našeho regionu je, že se tady nacházejí úspěšné firmy. S partnery udržujeme zdvořilostní vztahy, v mnoha případech byly vztahy na začátku více než profesionální, ale časem se staly vřelými a přátelskými. Společně probíráme hospodářské výsledky, které jsou důležité pro kontrolu toho, jak si stojíme ekonomicky.

S jakými dalšími aktéry váš podnik spolupracuje?

Při naší činnosti bychom se neobešli bez stabilních a spolehlivých partnerů. V oblasti sociální ekonomiky a integrace osob se zdravotním postižením úzce spolupracujeme se Slezskou Diakonií, Klastrem sociálních podniků a inovací SINEC. Obdobnou problematiku se snažíme řešit také na místní úrovni, a to prostřednictvím Hospodářské komory se sídlem v Třinci. Jsme od začátku členy spolku TESSEA ČR. Aktivně jsme v kontaktu s Ministerstvem práce a sociálních věcí, kde působím jako konzultantka pro Moravskoslezský kraj. V oblasti veřejné sféry spolupracujeme s Moravskoslezským krajem, statutárním městem Třinec a Moravskoslezským paktem zaměstnanosti.

Jakých úspěchů si nejvíce ceníte?

Naše společnost zahajovala svou činnost s nulovým kapitálem a v současné době disponuje majetkem v hodnotě 200 milionů korun. Podařilo se zaměstnat 250 osob se zdravotním postižením a vybudovat 4 montážní haly, které jsme spojili v jeden velký kolos. Ušli jsme kus cesty, a to v oblasti

managementu, ekonomiky, řízení lidských zdrojů a fungování v tržním prostředí.

Udělal byste něco jinak, kdybyste mohli?

Kdybych mohla, tak hodně věci udělám jinak, ale to nejde a já se neotáčím zpátky a neuvažuji, co by bylo. Dívám se na to, co se podařilo, a to jsem už zmínila výše. Dávali jsme si cíle, moc jsme o nich nemluvíli a začali jsme je plnit a dnes si můžeme zatleskat. Udělali jsme mnoho chyb, ale chyby jsou důkazem, že se o něco snažíme. Já jsem vděčná za lidi kolem sebe, za mé spolupracovníky, kolegy. Bez nich by naše firma nebyla tam, kde je.

Jak byste povzbudili někoho, kdo uvažuje o založení sociálního podniku?

At' začne podnikat a nebojí se. Na začátku jsme si stanovili jasné cíle - jak sociální, tak ekonomické, a naše poslání. Nejasnosti jsme řešili často za pochodu, někdy jsme i improvizovali. Nebáli jsme se říct si o pomoc, když jsme ji potřebovali, využili jsme talentu, energie a sítě kontaktů ostatních a tím se nám podařilo dosáhnout multiplikačního efektu. Neexistuje žádný manuál nebo příručka, jak založit sociální podnik bez problémů a bez chyb. Opravdu se musíte učit z vlastních chyb a dělat z nich příležitosti pro posun dále. A já na závěr konstatuji, že praxe je v tomto případě nejlepší učitel.

BOTUMY

Název: **Botumy s. r. o.**

Rok založení: **2017**

Sídlo: **Ostrava**

Předmět podnikání: **výroba originálních designových výrobků z odpadového materiálu (z papíru, látek, bannerů, dřeva, drátů, kovu, plastu), výroba netradičních tašek, pytlů, obálek, leporela, náramky, ozdoby a jiné, realizace vzdělávacích neurokognitivních programů**

Počet zaměstnanců: **18**

Cílové skupiny zaměstnanců: **osoby s duševním onemocněním**

Odkaz: **www.botumy.cz**

BOTUMY miluje Ostravu. Upcykluje, recykluje, tvoří, školí, vzdělává, pracuje, prodává a zaměstnává. Dává druhou šanci lidem i věcem, mění odpadový materiál ve funkční věci. Sociální podnik BOTUMY založila organizace MENS SANA, která pomáhá lidem s duševním onemocněním. BOTUMY nám představila jeho jednatelka a zároveň ředitelka MENS SANA Jaroslava Saidlová.

Jak vznikl nápad pustit se do sociálního podnikání?

S myšlenkou na založení samostatného sociálního podniku jsme si v MENS SANĚ pohrávali již dlouho. Do našich kreativních dílen pravidelně dochází řada lidí, kteří rádi tvoří, pomáhají nám na zahradě, při prodeji našich výrobků

i workshopech. Přestože jsou tvůrčí, díky svému hendikepu, duševnímu onemocnění, placenou práci nenachází. Není žádným tajemstvím, že lidé s duševním onemocněním jsou nejhůře umístitelnou cílovou skupinou na trhu práce. MENS SANA stála před rozhodnutím: jít jednodušší cestou z hlediska státních dotací, rozšířit stávající sociální služby a registrovat sociálně terapeutickou dílnu, anebo založit samostatný sociální podnik. Protože máme rádi výzvy, rozhodli jsme se pro tu druhou možnost.

Můžete představit předmět vašeho podnikání?

Zabýváme se zpracováváním druhotných materiálů. Zákazníkům nabízíme zajímavé designové textilní a rukodělné výrobky šetrné k životnímu prostředí, vzdělávací a preventivní programy, úklidové služby a drobné provozní práce. Naše Fitko pro mozek nabízí vzdělávací programy lidem, kteří chtějí trénovat nejenom paměť.

V čem jste výjimeční?

BOTUMY není jen viditelná práce, zakázky, designové a upcyklované výrobky, ale BO TU MY je především společnost,

kteřou tvoří lidé zapálení pro dobrou věc. Za BOTUMY stojí lidé s velkými ideály a těžkými životními příběhy.

Zaměstnáváte především lidi s duševním onemocněním. Kolik jich u vás pracuje?

V současné době zaměstnáváme na hlavní pracovní poměr 18 lidí s hendikepem. Náplň práce je běžná jako u „zdravých“ zaměstnanců. Respektujeme odlišnosti našich zaměstnanců a dbáme na to, aby se lidé v našem podniku cítili dobře. Zakládáme si na kvalitě výrobků i služeb. Nechceme, aby si zákazníci kupovali naše výrobky a služby pouze proto, aby pomáhali lidem s hendikepem, ale především pro jejich kvalitu, funkčnost a neotřelý design.

Kdo nejčastěji kupuje vaše výrobky?

Našimi zákazníky jsou lidé z široké veřejnosti, firmy i veřejná správa. Potenciální zákazníky oslovujeme prostřednictvím sociálních sítí, webových stránek a kampaní. Naše výrobky prodáváme na akcích, e-shopech kreativních výrobků Fleru, CVRKU a také na e-shopech sociálních podniků.

S jakými dalšími organizacemi spolupracujete a co vám spolupráce přináší?

Spolupracujeme se sociálními podniky sdruženými v Tematické síti pro sociální ekonomiku TESSEA ČR, Centrem pro komunitní práci Severní Morava, Klastrem sociálních inovací a podniků SINEC, organizacemi sdruženými v Komunitním plánu města Ostravy, Moravskoslezským inovačním centrem Ostrava a Moravskoslezským PAKTEM zaměstnanosti. Spolupráce nám přináší především vzájemnou výměnu zkušeností, zakázky i finanční podporu.

Co vám dělá radost?

Podařilo se nám opravit prostory pro sociální podnikání na Hlavní třídě v Ostravě - Porubě a na to jsme právem pyšní. Pronajaté prostory byly v havarijním stavu a my jsme je zrekonstruovali tak, abychom v nich mohli provozovat

obchůdek, kavárenský kout a Fitko pro mozek. Chceme, aby se objekt stal místem reálné a přirozené „destigmatizační kampaně“ a sousedského setkávání.

Potýkáte se s nějakými překážkami?

Překážek je mnoho. Není daná legislativa pro sociální podniky, schází dotační tituly na podporu zaměstnávání lidí s hendikepem. Bez státních dotací je velmi těžké zaměstnávat lidi s hendikepem a sociálním znevýhodněním. V loňském roce se nám nepodařilo získat finanční podporu z Moravskoslezského kraje ani od Úřadu práce. Abychom udrželi práci lidem se zdravotním postižením, náš manažerský tým se rozhodl pracovat pro sociální podnik bez nároku na finanční odměnu. Toto rozhodnutí posunulo náš sociální podnik dále, uvědomili jsme si společně, jak máme silné „pilíře“, které nezničí pandemie ani nedostatek financí.

Co byste poradili někomu, kdo uvažuje o založení sociálního podniku?

Začít sociálně podnikat může každý, kdo chce podnikat „jinak“. Nejde tady především o zisk, ale o hlubší smysl. Člověk sociálně podnikající musí věřit v to, co dělá, a především neztrácet naději.

Za BOTUMY stojí lidé s velkými ideály a těžkými životními příběhy.

MEDOO

Název: **Medoo Silesia s. r. o.**

Rok založení: **2017**

Sídlo: **Šilheřovice**

Předmět podnikání: **výroba produktů z včelího medu (medy, včelí vosky, kosmetika, medoviny, medová piva, pálenky), provoz Zámecké medárny Medoo (manufaktura, bistro a obchůdek v jednom)**

Počet zaměstnanců: **5 (s 1. stupněm invalidity)**

Cílové skupiny zaměstnanců: **osoby s 1. stupněm invalidity**

Odkaz: **www.medoo.cz**

Medoo, to jsou včelaři a milovníci medu. Navazují na tradici svých otců a dědů a rodinnou výrobu medu rozšiřují o nabídku těch nejlepších včelích produktů z vlastních úlů i od včelařů z celého Česka. Výkladní skříň Medoo je Zámecká medárna. Je to manufaktura, bistro a obchůdek v jednom. O sociálním podnikání, které voní po medu, hovoří jednatel firmy Robert Chlebiš.

Jaké byly začátky vašeho sociálního podnikání?

Medoo jsme založili v roce 2017 a první dva roky nám trvalo připravit výrobní a prodejní prostory v rámci rekonstrukce části bývalých zámeckých koníren v areálu zámeckého parku v Šilheřovicích. Začátky našeho sociálního podnikání jsou úzce spojeny s covidovou pandemií a veškerými vládními opatřeními a omezeními, které ji doprovázely, takže pro provozovatele gastro provozu a dodavatele do gastro provozů to byla docela rána a takhle těžký začátek jsme si nepřáli.

Co Medoo nabízí zákazníkům?

Medoo je výrobním podnikem s vlastní prodejnou - Zámeckou medárnou. Naším záměrem bylo vytvořit místo, kde lidé mohou ochutnat med v jeho mnoha podobách (dezerty,

medoo

slané variace, nápoje). Současně jsme si přáli vytvořit prostor, kde budeme nabízet kvalitní výrobky malých, regionálních výrobců, kteří dělají své produkty s velkou vášní a odevzdáním.

V čem jsou vaše produkty výjimečné?

Medoo je zcela ojedinělým podnikem v rámci celé ČR, který nabízí celé spektrum medových specialit od vlastních cukrářských výrobků, přes medové zmrzliny, nápoje, výrobky s masem jako např. trhaná kachna na medu, bylinkách a

pomerančích atd. S našim medovým ciderem jsme letos vyhráli Regionální potravinu Moravskoslezského kraje a Cenu hejtmána MSK za náš Slezský medovník.

Z jaké cílové skupiny pocházejí vaši zaměstnanci?

Aktuálně máme 5 zaměstnanců s 1. stupněm invalidity. Všichni jsou především skvělí lidé se srdcem na správném místě, kteří tvoří fantastického ducha našeho podniku. I přes svá zdravotní omezení dělají svou práci naprosto naplno - ať pečou, plní medy do sklenic, prodávají nebo obsluhují v naší prodejně. V každém našem výrobku je velký kus jejich energie, protože svou práci berou vážně a hlavně chtějí dodržet nastavenou kvalitu. Chceme, aby návštěva naší Zámecké medárny byla pro každého příjemným zážitkem a myslím, že se nám to společně daří.

Kdo jsou vaši zákazníci?

Našimi aktuálně hlavními zákazníky jsou hosté Zámecké medárny, díky kterým jsme zvládli poslední období. Nyní dokončujeme aktualizaci e-shopu, který doplňujeme o nové produkty. Koncem roku jsou pro nás důležité i místní firmy, kterým dodáváme výrobky v podobě vánočních dáreků. Naším velkým přáním pro letošní rok je dodávat naše medové speciality do státní správy a navázat tím pravidelnou a dlouhodobou spolupráci.

Spolupracujete s dalšími stakeholdery?

V našem regionu spolupracujeme s MAS Hlučínsko a Destinačním managementem Opavské Slezsko s cílem podpořit turismus a povědomí o našem sociálním podniku. S některými regionálními výrobci potravin či kosmetiky spolupracujeme při vývoji nových výrobků s medem, které pak nabízíme v naší Zámecké medárně. Například s Pivovarem Vikštejn jsme společně uvařili medové 13° nefiltrované a nepasterizované pivo na toto léto.

Co se za dobu fungování sociálního podniku podařilo?

Podařilo se nám, byť se ztrátami, přežít náročné dva roky pandemických opatření, udržet si zaměstnance, zákazníky a hlavně nepřijít o chuť pokračovat dále v rozvoji sociálního podniku. Aktuálně máme radost z ocenění hejtmána MSK a ceny Regionální potravina MSK.

Potýkáte se s nějakými překážkami?

Aktuální překážkou je nedostatek času na propagaci a prodej našich kvalitních výrobků spojený s nízkým cash flow podniku. Věříme však, že se situace brzy zlepší.

Co byste vzkázali někomu, kdo by se chtěl pustit do sociálního podnikání?

Jestliže budete vše dělat s chutí a vírou, že to, co děláte, je správné, přináší radost ostatním, máte šanci dělat to, co vás bude bavit, naplňovat a zároveň být prospěšným pro své okolí.

Závěr

Myšlenky sociální ekonomiky mají v České republice kořeny zapuštěné hluboko do historie. A i když byla tradice spolkové činnosti, družstevnictví a svépomoci přerušena čtyřiceti lety totality, podařilo se po revoluci na tyto ideje navázat a vytvořilo se podhoubí pro vznik sociálních podniků tak, jak je známe dnes. Sociální podnikání představuje jednu z priorit Evropské unie, a přestože Česká republika nepatří mezi premianty, i u nás je na vzestupu.

Kdo jsou sociální podnikatelé? Nadšenci, srdcaři, lidé, kterým není jedno, co se děje okolo nich. V této publikaci jsme se snažili ukázat, že sociálně podnikat může každý. A oborů, v kterých lze dosáhnout úspěchu, je celá řada. Jak zaznělo z úst řady představitelů sociálních podniků, pryč jsou doby, kdy zákazníci kupovali výrobky či služby sociálních podniků „ze soucitu“. Naše příklady dobré praxe dokazují, že sociální podnik může kvalitou své práce zdatně konkurovat komerčním subjektům.

Pustit se do sociálního podnikání není snadné rozhodnutí. Člověk musí počítat s tím, že narazí na řadu problémů. Specifický přístup k zaměstnancům, administrativa, chybějící legislativa, v současné době i problémy související s pandemií COVID-19, energetickou krizí a růstem cen. Jak se ale většina námi oslovených respondentů shoduje, stojí to za to. Sociální podnikatele jejich práce baví, naplňuje a dává jim smysl. Mají dobrý pocit z toho, že pomáhají bořit předsudky, přinášejí radost a užitek druhým, jsou prospěšní svému okolí a životnímu prostředí.

Dobrou zprávou je, že sociální podnikatelé na své cestě nejsou sami. Spolupráce a budování komunity neoddělitelně patří k sociálnímu podnikání. Ať už mluvíme o partnerství jednotlivých sociálních podniků nebo o možnosti členství ve střešních organizacích, které podporují síťování a výměnu zkušeností. A v neposlední řadě je tu projekt MPSV Podpora sociálního podnikání v České republice pokračuje, v jehož rámci vznikla tato publikace. Projekt nabízí konzultace s experty, pořádá semináře, zprostředkovává stáže, šíří osvětu. Navazující projekt má za cíl v těchto aktivitách pokračovat. Jak vyplývá z výsledků dotazníkového šetření, kultivace a rozvoj ekosystému sociálního podnikání a podpora sociálních podniků zvenčí se jeví jako nezbytná pro udržení životaschopnosti tohoto segmentu.

Přestože je sociální podnikání pro řadu lidí stále neznámým pojmem, pomalu, ale jistě se dostává do povědomí široké veřejnosti. Jeho sociální, ekonomické, environmentální a místní přínosy mohou významně přispět k řešení řady celospolečenských problémů. Proto se jeví jako smysluplné šířit osvětu a podporovat vznik nových a rozvoj stávajících sociálních podniků. Klíčová je podpora ze strany EU, státu, regionů. Ale pomoci může i jednotlivec nebo firma, třeba nákupem výrobků sociálních podniků nebo zadáním zakázky. Přispět k tomu, aby byl „rybník“ sociální ekonomiky plný živin a kyslíku a „rybám“ v něm se dařilo, může každý z nás.

Text zpracovali: Marie Dohnalová, Petra Francová, Eliška Hudcová, Roman Juříček, Gabriela Kurková, Lenka Malá, Markéta Vinkelhoferová, Petr Vyhnánek
Editace: Lenka Malá
Grafické zpracování: DeerTech IT s.r.o.
Fotografie: archivy sociálních podniků,
Praha - Staré Město (Foto TL Team, <https://www.canva.com/pro/>)
Jihozápad - Červená Lhota Foto (Artush Foto, <https://www.canva.com/pro/>)
Střední Čechy - Skanzen Přerov nad Labem, Severozápad - Karlovy Vary, Jihovýchod - Pavlovské vrchy,
Střední Morava - Jeseník (Foto Linda Plachá 2022)
Moravskoslezský kraj - Ostrava Foto, Severovýchod - Adršpašsko-teplické skály (Getty Images Pro, <https://www.canva.com/pro/>)

Vydalo: MPSV ČR, Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2, Praha 2022
Náklad: 300 kusů
ISBN: 978-80-7421-270-3

Publikace vznikla v rámci projektu Podpora sociálního podnikání v ČR pokračuje, registrační číslo CZ.03.2.6 0/0.0/0.0/15_016/0006098.

WWW.CESKE-SOCIALNI-PODNIKANI.CZ